YALIYOMO

A: UTANGULIZI…….....1
B: SEKTA YA MIFUGO……4
HALI YA SEKTA YA MIFUGO.....4
MAPITIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KATIKA KIPINDI CHA MWAKA 2018/2019 9
Makusanyo ya Maduhuli.....9
Fedha za Matumizi ya Kawaida na Maendeleo 11
Maeneo ya Vipaumbele katika Mpango na Bajeti 2018/2019 . 12
Sera, Mikakati na Programu..... 14
Sheria na Kanuni..... 16
UZALISHAJI WA MIFUGO NA MAZAO YAKE..... 20
Uzalishaji na Usindikaji wa Zao la Maziwa 20
Uzalishaji na Usindikaji wa Zao la Nyama na Mayai 25
Operesheni Nzagamba II 27
Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO) 31
Uzalishaji wa Kuku 33
Uzalishaji wa Nguruwe..... 34
Zao la Ngozi..... 34
MATUMIZI YA RASILIMALI ZA ARDHI, MAJI NA MALISHO KWA MIFUGO 36
Utatuzi wa Migogoro baina ya Wafugaji na Watumiaji wengine wa Ardhi 39
UTAFITI, MAFUNZO NA UGANI WA MIFUGO..... 48
Utafiti wa Mifugo..... 48
Mafunzo ya Mifugo..... 51
Huduma za Ugani wa Mifugo..... 52
Usimamizi wa Uzalishaji wa Mazao ya Mifugo..... 53
Bodi ya Maziwa..... 53
Bodi ya Nyama..... 55
Usimamizi wa Viwango vya Huduma ya Afya ya Mifugo na Maadili ya Wataalam..... 56
UWEKEZAJI KATIKA SEKTA YA MIFUGO 58
C: SEKTA YA UVUVI…….....60
HALI YA SEKTA YA UVUVI 60
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2018/2019..... 63

Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2018/2019 63
Makadirio ya Ukusanyaji wa Maduhuli kwa Mwaka 2019/2020 64
Fedha Zilizoidhinishwa 65
Matumizi ya Bajeti ya Maendeleo 65
MAENEO YA VIPAUMBELE KATIKA MPANGO NA BAJETI YA MWAKA 2018/2019 NA KATIKA MPANGO NA BAJETI YA MWAKA WA FEDHA 2019/2020 65
UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU KATIKA MWAKA 2018/2019 NA MPANGO WA MWAKA WA FEDHA 2019/2020 66
SERA NA SHERIA 66
MWENENDO WA UVUNAJI WA RASILIMALI ZA UVUVI 69
USIMAMIZI NA UDHIBITI WA RASILIMALI ZA UVUVI 72
Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu 77
Uvuvi katika Bahari Kuu 79
UKUZAJI VIUMBE MAJI 80
UBORA NA USALAMA WA MAZAO YA UVUVI 83
USHIRIKIANO WA KIKANDA NA KIMATAIFA KATIKA SEKTA YA UVUVI 85
UTAFITI, MAFUNZO NA UGANI 87
Utafiti wa Uvuvi 87
Ziwa Victoria 87
Utafiti wa Rasilimali za Uvuvi katika Ziwa Victoria 87
Bahari ya Hindi 88
Elimu na Mafunzo ya Uvuvi 90
Huduma za Ugani wa Uvuvi 92
MIRADI YA SEKTA YA UVUVI 94
KUWEZESHA WAVUVI WADOGO NA WAKUZAJI VIUMBE MAJI 95
UWEKEZAJI KATIKA SEKTA YA UVUVI 96
D: MASUALA MTAMBUKA YA MIFUGO NA UVUVI…..99
Dawati la Sekta Binafsi 99
Utawala *Bora, Jinsia na UKIMWI* 102
Mwingiliano wa Majukumu, Sheria na Tozo 104
Hifadhi ya Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi 107
E: HITIMISHO……109
MAMBO YA KIUJUMLA 109
Gawio la Serikali 109

Michango katika shughuli za Kijamii 109
Miundombinu ya Kiuchumi..... 109
F: SHUKRANI……..112
G: MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA……..116
Fungu 99: Sekta ya Mifugo 116
Fungu 64: Sekta ya Uvuvi 117

VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. 1 122

Hali ya Uzalishaji Mazao ya Mifugo kuanzia mwaka 2011/2012 hadi 2018/2019 122

Kiambatisho Na. 3 124

Hali ya Makusanyo pamoja na kiasi kilichorejeshwa katika Idara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha 2017/2018 124

Kiambatisho Na. 4 129

Orodha ya Tozo zinazopendekezwa kufutwa mwaka 2019/2020. 129

Kiambatisho Na. 5 130

Uzalishaji wa Mitamba kutoka Mashamba ya LMUs na NARCO kuanzia mwaka 2012/2013 hadi 2018/2019 130

Kiambatisho Na. 6 131

Orodha ya Viwanda na Hali ya Usindikaji wa Maziwa kwa Mwaka 2018/2019 131

Kiambatisho Na. 7 136

Idadi ya Mifugo iliyokaguliwa Wakati wa Operesheni Nzagamba II 136

Kiambatisho Na. 8 137

Idadi ya Vitalu vilivyopangishwa kwa Muda Mfupi (Mwaka mmoja) 137

Kiambatisho Na.9a 138

Mauzo ya Ngozi na bidhaa zake Nje ya nchi katika mwaka 2017/18 na 2018/2019 138

Kiambatisho Na. 9b 139

Orodha ya Viwanda vya Kusindika Ngozi 139

Kiambatisho Na. 9c 141

Uzalishaji wa Viatu katika Viwanda Vya Ndani 141
Kiambatisho Na. 10 141
Uzalishaji wa Hei kwenye Mashamba ya Serikali kwa Mwaka 2018/2019 141
Kiambatisho Na. 11 142
Orodha ya Viwanda vya Vyakula vya Mifugo vilivyosajiliwa 142
Kiambatisho Na. 12 148
Maeneo ya Malisho ya Serikali ambayo Wafugaji Watapangishwa kwa Utaratibu Maalum 148
Kiambatisho Na. 13 151
Maeneo yaliyopatikana kwa ajili ya Malisho ya Mifugo kutoka Kwenye Halmashauri 151
Kiambatisho Na. 14 152
Maeneo yaliyotengwa kwa ajili ya Ufugaji katika Vijiji Nchini Mwaka 2018/2019 152
Kiambatisho Na.15a 155
Orodha ya Majosho yaliyokarabatiwa na Wizara 155
Kiambatisho Na.15b 163
Orodha ya Idadi ya Majosho yaliyokarabatiwa na Halmashauri na Halmashauri zitakazozuiwa kukusanya maduhuli yatokanayo na Mifugo 163
Kiambatisho Na. 15c: 166
Idadi ya Majosho yenye Akaunti Benki na yasiyo na Akaunti mwaka 2018/2019 166
Kiambatisho Na.16 167
Hali ya Utoaji wa Chanjo kwa mwaka 2018/2019 167
Kiambatisho Na.17 168

Wafugaji waliopata elimu na kutembelewa katika Halmashauri 24 zinazotekeleza Mradi wa ADGG 168
Kiambatisho Na.18 169
Wingi wa Samaki nchini Mwaka 2018 169
Kiambatisho Na. 19 171
Nguvu ya Uvuvi na Uvunaji wa samaki (2018/2019) 171
Kiambatisho Na.20 175
Marekebisho ya Kanuni ya Uvuvi 2019 Tangazo la Serikali Na.383 ya Mwaka 2019 175
Kiambatisho Na. 21 177
Mwenendo wa uvunaji wa Rasilimali za Uvuvi kuanzia Julai 2018 hadi Machi 2019 177
Kiambatisho Na.22 178
Kiambatisho Na. 23 180
Mwenendo wa Uuzaji wa mazao ya Uvuvi Nje ya Nchi kwa Mwaka 2018/2019 180
Kiambatisho Na.24a 181
Mauzo ya Samaki Ziwa Victoria (Julai, 2018 - Machi,2019) 181
Kiambatisho Na. 24b 182
Mauzo ya Sangara na Mazao yake Nje ya Nchi Mwaka 2018/2019 182
Kiambatisho Na. 25 183
Mauzo ya Samaki Nje ya Nchi Mwaka 2018/2019 kutoka Ukanda wa Bahari 183
Kiambatisho Na. 26 184
Kiambatisho Na. 27: 185

Matokeo ya Zana za Uvuvi, Samaki na Vifaa Vilivyokamatwa Katika Operesheni na Doria Mbalimbali zilizofanyika mwaka 2018/2019 185

Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki Mwaka 2018/2019 187

Kiambatisho Na.29 188

Mauzo ya Mabondo Nje ya Nchi Kuanzia Julai 2018 hadi Machi, 2019 188

Kiambatisho Na. 30 190

Wadau wa Sekta ya Mifugo na Mifugo pamoja na Mashirika ya Maendeleo waliotembelewa na waliotembelea Dawati na Dawati la Sekta Binafsi 190

Kiambatisho Na. 31: 191

Idadi ya Wataalam wa Mifugo Waliopo katika Mikoa na Halmashauri - Tanzania Bara (2019) 191

Kiambatisho Na. 32 192

Idadi ya Wataalam wa Uvuvi waliopo katika Mikoa na Halmashauri - Tanzania Bara (2019) 192

Kiambatisho Na.33 193

Gawio la Taasisi kwa Serikali 193

Kiambatisho Na.34: 194

Michango ya Taasisi katika shughuli za Kijamii 194

Kiambatisho Na.35: 195

Mapato ya Halmashauri Yatokanayo na Sekta ya Mifugo na Uvuvi 195

VIFUPISHO VYA MANENO

AAT	Aquaculture Association of Tanzania
ACGG	African Chicken Genetic Gains
ADGG	African Dairy Genetic Gains
ANSAF	Agriculture non – state Actors Forum
ASAREC	The Association for Strengthening Agricultural
A	Research in Eastern and Central Africa
ASDP	Agricultural Sector Development Programme
AU/IBAR	African Union Inter-African Bureau for Animal
BMGF	Resources
	Bill and Melinda Gates Foundation
BMUs	Beach Management Units
BRAC	Building Resources Across Communities
CBPP	Contegous Bovine Pleuropneumonia
CCPP	Contegous Caprine Pleuropneumonia
CIAT	International Center for Tropical Agriculture
CSA	Climart Smart Agriculture
COSTECH	Commission for Science and Technology
DANIDA	Danish International Development Agency
DfID	Department for International Development, UK
DIDES	Dodoma Institute of Development and
DSFA	Entrepreneurship Studies
EA	Deep Sea Fishing Authority
EBARR	Environmental Audit
	Ecosystem Based Adaptation for Rural Resilience
EAC	East African Community
EADD	East Africa Dairy Development
EEZ	Exclusive Economic Zone
EIA	Environmental Impact Assessment
EPA	Economic Partnership Agreement
EU	European Union

FADs	Fish Aggregating Devices
FAO	Food and Agriculture Organization of United Nation
FETA	Fisheries Education and Training Agency
GCLA	Government Chemist Laboratory Authority
GIS	Geographical Information System
GN	Government Notice
GTZ	German Technical Cooperation Agency
HPT	Heifer Project Tanzania
IAEA	International Atomic Energy Agency
ICT	Information Communication Technology
IFAD	International Fund for Agricultural Development
ILC	International Land Coalition
ILO	International Labor Organization
ILRI	International Livestock Research Institute
IOC	Intergovernmental Oceanographic Commission
IOTC	Indian Ocean Tuna Commission
IORA	Indian Ocean Rim Association
IRDP	Intergraded Rural Development Project
ISS	Institute of Social Studies
IWC	International Whaling Commission
JICA	Japan International Cooperation Agency
JTFCA	Japan Tuna Fisheries Cooperative Association
KMFRI	Kenya Marine and Fisheries Research Institute
KOICA	Korea International Cooperation Agency
LITA	Livestock Training Agency
LMU	Livestock Multiplication Unit
LSD	Lumpy Skin Disease
MATT	Multi - Agency Task Team
MCS	Smart Fish Marine Stewardship Council
MCU	Maziwa Cooperative Union
MOET	Multiple Ovulation and Embryo Transfer
MOF	Ministry of Ocean and Fisheries - South Korea

MoU	Memorandum of Understanding
MPRU	Marine Park and Reserve Unit
NADSP	National Aquaculture Development Strategic Plan
NAFIRRI	National Fisheries Resource Research Institute – Uganda
NAIC	National Artificial Insemination Center
NARCO	National Ranching Company
NBS	National Bureau of Statistics
NECAI	National EgyptionCompany for Africa Investment
NORAD	Norwegian Agency for Development Cooperation
OC	Other Charges
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OFCF	Overseas Fisheries Cooperation of Japan
OFMP	Octopus Fishery Management Plan
OIE	World Organization for Animal Health
OPRAS	Open Performance Review and Appraisal System
OSNP	Operation Save Nile Perch
PAC	Public Accounts Committee
PAID	Private Partnership for Artificial Insemination Delivery Project
PER	Public Expenditure Review
PRM	Participatory Rangeland Management Plan
SACCOS	Savings and Credit Cooperative Societies
SADC	Southern Africa Development Cooperation
SADCAS	Southern Africa Development Community Accreditation Services
SAGCOT	Southern Agricultural Growth Corridor of Tanzania
SDC	Swiss Agency for Development and Cooperation
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
SRMP	Sustainable Range Management Project

STCW - F	Standards of Training, Certification, and Watch keeping for Fishing Vessel
SUA	Sokoine University of Agriculture
SWIOFC	Southwest Indian Ocean Fisheries Commission
SWIOFish	South West Indian Ocean Fisheries Governance and Shared Growth
TAEC	Tanzania Atomic Energy Commission
TAFIRI	Tanzania Fisheries Research Institute
TALIRI	Tanzania Livestock Research Institute
TBS	Tanzania Bureau of Standards
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TFDA	Tanzania Food and Drugs Authority
TIB	TIB Development Bank
TIC	Tanzania Investment Centre
TLMP	Tanzania Livestock Master Plan
TOT	Training of Trainers
TVI	Tanzania Vaccine Institute
TVLA	Tanzania Veterinary Laboratory Agency
UHT	Ultra-Heat Treatment
UKIMWI	Upungufu wa Kinga Mwilini
UNDP	United Nation Development Programme
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization
UNU	United Nations University
USAID	United States Agency for International Development
VMS	Vessel Monitoring System
VVU	Virusi vya Ukimwi
WHO	World Health Organization
WIOMSA	Western Indian Ocean Marine Science Association
WSPA	World Society for Protection of Animals

WWF	World Wide Fund

HOTUBA YA WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI MHESHIMIWA LUHAGA JOELSON MPINA (MB) KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA YA WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI KWA MWAKA 2019/2020

A: UTANGULIZI

1. ***Mheshimiwa Spika,*** naomba kutoa hoja kwamba, kutokana na taarifa iliyowasilishwa ndani ya Bunge lako Tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji iliyochambua bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99 – Mifugo na Fungu 64 – Uvuvi) Bunge lako Tukufu sasa lipokee na kujadili Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa mwaka wa fedha wa 2018/2019. Aidha, naliomba pia Bunge lako Tukufu likubali kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha 2019/2020.

2. ***Mheshimiwa Spika,*** Awali ya yote namshukuru Mwenyezi Mungu kwa kuniwezesha kusimama mbele ya Bunge lako Tukufu kuwasilisha hotuba yangu siku ya leo. Aidha, kwa heshima na unyenyekevu mkubwa namshukuru sana **Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kuniamini kushika wadhifa huu. Pia, nampongeza Mheshimiwa Rais kwa kuiongoza nchi yetu kwa uhodari na umahiri mkubwa katika kipindi kifupi tangu aingie madarakani. Katika kipindi cha miaka minne (4) tumeshuhudia mageuzi makubwa ya uchumi na maendeleo na amekuwa Kiongozi wa mfano na wakuigwa Afrika na Dunia.

Utendaji wake umewaridhisha wananchi, viongozi na hata taasisi kubwa zinazoaminika kimataifa. Mhe. Rais pamoja na kuwepo na kauli za kukatishwa tamaa zinazotolewa na baadhi ya watu, "**endeleza mapambano ya kusaka maendeleo ya watanzania na sisi wasaidizi wako tupo imara na tutaendelea kufanya kazi usiku na mchana ili matarajio ya watanzania kwa Serikali ya awamu ya tano yafikiwe".**

3. ***Mheshimiwa Spika,*** pia, nawapongeza Mheshimiwa **Dkt. Ally Mohamed Shein**, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Mheshimiwa **Samia Suluhu Hassan,** Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mheshimiwa **Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.),** Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuiongoza vema nchi yetu kwa hekima na busara.

4. ***Mheshimiwa Spika,*** napenda kuchukua fursa hii kuwashukuru na kuwapongeza, Mheshimiwa **Kassim Majaliwa Majaliwa,** Mbunge wa Jimbo la Ruangwa, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na **Mheshimiwa Dkt. Philip Isdor Mpango (Mb**) Waziri wa Fedha na Mipango, kwa hotuba zao ambazo zimefafanua vizuri mipango na mikakati ya Serikali katika mwaka wa fedha 2019/2020 yenye lengo la kuimarisha na kuboresha huduma za kiuchumi na kijamii nchini.

5. ***Mheshimiwa Spika,*** napenda pia kukupongeza wewe binafsi, Naibu Spika na Wenyeviti wa Bunge kwa kuliongoza vizuri Bunge letu Tukufu. Ni imani yangu kuwa, mtaendelea kuliongoza Bunge hili kwa

kuzingatia Sheria, Kanuni, Taratibu na Miongozo stahiki ili Bunge liweze kuisimamia na kuishauri Serikali.

6. ***Mheshimiwa Spika,*** naomba kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji chini ya Mwenyekiti wake **Mhe. Mahamoud Hassan Mgimwa**, Mbunge wa Mufindi Kaskazini na Makamu wake **Mhe. Dkt. Christine Gabriel Ishengoma**, Mbunge wa Viti Maalum Morogoro kwa ushirikiano, maelekezo na ushauri mzuri waliotoa wakati wa kupitia Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara kwa mwaka 2018/2019 na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha kwa mwaka wa fedha 2019/2020. Aidha, napenda kuwapongeza **Mhe. Abdallah Ally Mtolea**, Mbunge wa Temeke, **Mhe. Said Maulid Mtulia**, Mbunge wa Kinondoni, **Mhe. James Ole Milya**, Mbunge wa Simanjiro, **Mhe. Mwita Mwikwabe Waitara** Mbunge wa Ukonga, **Mhe. Julius Kalanga Laizer** Mbunge wa Monduli, **Mhe. Pauline Philipo Gekul**, Mbunge wa Babati Mjini, **Mhe. Ryoba Chacha Marwa,** Mbunge wa Serengeti, **Mhe. Joseph Michael Mkundi**, Mbunge wa Ukerewe, **Mhe. Mhandisi Christopher Kajolo Chiza** Mbunge wa Buyungu, **Mhe. Timotheo Paul Mnzava** Mbunge wa Korogwe Vijijini, **Mhe. Zuberi Mohamed Kuchauka** Mbunge wa Liwale kwa kuchaguliwa na kisha kuapishwa na Bunge lako Tukufu ili wawatumikie wananchi waliowachagua.

7. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara ilipokea kwa masikitiko makubwa taarifa za kifo cha Mbunge wa Korogwe Vijijini; Marehemu Steven Ngonyani Mbunge

mwenzetu. Naungana na Waheshimiwa Wabunge wenzangu kutoa salaam za rambirambi kwa familia ya marehemu, ndugu na wananchi wa Jimbo la Korogwe Vijijini. Mwenyezi Mungu aiweke roho ya marehemu mahali pema peponi Amina. Aidha, naomba pia, nitumie fursa hii kuwapa pole Waheshimiwa Wabunge waliopata ajali mbalimbali na waliougua katika kipindi cha Mwaka 2018/2019.

8. ***Mheshimiwa Spika,*** pia nichukue nafasi hii kumshukuru Naibu Waziri wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi **Mhe. Abdallah Hamis Ulega**, Mbunge wa Mkuranga pamoja na Makatibu wakuu **Prof. Elisante Ole Gabriel** (Mifugo) na **Dkt. Rashid Adam Tamatamah** (Uvuvi) kwa kunipa ushirikiano mkubwa katika kuiongoza Wizara.

9. ***Mheshimiwa Spika,*** naomba kwa mara nyingine tena niwapongeze na kuwashukuru wananchi wa Jimbo langu la Kisesa kwa kunichagua na kwa ushirikiano wanaoendelea kunipa katika kuwawakilisha na kuwatumikia katika Bunge hili Tukufu.

B: SEKTA YA MIFUGO

HALI YA SEKTA YA MIFUGO

10. ***Mheshimiwa Spika,*** katika Mwaka 2018/2019 idadi ya mifugo hapa nchini inakadiriwa kuongezeka ikilinganishwa na mwaka 2017/2018 ambapo idadi ya ng'ombe imeongezeka kutoka **milioni 30.5** hadi **milioni 32.2,** mbuzi kutoka **milioni 18.8** hadi **milioni 20** na kondoo kutoka **milioni 5.3** hadi **milioni 5.5**.

Aidha, kuku wameongezeka kutoka **milioni 74.8** hadi **milioni 79.1** ikiwa kuku wa asili wameongezeka kutoka **milioni 38.2** hadi **milioni 38.5**, kuku wa kisasa wameongezeka kutoka **milioni 36.6** hadi **milioni 40.6**, nguruwe kutoka **milioni 1.9** hadi **milioni 2** na punda kutoka **595,160** hadi **636,997** (Chanzo: Mpango Kabambe wa Mifugo Tanzania). Aidha, Sekta ya Mifugo katika mwaka 2018 ilikua kwa asilimia **4.9** na kuchangia asilimia **7.6** katika Pato la Taifa.

11. ***Mheshimiwa Spika,*** uzalishaji wa maziwa hapa nchini umeongezeka kutoka lita **bilioni 2.4** mwaka 2017/2018 na kufikia lita **bilioni 2.7** hadi mwezi Aprili Mwaka 2018/2019 **(Kiambatisho Na.1)** ikiwa ni ongezeko la asilimia **12.5**. Ongezeko la uzalishaji limetokana na kuboreshwa kwa mazingira ya uwekezaji katika tasnia ya maziwa nchini ikiwa ni pamoja na kuongezeka kwa kiwango cha tozo kutoka shilingi **150** hadi shilingi **2,000** kwa lita/kilo ya maziwa yanayoingizwa nchini.

12. ***Mheshimiwa Spika,*** uzalishaji wa zao la nyama umeongezeka hadi kufikia **tani 690,629** mwaka 2018/2019 (Machi, 2019) ikilinganishwa na **tani 679,992** mwaka 2017/2018 (**Kiambatisho Na.1**), ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia **1.6.** Aidha, jumla ya **tani 516.63** za nyama zenye thamani ya Dola za Marekani **2,160,974.33** ziliingizwa nchini mwaka 2018/2019 (Machi, 2019) ikilinganishwa na **tani 1,401.96** za nyama zenye thamani ya Dola za Marekani **4,368,858.07** zilizoingizwa nchini mwaka 2017/2018 sawa na upungufu wa **asilimia 63.15**. Upungufu huu umechangiwa na uboreshaji wa mazingira ya uwekezaji, kuongezeka kwa uzalishaji katika viwanda

vya ndani na udhibiti wa uingizaji holela wa nyama kutoka nje ya nchi. Pia, uzalishaji wa mayai umeongezeka kutoka mayai **bilioni 3.2** mwaka 2017/2018 hadi mayai **bilioni 3.6** mwaka 2018/2019 (**Kiambatisho Na. 1**).

13. ***Mheshimiwa Spika,*** jumla ya **tani 16,012** za ngozi za ng'ombe, mbuzi na kondoo zenye thamani ya shilingi **bilioni 22.8** zimezalishwa hadi mwezi Aprili Mwaka 2018/2019, ikilinganishwa na **tani 15,389** zenye thamani ya shilingi **bilioni 22** zilizozalishwa katika Mwaka 2017/2018**.**

14. ***Mheshimiwa Spika,*** jumla ya marobota ya hei **550,919** yenye wastani wa uzito wa kilo **10** kila moja yalizalishwa mwaka 2018/2019 kutoka kwenye mashamba ya Serikali ikilinganishwa na marobota **482,246.4** yaliyozalishwa mwaka 2017/2018. Ongezeko hilo la asilimia **14.2** limetokana uboreshaji wa mashamba. Vilevile, jumla ya tani **12.1** za mbegu bora za malisho zilizalishwa kutoka katika mashamba ya Serikali mwaka 2018/2019 ikilinganishwa na tani **10** zilizozalishwa mwaka 2017/2018.

15. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeandaa na kutekeleza Mkakati wa Kutafuta Ufumbuzi wa Kudumu wa Migogoro ya Wafugaji na Watumiaji Wengine wa Ardhi ambapo Wizara imefanikiwa kutatua migogoro **27** kati ya migogoro **43,** sawa na asilimia **62.8** katika Mikoa Mitano (**5**) ya Kigoma, Katavi, Mbeya, Rukwa na Pwani.

16. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kutekeleza mkakati wa kudhibiti magonjwa 11 ya kimkakati kwa kutumia chanjo. Mahitaji ya chanjo kwa magonjwa

hayo ni jumla ya dozi **milioni 41.6** kwa ng'ombe, dozi **milioni 30.6** kwa mbuzi na kondoo, dozi **milioni 4** kwa mbwa na paka, dozi **milioni 112.5** kwa kuku wa asili na dozi **milioni 121.8** kwa kuku wa kisasa. Aidha, jumla ya chanjo dozi **301,593,730** ziliingia sokoni kwa ajili ya kukabiliana na magonjwa mbalimbali. Kati ya hizo dozi **39,548,500** zilizalishwa nchini zenye thamani ya **shilingi 1,599,143,000** na dozi **222,496,730** ziliingizwa nchini zenye thamani ya **shilingi 16,350,945,000** ziliagizwa kutoka nje ya nchi. Chanjo zilizozalishwa nchini ni dozi **38,245,800** za Mdondo (I_2**)**, dozi **1,114,850** za Kimeta na dozi **187,850** za Chambavu. Kiwango cha chanjo zilizoagizwa nchini ni dozi **26,840,000** za Homa ya Mapafu ya ngómbe (CBPP), dozi **182,000** za Homa ya Mapafu ya Mbuzi (CCPP), dozi **1,074,230** za Kichaa cha Mbwa (Rabies), dozi **122,505,000** za Mdondo, dozi **2,500** za Kutupa Mimba (Brucellosis), dozi **457,000** za Sotoka ya Mbuzi (PPR), dozi **103,984,500** za *Gumboro* na dozi **7,000,000** za *Mareks*.

17. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa mujibu wa taarifa ya utafiti uliofanywa na Wizara mwaka 2006 na mwaka 2007 ulibaini kuwa, Magonjwa yaenezwayo na kupe yasipodhibitiwa huchangia asilimia **71.4** ya vifo vyote vya ng'ombe. Magonjwa hayo na asilimia ya uchangiaji kwenye vifo ni Ndigana Kali (**43.5**), Ndigana Baridi (**16.5**), Maji Moyo (**6.3**) na Mkojo Mwekundu (**5.1**). Hasara itokanayo na magonjwa hayo ni takriban Dola za Marekani **milioni 364** sawa na shilingi za Kitanzania **bilioni 815.36** kwa mwaka. Hasara nyingine ni kupungua kwa uzalishaji, kushuka kwa thamani ya ngozi, kupoteza wanyama kazi na udumavu wa ndama.

18. ***Mheshimiwa Spika,*** magonjwa yaenezwayo na kupe hudhibitiwa kwa kutumia dawa *(acaricides)* hususan kwa njia ya kuogesha mifugo kwa kutumia majosho, kunyunyiza au kupaka. Uogeshaji huo umekuwa ukizorota kutokana na gharama kubwa ya dawa na usimamizi usioridhisha wa uendeshaji wa majosho na kusababisha magonjwa hayo kuendelea kuwepo na hivyo kuwa tishio kwa mifugo mingi nchini. Wizara inaendelea kutekeleza mkakati wa kudhibiti magonjwa ya mifugo kwa kutumia mbinu mbalimbali ikiwa ni pamoja na kampeni ya uogeshaji. Kabla ya uzinduzi wa kampeni, kiwango cha uogeshaji kwa mwaka kilikuwa ni **asilimia 10** (Taarifa ya Mtaalamu Mwelekezi: Ujenzi wa Majosho na Matumizi ya dawa za ruzuku-PAPAC, 2017). Baada ya uzinduzi wa Kampeni ya uogeshaji mifugo mwezi Desemba, 2018, wastani wa uogeshaji umefikia jumla ya michovyo **10,145,457** kwa mwezi. Michovyo hiyo ni ya ng'ombe **5,600,042**, Mbuzi **3,209,079** na Kondoo **1,278,917.** Aidha, hadi kufikia mwezi Aprili, 2019 uogeshaji mifugo umefikia **asilimia 25** kwa mwezi ambalo ni ongezeko la **asilimia 15**.

19. ***Mheshimiwa Spika***, hadi kufikia mwezi Machi 2019, kuna jumla ya majosho **2,533** nchini ambapo kati ya hayo yanayofanya kazi ni **1,486** na mabovu **1,047**. Mahitaji ya awali ya majosho nchini ni **3,788** na hivyo kufanya upungufu kuwa **1,255.** Hata hivyo, Wizara inaendelea kufanya tathmini ya mahitaji halisi ya majosho nchini ambapo tathmini hiyo inatarajiwa kukamilika ifikapo mwezi Juni, 2019.

20. ***Mheshimiwa Spika***, hadi kufikia mwezi Aprili,

2019 jumla ya **lita 518,406** za dawa vimiminika za kuogesha mifugo zenye thamani ya **shilingi 15,939,982,800.00** ziliingizwa kutoka nje ya nchi na nyingine kuzalishwa nchini. Kati ya hizo, **lita 327,530.5** zenye thamani ya **shilingi 8,544,009,500.00** ziliagizwa kutoka nje ya nchi na **lita 190,875.5** zenye thamani ya **shilingi 6,388,580,800.00** zilizalishwa nchini. Aidha, dawa za unga jumla ya **kilo 67,159.5** zenye thamani ya **shilingi 1,007,392,500.00** zinazoua wadudu wasumbufu kwa mifugo zilizalishwa nchini.

21. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 biashara ya mifugo nchini imeendelea kuimarika ambapo jumla ya shilingi **trilioni 1.4** zilipatikana kutokana na mauzo ya mifugo katika minada mbalimbali hapa nchini, ikiwa ni mapato ya ng'ombe **2,253,100,** mbuzi **2,003,200** na kondoo **385,500** waliuzwa ikilinganishwa na ng'ombe **1,614,321** mbuzi **1,340,222** na kondoo **315,636** kwa shilingi **trilioni 1.1** waliouzwa katika mwaka 2017/2018.

MAPITIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KATIKA KIPINDI CHA MWAKA 2018/2019

Makusanyo ya Maduhuli

22. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara ilitarajia kukusanya kiasi cha shilingi **18,467,945,100.** Hadi kufikia tarehe 15 Mei, 2019 kiasi cha shilingi **33,853,050,919** kimekusanywa na Wizara kutoka Sekta ya Mifugo sawa na asilimia **183.31** ya lengo la makusanyo. Ongezeko hili linatokana na Wizara kuendelea kuimarisha udhibiti wa upotevu wa mapato, marekebisho katika ada na tozo mbalimbali zinazotozwa

katika Sekta ya Mifugo.

23. ***Mheshimiwa Spika,*** Vyanzo vikuu vya fedha hizo ni pamoja na:- Leseni za kusafirisha wanyama na mazao yake nje ya nchi *(export duty license fees);* Ada ya kutoa vibali vya kusafirisha wanyama, nyama, ngozi na mazao mengine nje ya nchi; Ada ya huduma ya vibali vya kusafirisha mifugo ndani ya nchi *(Movement Permits)*; Ushuru wa soko *(Market fee);* Faini: na Mauzo ya chanjo za mifugo, mifugo, mitamba na mazao ya mifugo (**Kiambatisho Na.2).** Mchango wa kila chanzo kwa mwaka 2018/19 ni kama inavyoonekana hapa chini:

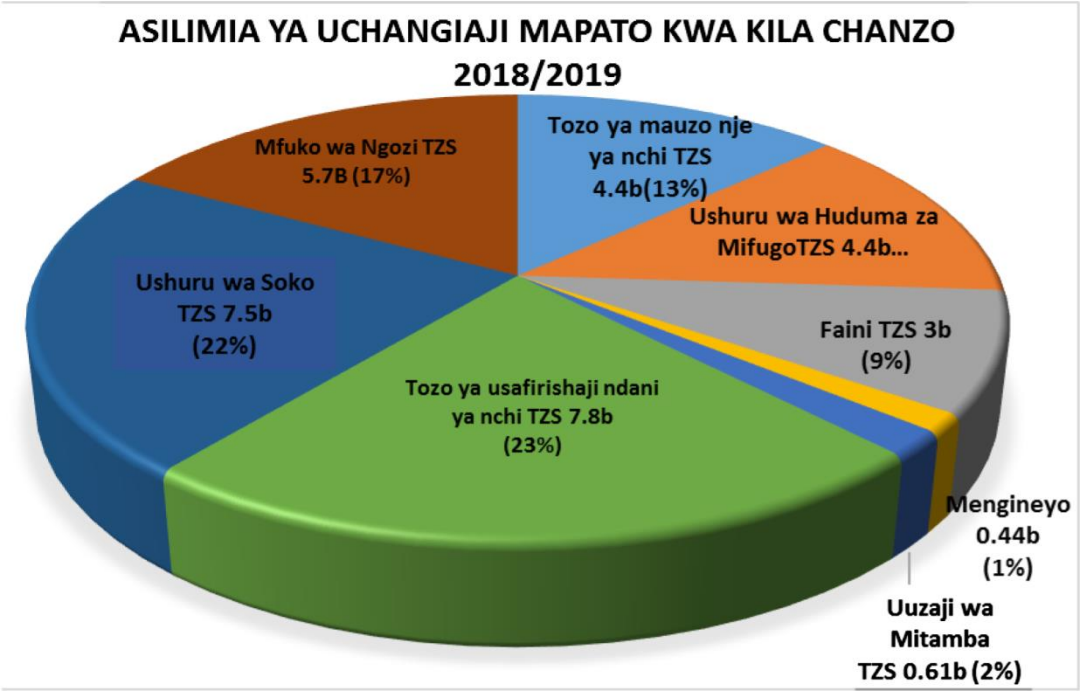

24. ***Mheshimiwa Spika;*** Wizara imefanya tathmini ya utekelezaji wa Waraka wa Rais Na.1 wa Mwaka 2002 unaozitaka Halmashauri zote nchini kuchangia asilimia isiyopungua 15 kwa mapato yatokanayo na mifugo nchini katika mwaka 2017/2018. Tathmini

hiyo inaonesha kuwa, Halmashauri **130** kati ya **185** zenye rasilimali ya mifugo nchini zilikusanya kiasi cha shilingi **17,461,690,975.86** ambapo kiasi cha shilingi **1,373,287,346.85** kilitengwa kwa ajili ya kuendeleza Sekta ya Mifugo ambacho ni sawa na asilimia **7.9** ya makusanyo yote. Napenda kutoa shukrani za dhati kwa Wakuu wa mikoa ya Tabora, Iringa, Mwanza na Shinyanga kwa kusimamia zoezi hili kwa kiwango cha juu. Vilevile, Wizara yangu imewaandikia barua ya pongezi Wakuu wa Mikoa na Halmashauri zilizofanya vizuri ambazo ni Tarime DC, Magu DC, Kiteto DC, Moshi DC, Same DC, Chato DC, Simanjiro DC na Mbeya Mji. Hata hivyo, baadhi ya Halmashauri hazikufanya vizuri zikiwemo Chunya DC, Njombe DC, Kaliua DC, Morogoro Manispaa, Uvinza DC na Sikonge DC **(Kiambatisho Na.3).**

25. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imefanya tathmini na mapitio ya orodha ya kodi, tozo na ada zinazotozwa na Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Taasisi zake na Wizara nyingine chini ya Sheria mbalimbali za mifugo na kubaini baadhi ya kodi, tozo na ada hizo ni kero kwa wafugaji na maendeleo ya Sekta ya Mifugo kwa ujumla. Katika mwaka 2019/2020 Wizara imetoa mapendekezo ya kuziboresha ili kuondoa usumbufu wa kodi, tozo na ada kwa wafugaji na hivyo kuongeza mapato katika Sekta ya Mifugo na kutoa huduma za mifugo kwa wafugaji. Jumla ya Tozo **10** zimependekezwa kufutwa ikiwa ni pamoja na tozo (**4**) za Maziwa, (**5**) za Nyama na Kuku (**1**) **(Kiambatisho Na. 4).**

Fedha za Matumizi ya Kawaida na Maendeleo

26. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Sekta ya Mifugo ilitengewa jumla ya shilingi **35,362,663,000.** Kati ya Fedha hizo, shilingi **30,362,663,000.00** ni fedha za Matumizi ya Kawaida na shilingi **5,000,000,000.00** ni fedha kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha za Matumizi ya Kawaida, shilingi **20,458,552,489.00** ni mishahara na shilingi **9,904,110,511.00** ni Matumizi Mengine. Hadi kufikia mwezi Aprili, 2019, jumla ya shilingi **23,291,626,966.48** zilikuwa zimetolewa, ambazo ni sawa na asilimia **76.7** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya hizo, shilingi **13,285,693,400.00** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Wizara (PE) na shilingi **7,832,745,480.48** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC).

27. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Sekta ya Mifugo ilitengewa jumla ya **shilingi 5,000,000,000** za Matumizi ya Maendeleo zikiwa ni fedha za ndani. Hadi kufikia mwezi Aprili, 2019 kiasi cha shilingi **2,173,188,086.00** (sawa na asilimia **43**) kilikuwa kimetolewa na Wizara ya Fedha na Mipango.

Maeneo ya Vipaumbele katika Mpango na Bajeti 2018/2019

28. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali wa Sekta ya Mifugo nchini, iliainisha na kutekeleza maeneo ya vipaumbele yaliyohusu utekelezaji wa Sekta ya Mifugo. Maeneo hayo ni pamoja na:-

(i) Kuimarisha mashamba ya kuzalisha mitamba na vituo vya uhimilishaji mifugo na kuhamasisha, kusimamia matumizi ya zana, mitambo na teknolojia sahihi katika uzalishaji wa mifugo yenye tija;
(ii) Kuimarisha miundombinu ya uzalishaji mifugo na masoko (minada, majosho na malambo) na kuongeza thamani ya mazao ya mifugo;
(iii) Kudhibiti magonjwa ya milipuko na magonjwa ya kipaumbele;
(iv) Kuongeza upatikanaji na matumizi ya pembejeo na zana za mifugo;
(v) Kuainisha, kupima, kutenga, kumilikisha na kuhamasisha utengaji wa maeneo ya malisho kwa ajili ya mifugo ili kupunguza migogoro ya ardhi kati ya wakulima, wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi na rasilimali zingine;
(vi) Kuimarisha utafiti, mafunzo na ugani wa mifugo kwa kujenga na kukarabati miundombinu ya vituo vya utafiti na vyuo vya mafunzo ya mifugo kuvipatia watumishi na vitendea kazi;
(vii) Kuhamasisha ujenzi wa viwanda vya mazao ya mifugo na pembejeo pamoja na kuvifufua viwanda vya zamani;
(viii) Kuhamasisha na kusimamia matumizi ya zana na mitambo na teknolojia sahihi katika uzalishaji wa mifugo yenye tija;
(ix) Kuhamsisha, kuimarisha na kujenga ushirika wa vyama vya wafugaji; na
(x) Kujenga mazingira mazuri kwa ajili ya kukuza uwekezaji wa sekta binafsi katika sekta ya mifugo.

Sera, Mikakati na Programu

29. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara imeendelea kutoa elimu kuhusu Sera ya Taifa ya Mifugo ya Mwaka 2006 na Mkakati wa Taifa wa Kuendeleza Sekta ya Mifugo wa mwaka 2010. Jumla ya wadau **4,800** walipata elimu hiyo kupitia Maonesho ya Sabasaba, Nanenane na Siku ya Chakula Duniani. Aidha, Wizara imesambaza nakala **350** za Sera ya Taifa ya Mifugo na nakala **100** za Fursa za Uwekezaji kwa wadau katika Sekta ya Mifugo.

30. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara ilikamilisha na kuzindua Mpango Kabambe wa Mifugo Tanzania *(Tanzania Livestock Master Plan – TLMP)* hapo tarehe 10 Machi, 2019. Mpango huu umeainisha mahitaji ya jumla ya shilingi **trilioni 1.4** zinahitajika katika utekelezaji wa Mpango ambapo asilimia **64** ya fedha hizi zinatarajiwa zitokane na Sekta binafsi na asilimia **36** zitokane na Serikali. Kupitia Mpango huu, Wizara imeweza kujua hali halisi ya uzalishaji na mahitaji ya mazao yatokanayo na mifugo kwa kuzingatia ongezeko la idadi ya watu, ukuaji wa miji na kipato. Kwa namna ya pekee sana napenda kuwashukuru Taasisi ya Kimataifa ya Utafiti wa Mifugo *(International Livestock Research Institute)* kwa ufadhili wa Taasisi ya Bill & Melinda Gates Foundation (BMGF) tulioshirikiana nao katika kuandaa Mpango.

Aidha, Mpango huu umeainisha kanda tatu za mifugo nchini kama ifuatavyo:-

(i) Kanda ya Nyanda za Juu ikijumuisha Kanda ya Kaskasini (Arusha na Kilimanjaro) na Kanda ya Kusini (Iringa, Katavi, Mbeya, Njombe, Rukwa na Songwe), Kanda hii imeainishwa kwa ajili ya uwekezaji na uzalishaji wa maziwa kama zao kuu;

(ii) Kanda ya Kati (Dodoma, Manyara, Morogoro, Simiyu, Singida, Tabora na Shinyanga). Kanda hii imeainishwa kwa ajili ya uwekezaji wa uzalishaji wa nyama; na

(iii) Kanda ya Pwani (Dar es Salaam, Lindi, Mtwara, Pwani na Tanga) na Kanda ya Ziwa (Geita, Kagera, Kigoma, Mara na Mwanza), Kanda ya Pwani na ziwa ni kwa ajili ya uwekezaji na uzalishaji wa nyama na maziwa kwa upande wa ng'ombe, mbuzi na kondoo.

31. ***Mheshimiwa Spika,*** katika Mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kutekeleza Mpango Kabambe wa Mifugo Tanzania kupitia mfumo wa Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili *(Agriculture Sector Development Programme – ASDP II)*. Aidha, Wizara itafanya mapitio ya Sera ya Taifa ya Mifugo ya Mwaka 2006 ili kuboresha mazingira ya biashara.

32. ***Mheshimiwa Spika,*** katika Mwaka 2018/2019 Wizara kwa kushirikiana na Wizara za Sekta ya Kilimo pamoja na wadau wengine imeanza kutekeleza Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo nchini

Awamu ya Pili (ASDP II). Uzinduzi wa Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (ASDP II), ulizinduliwa na **Mhe. Dkt. John Pombe Magufuli,** Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 4 Juni, 2018. Lengo la ASDP II ni kufanya mageuzi ya Sekta ya Kilimo (mazao, mifugo na uvuvi) ili kuongeza uzalishaji na tija kwa ajili ya uhakika wa chakula, kuongeza kipato kwa wakulima, wafugaji, wavuvi na Taifa kwa ujumla.

Sheria na Kanuni

33. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara imeandaa Waraka wa Mbari za Wanyama *(Animal Breeding Cabinet Paper)* ambao upo katika ngazi ya Sekretariati ya Baraza la Mawaziri. Aidha, Wizara inafanya mapitio ya Sheria Na. 13 ya Maeneo ya Malisho na Rasilimali za Vyakula vya Wanyama ya Mwaka 2010 ili kukidhi mahitaji ya sasa.

34. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imekamilisha kuandaa Kanuni za Fedha na Utumishi za Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania, 2017 ambazo zimeidhinishwa na kutangazwa katika Gazeti la Serikali GN No. 27 la Mwaka 2018. Pia, Kanuni zifuatazo za Tasnia ya Mifugo zimeandaliwa na tayari zimeshatangazwa katika Gazeti la Serikali. Kanuni hizo ni:-

(i) *The Animal Diseases (Animals and Animal Products Movement Control) (Amendment) Regulations, 2018 GN No. 475* ambayo imebadilisha viwango vya tozo;

(ii) *The Animal Diseases (Livestock Markets), 2018 GN No. 478;* na

(iii) *The Animal Diseases (Animals and Animal Products Movement Control)*, 2019 GN No. 25.

35. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara pia, imefanya maandalizi ya Kanuni sita (6) ambazo zitatolewa baada ya marejeo ya Sheria Na. 13 ya Maeneo ya Malisho na Rasilimali za Vyakula vya Wanyama ya Mwaka 2010 kukamilika. Kanuni hizo ni:-

(i) Import and Export of Animal Feed Resources Regulation;

(ii) Detention, Treatment, Disposal and Distruction of Animal Feed Resources, Regulation;

(iii) Packing, Branding, Labeling and Sealing of Animal Feed Resources Regulation;

(iv) Animal Feed Resources Product Registration Regulation;

(v) Fees and Charges of Animal Feed Resources Regulation; na

(vi) Varietal Purity Certification of Pasture Seeds Regulation.

36. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara inaandaa kanuni chini ya Sheria ya Magonjwa ya Wanyama Na.17 ya Mwaka 2003 na Sheria ya Ustawi wa Wanyama Na.19 ya Mwaka 2008. Kanuni zinazoandaliwa ni pamoja na:-

(i) Kanuni ya Uogeshaji Mifugo.

Wizara inatunga Kanuni hii ili kukabiliana na kuenea kwa magonjwa yaenezwayo na kupe na wadudu wengine; kukabiliana na tatizo la uogeshaji mifugo usioratibiwa/holela, gharama kubwa za uogeshaji; kutokuwepo kwa takwimu/taarifa za matumizi ya dawa za kuogesha mifugo; kutofanyika kwa upimaji wa nguvu ya dawa za kuogesha mifugo na maji ya josho; kutokuwepo kwa usajili na ukaguzi wa majosho; kutokuwepo kwa mgawanyo wa dawa kwa maeneo yenye usugu; umiliki usioeleweka wa majosho na hatari ya kuchukuliwa ardhi iliyotengwa kwa ajili ya majosho.

(ii) Kanuni ya Uzalishaji, Uingizaji, Usambazaji na Uchanjaji wa mifugo

Wizara inatunga Kanuni hii ili kuondoa changamoto za uzalishaji, uingizaji, usambazaji na utoaji wa chanjo nchini. Kasoro hizo ni kama gharama kubwa za utoaji chanjo; Mwingiliano katika usimamizi; Utunzaji hafifu wa taarifa na takwimu; kiwango kidogo cha uchanjaji na usiofikia maeneo yote kwa magonjwa ya kipaumbele; kutokuwepo kwa udhibiti wa uchanjaji wa mifugo nchini; na utunzaji wa chanjo.

(iii) Kanuni ya Uhimilishaji, uhawilishaji kiinitete na matumizi ya madume bora.

Wizara inatunga Kanuni hii ili kutatua changamoto zilizopo katika uzalishaji wa mifugo. Mfano,

gharama kubwa ya uhimilishaji na uhawilishaji, Matumizi holela ya madume na mbegu; mapungufu katika utunzaji wa kumbukumbu; mapungufu katika mipango ya utambuzi na uhifadhi wa vinasaba vya mifugo bora; na kutokuwa na vyanzo vya uhakika vya utunzaji wa vinasaba.

(iv) Kanuni ya Vitotoleshi na Kuku Wazazi *(Hatcheries and Breeding Flock Farms)*

Wizara inatunga Kanuni hii ili kuondoa mwingiliano wa majukumu ya wadau mbalimbali, kuweka bayana mamlaka, vigezo na viwango vya vitotoleshi vya vifaranga; kuweka utaratibu wa uanzishwaji wa vitotoleshi vya vifaranga; mashamba ya kuku wazazi, utunzaji wa mayai, vifaranga vya siku moja *(old day chicks)* na ufuatiliaji wa magonjwa. Pia, kuzingatia viwango vya afya ya wanyama na kuhuisha utoaji wa vibali sawa na Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (OIE); na kuweka viwango tofauti vya teknolojia ya uanzishaji wa vitotoleshi vya vifaranga na mashamba ya kuku wazazi.

(v) Kanuni ya Ukamataji wa Mifugo

Wizara inafanya mapitio ya Kanuni za ukamataji mifugo ili kuzuia ukamataji holela wa mifugo. Imejitokeza tabia ya baadhi ya wananchi na watendaji wa Serikali kukamata mifugo bila kuzingatia haki za mifugo ambazo zimeainishwa

katika Sheria ya Ustawi wa Wanyama Na. 19 ya Mwaka 2008 na Sheria ya Magonjwa ya Wanyama Na. 17 ya Mwaka 2003 pamoja na Kanuni zake. Ukiukwaji huu wa Sheria umeleta mateso makubwa kwa wanyama kwa kukosa huduma muhimu kama malisho, dawa, chanjo, na maji. Hali hii inasababisha mifugo mingi kufa ikiwa imeshikiliwa.

37. ***Mheshimiwa Spika,*** katika Mwaka 2019/2020 Wizara itaendelea kukamilisha Sheria na Kanuni zote za Mifugo ili kuboresha huduma za mifugo na mazao yake. Lengo kubwa ni kuhakikisha kuwa chanjo za mifugo zinapatikana kwa bei nzuri kwa ajili ya wafugaji; kuondoa tatizo la dawa zilizoisha muda wake kuendelea kutumika; na kuzuia ukamataji holela wa mifugo.

UZALISHAJI WA MIFUGO NA MAZAO YAKE

Uzalishaji na Usindikaji wa Zao la Maziwa

38. ***Mheshimiwa Spika,*** uzalishaji wa mifugo na mazao yake hapa nchini umeendelea kuongezeka ambapo idadi ya ng'ombe wa maziwa imeongezeka kutoka **1,100,000** mwaka 2017/2018 hadi **1,294,882** mwaka 2018/2019**.** Pia, katika kipindi cha mwaka 2018/2019, jumla ya mitamba ya ng'ombe wa maziwa **15,097** ilizalishwa na kusambazwa. Kati ya mitamba hiyo, **637** ilizalishwa kutoka katika mashamba ya Serikali **(Kiambatisho Na. 5)** na **14,460** kutoka Sekta binafsi ikilinganishwa na mitamba **13,735 (**Ikiwa ya Serikali **590** na Binafsi **13,145)** iliyozalishwa na

kusambazwa mwaka 2017/2018**.**

39. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeanza kutekeleza mkakati wa miaka mitatu (**3**) kuanzia mwaka 2018/19 hadi 2020/21 unaolenga kuzalisha mitamba **1,000,000** kwa mwaka kutokana na kuhimilisha ng'ombe wa asili **milioni 3** ili kuongeza uzalishaji wa maziwa. Mkakati huu ni sehemu ya utekelezaji wa Mpango Kabambe wa Mifugo Tanzania (TLMP) ambao umeainisha kuwa ifikapo mwaka 2021/2022 idadi ya ng'ombe wa maziwa wanatarajiwa kuongezeka mara **3.8** kutoka **789,000** mpaka **2,985,000**.

40. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kutekeleza Mkakati huo, Wizara imeendelea kuimarisha kituo cha Uhimilishaji cha Taifa (NAIC) Usa River - Arusha kupitia Mradi wa Ushirikano kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi katika kuboresha Uhimilishaji *(Public Private Partnership for Artificial Insermination Delivery - PAID)* kwa ufadhili wa taasisi ya Bill & Melinda Gates Foundation. Katika mwaka 2018/2019, kituo cha NAIC kimeendelea kuimarishwa kwa kupatiwa kichambuzi cha mbegu (*semen analyzer - CASA)* na madume bora matatu **(3)** aina ya Boran. Pia, mradi wa EU-IBAR umefadhili madume matatu (3) ya Sahiwal na hivyo kufikia madume **31**. Aidha, katika kutekeleza mkakati wa kuzalisha mitamba **1,000,000** kwa njia ya uhimilishaji mradi umenunua mitungi **71** ya kuhifadhi kimiminika cha naitrojeni (lita **35**), pikipiki **46** na vifaa vingine vya uhimilishaji.

41. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara ilitoa mafunzo kwa wataalam **389** wa uhimilishaji ikilinganishwa na Wataalam **204** waliopatiwa mafunzo hayo mwaka 2017/2018, ambalo ni ongezeko la asilimia **90.7.** Aidha, mauzo ya mbegu bora za ng'ombe *(semen)* yameongezeka kutoka shilingi **152,545,250** mwaka 2017/2018 hadi kufikia shilingi **350,218,560** mwaka 2018/2019, sawa na asilimia **129.6.**

42. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020 Wizara itaendelea kuimarisha Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji cha NAIC kwa kununua vitendea kazi ikiwa ni pamoja na kukarabati mabanda ya madume, kutengeneza mtambo wa kuzalisha kimiminika cha naitrojeni na kutoa mafunzo kwa wahimilishaji **600** kutoka mikoa ya Lindi, Mtwara, Dodoma, Singida, Simiyu, Shinyanga, Tabora, Kigoma, Katavi, Mwanza na Geita. Pia, Wizara itatoa mafunzo rejea kwa wahimilishaji **50** na waendesha mitambo saba (**7**). Aidha, Wizara itaendelea kuimarisha vituo sita vya Kanda vya kuzalisha kimiminika cha Nitrojeni katika Mikoa ya Dodoma, Pwani, Lindi, Mbeya, Mwanza na Katavi kwa kufanya matengenezo na ukarabati wa mitambo.

43. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kuratibu Mradi wa Uendelezaji wa Sekta ya Maziwa Afrika Mashariki (East Africa Dairy Development - EADD II) unaotekelezwa na Shirika la Heifer International. Mradi umetoa mafunzo ya ufugaji bora wa ng'ombe wa maziwa katika nyanja za uzalishaji mifugo, ulishaji,

afya ya mifugo na elimu ya ushirika kwa wafugaji **40,498** kutoka katika Mikoa ya Iringa, Mbeya na Njombe. Aidha, mradi umewezesha wafugaji wa Halmashauri za Rungwe, Busokelo, Iringa na Njombe kuunda na kuimarisha vyama vya Msingi vya Ushirika **35.** Kati ya hivyo, vyama **23** vya kutoka Rungwe vimeunda Chama Kikuu cha Ushirika kiitwacho Maziwa Cooperative Union (MCU). Vilevile, mradi umevijengea uwezo vyama vya Msingi vya Ushirika **26** kutoka Mkoa wa Songwe vinavyounda mtandao *(Songwe Dairy Cooperative Joint Entreprises).*

44. ***Mheshimiwa Spika,*** Mradi wa EADD II umeendelea kutekeleza Programu ya miaka mitano (2014 hadi 2019) ya Unywaji Maziwa Shuleni (*School Milk Feeding Program*) kwa lengo la kuwafikia wanafunzi **15,000** wa shule za awali na msingi ili kuboresha lishe na afya, kupunguza utoro, kuongeza ufaulu na kujenga utamaduni wa unywaji wa maziwa. Hadi kufikia Machi 2019, wanafunzi **16,849** kutoka katika shule **25** za Wilaya za Njombe, Mbeya na Wanging'ombe wanakunywa maziwa kwa ujazo wa mililita **200** kwa mtoto kwa siku kwa siku nne **(4)** za wiki. Program hii imechangia kuongeza udahili na mahudhurio ya wanafunzi katika shule husika yameongezeka kutoka asilimia **89.04** mwaka 2017/2018 hadi kufikia asilimia **95.6** mwezi Machi, 2019. Hili ni sawa na ongezeko la asilimia **6.56**.

45. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020 Wizara kwa kushirikina na mradi wa EADD II

itaendelea kupanua wigo wa masoko ya maziwa kwa kuanzisha na kuendeleza vituo **10** vya ukusanyaji wa maziwa vyenye uwezo wa lita **34,000** kwa siku ili kusogeza soko la maziwa karibu na wafugaji wengi zaidi. Pia, mradi utaendelea kutekeleza program ya unywaji maziwa shuleni kwa kuongeza shule ili kuwafikia wanafunzi wengi zaidi katika maeneo ya mradi.

46. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kuratibu uzalishaji wa maziwa hapa nchini ambapo katika mwaka 2018/2019 kiasi cha lita **bilioni 2.7** kimezalishwa ikilinganishwa na lita **bilioni 2.4** zilizozalishwa mwaka 2017/2018 sawa na ongezeko la asilimia **12.5**. Kati ya hizo, lita **bilioni 1.8** zilitokana na ng'ombe wa asili na lita **milioni 900** zilitokana na ng'ombe wa kisasa. Ongezeko hilo limetokana na kuongezeka kwa idadi ya ng'ombe wa maziwa kutoka **1,100,000** hadi kufikia ng'ombe **1,294,882,** matumizi ya uhimilishaji na hali nzuri ya upatikanaji wa malisho na maji.

47. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kupitia Bodi ya Maziwa Tanzania imeendelea kuratibu na kusimamia usindikaji na biashara ya maziwa nchini. Katika Mwaka 2018/2019 usindikaji umeongezeka kutoka lita **milioni 56** Mwaka 2017/2018 hadi lita **milioni 66.9** Mwaka 2018/2019, ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia **19.4.** Ongezeko hili limetokana na kuongezeka kwa uwekezaji wa Sekta binafsi katika ujenzi wa viwanda vya kusindika maziwa ambapo viwanda vipya **14** vya

Maziwa vimejengwa na kufanya jumla ya viwanda vya kusindika maziwa vinavyofanya kazi kote nchini kuwa **91** (**Kiambatisho Na.6**) ikilinganishwa na viwanda **76** vilivyokuwa vinafanya kazi Mwaka 2017/2018. Pia, vituo vya kukusanyia maziwa vimeongezeka kutoka vituo **184** mwaka 2017/2018 hadi vituo **195** mwaka 2018/2019.

48. ***Mheshimiwa Spika*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuhamasisha Sekta binafsi kuimarisha ukusanyaji na usindikaji wa maziwa kufikia **lita 284,500** kutoka **lita 154,100** kwa siku. Aidha, Wizara imeingia makubaliano (MoU) ya uwekezaji katika usindikaji kupitia Dawati la Sekta binafsi ili kuongeza usindikaji wa maziwa nchini.

Uzalishaji na Usindikaji wa Zao la Nyama na Mayai

49. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kuratibu na kusimamia tasnia ya nyama nchini. Katika Mwaka 2018/2019, uzalishaji wa zao la nyama umeongezeka kutoka tani **679,992** mwaka 2017/2018 hadi kufikia tani **690,629** Mwaka 2018/2019 sawa na ongezeko la asilimia **1.54**. Aidha, katika Mwaka 2018/2019 ng'ombe **449,120** wamenenepeshwa ikilinganishwa na ng'ombe **322,030** walionenepeshwa Mwaka 2017/2018 ikiwa ni ongezeko la asilimia **39.47**. Ongezeko hilo limetokana na Wizara kutoa elimu kwa wafugaji kuhusu unenepeshaji ili kutoa nyama nyingi

na bora inayokidhi mahitaji ya soko. Hadi mwezi Machi, 2019 wafugaji **86** kutoka katika Halmashauri **17** za Wilaya mwaka 2018/2019 wamepatiwa mafunzo ya unenepeshaji.

50. ***Mheshimiwa Spika,*** katika Mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuhamasisha wadau wa tasnia ya nyama kupitia mashamba darasa ya unenepeshaji ili kuwekeza kwenye ufugaji wa kisasa ukiwemo wa ranchi na unenepeshaji wa mifugo ili kufikia ng'ombe **550,000** kwa mwaka.

51. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kupitia Bodi ya Nyama Tanzania imeendelea kufuatilia biashara ya nyama ndani na nje ya nchi. Hadi kufikia mwezi Machi, 2019 jumla ya **tani 1,759.12** za nyama zenye thamani ya **Shilingi 9,498,468,816 (Dola za Marekani 3,957,695.34)** ziliuzwa nje ya nchi ikilinganishwa na kiasi cha **tani 2,608.93** zenye thamani ya **Dola za Marekani 5,679,217.28** zilizouzwa nje ya nchi mwaka 2017/2018 ikiwa ni pungufu kwa asilimia **48.3**.

52. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, jumla ya **tani 516.63** za nyama zenye thamani ya Dola za Marekani **2,160,974.33** ziliingizwa kutoka nje ya nchi ikilinganishwa na **tani 1,401.96** za nyama zenye thamani ya Dola za Marekani **4,368,858.07** zilizoingizwa nchini katika Mwaka 2017/2018 sawa na upungufu wa **asilimia 63.15**. Upungufu huu umetokana na sababu mbalimbali ikiwemo Wizara

kubadilisha Kanuni na Taratibu za usimamizi wa uingizaji na uuzaji wa bidhaa za mifugo kutoka nje ya nchi ili kuweka uwiano wa ushindani katika soko. Kiasi hicho cha nyama kiliingizwa kutoka nchini Kenya, Afrika Kusini, Ubelgiji na Uingereza. Katika mwaka 2019/20, Wizara itaendelea kusimamia Sheria, Kanuni na Miongozo ili wawekezaji waweze kuzalisha nyama yenye ubora wa kukidhi viwango na mahitaji ya soko la ndani na nje ya nchi.

53. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imejenga na kukarabati minada kwa kujenga ukuta katika Mnada wa Mpakani wa Kirumi ulioko Butiama uliofunguliwa rasmi tarehe 16 Oktoba, 2018. Aidha, ujenzi wa jengo la ofisi ya mnada wa Kirumi litakalokuwa na huduma za kibenki unaendelea na unatarajiwa kukamilika mwezi Mei, 2019. Kazi ya ujenzi wa sakafu katika mnada wa mpakani uliopo Wilaya ya Longido unaendelea na upo katika hatua za mwisho. Vilevile, ujenzi wa kituo cha Polisi na uzio katika mnada wa mpakani wa Buhigwe na uzio katika minada ya Kasesya na Nyamatala unaendelea na utakamilika mwezi Mei, 2019.

Operesheni Nzagamba II

54. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kwa kushirikiana na Wizara za Mambo ya Ndani, Viwanda na Biashara (TBS), Afya, Ustawi wa Jamii, Jinsia, Wazee, Walemavu na Watoto (TFDA), Ofisi ya Rais (TISS) na TAMISEMI

imeendesha doria maalum (Operesheni Nzagamba Awamu ya II) ikiwa na lengo la:-

(i) Kudhibiti ukwepaji wa kulipa maduhuli ya Serikali kwenye biashara ya mifugo na mazao yake unaofanywa na wafanyabiashara wasio waaminifu;

(ii) Kulinda viwanda vya ndani kwa kudhibiti uingizaji holela wa bidhaa mbalimbali zinazoingizwa nchini kinyume cha Sheria, Kanuni na Taratibu; na

(iii) Kuwalinda wananchi/walaji kwa kudhibiti uuzwaji wa bidhaa zisizokidhi viwango vilivyowekwa na Shirika la Viwango Tanzania na TFDA.

55. ***Mheshimiwa Spika,*** pamoja na kuelimisha wananchi, Operesheni Nzagamba Awamu ya II, 2018 imekuwa na mafanikio makubwa katika maeneo yafuatayo:-

(i) Kudhibiti utoroshaji wa Mifugo na mazao yake ndani na nje ya nchi;
(ii) Kulinda afya ya watumiaji wa mazao ya mifugo na bidhaa zake;
(iii) Kuongeza Pato la Taifa (kutokana na utii wa kibiashara);
(iv) Kulinda ajira za watanzania;
(v) Kuvutia wawekezaji kwenye Sekta ya Mifugo; na
(vi) Kulinda raslimali za nchi.

56. ***Mheshimiwa Spika,*** katika awamu hii, zoezi lililenga maeneo ya viwandani, minadani, mipakani, *supermarkets,* maeneo ya kupumzishia mifugo na vituo vya ukaguzi wa mifugo na maeneo mengine ya

kimkakati. Operesheni hii ilifanyika nchi nzima kuanzia tarehe 9 Oktoba, 2018 hadi Machi, 2019. Aidha, ufuatiliaji huu umekuwa na mafanikio yafuatayo:-

(i) Jumla ya ngómbe **207,906,** mbuzi/kondoo **268,048**, nguruwe **1,356**, ngamia **10**, farasi **9**, punda **193** na sungura **102**; ngozi vipande **162** na mbwa **5** walikaguliwa na wamiliki kubainika kuwa na makosa mbalimbali (**Kiambatisho Na. 7**);

(ii) Jumla ya ngómbe **40,944**, mbuzi na kondoo **165,115** walikamatwa wakiwa wanatoroshwa kwenda nje ya nchi bila kulipiwa vibali na ushuru stahiki. Aidha, tani **26.3** za nyama na maziwa zilikamatwa zikiwa zimeingizwa nchini bila vibali, zilizokwisha muda wa matumizi na kuwa na ubora hafifu ambapo zote ziliteketezwa. Vilevile, vifaranga **27,600** na mayai **21,500** vilivyoingizwa nchini bila vibali vilikamatwa na kuharibiwa kwa mujibu wa Sheria;

(iii) Tani **12,555** za mashudu, tani **2,223** za pumba na tani **45** za dagaa (malighafi ya chakula cha mifugo) zilikaguliwa zikisafirishwa kwenda nje ya nchi kwa kupitia maeneo mbalimbali. Aidha, tani **25,425** za vyakula vya mifugo zilikamatwa zikisafirishwa kwenda nje ya nchi bila vibali. Pia, jumla ya katoni **118** za madawa ya mifugo zilikamatwa zikiuzwa katika maeneo yasiyosajiliwa na bila kuzingatia utaalam katika mikoa ya Kigoma, Tabora na Arusha zikiuzwa katika maeneo yasiyosajiliwa na bila kuzingatia utaalam.

57. ***Mheshimiwa Spika,*** kabla ya Operesheni Nzagamba II makusanyo ya Wizara kwa mwezi Julai hadi Septemba, 2018 yalikuwa ni wastani wa shilingi **1,147,592,640.47** kwa mwezi. Aidha, wakati wa kipindi cha Operesheni, mwezi Oktoba hadi Desemba, 2018 mapato yaliongezeka na kufikia wastani wa shilingi **3,139,309,528** kwa mwezi. Hii ina maana kuwa bila udhibiti huu, Serikali inapoteza wastani wa shilingi **bilioni 2** kwa mwezi**.**

58. ***Mheshimiwa Spika,*** faida za operesheni Nzagamba ni kuongezeka kwa mapato ya Serikali, kulinda viwanda na wazalishaji wa ndani na kuleta ushindani ulio sawa, kulinda afya za walaji, kuchochea uwekezaji katika Sekta ya Mifugo ambapo viwanda vingi hivi sasa vinajengwa, upatikanaji wa bei nzuri, soko la uhakika, kuongezeka kwa uelewa na utii wa Sheria bila shuruti.

59. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kusimamia na kudhibiti uingizaji holela wa mazao na pembejeo za mifugo kutoka nje ya nchi, kuelimisha wafanyabiashara kuzingatia Sheria, Kanuni na Taratibu za uendeshaji wa biashara ya mazao ya mifugo, kudhibiti matumizi ya bidhaa zisizokuwa na ubora, kuzuia utoroshaji wa malighafi za mifugo, kudhibiti upotevu wa mapato ya Serikali na kuweka mifumo thabiti ya kusimamia biashara ya mifugo na mazao yake.

Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)

60. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO) imetekeleza majukumu yake ikiwa ni pamoja na kutunza jumla ya ng'ombe **14,590**, mbuzi **2,829**, kondoo **2,477**, nguruwe **144** na farasi **27**. Aidha, Kampuni ilizalisha na kukuza ndama **4,606** kutokana na ng'ombe wazazi **5,703** ikilinganishwa na ndama **4,269** waliozalishwa na kukuzwa mwaka 2017/2018.

61. ***Mheshimiwa Spika,*** NARCO imenunua ng'ombe **1,343** wenye thamani ya shilingi **bilioni 1.05** kati ya hao ng'ombe **313** ni wazazi walionunuliwa kutoka Mzalishaji wa nyama 'Overland' na kupelekwa West Kilimanjaro na ng'ombe **1,030** kwa ajili ya kunenepesha kwa kutumia vyakula vya ziada kwa ajili ya nyama bora na hivyo kuwa sehemu ya soko la uhakika kwa wafugaji nchini ikilinganishwa na ng'ombe **1,175** walionunuliwa mwaka 2017/2018.

62. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, NARCO imeuza ng'ombe **3,598** wenye thamani ya shilingi **bilioni 2.572** ikilinganishwa na ng'ombe **3,149** wenye thamani ya shilingi **bilioni 2.078** waliouzwa katika mwaka 2017/2018. Vilevile, uuzaji wa nyama bora (Kongwa Beef) kiasi cha **Tani 305.097** umefanyika hivyo kujipatia mapato ya jumla ya shilingi **1,983,135,170.**

63. ***Mheshimiwa Spika,*** Kampuni imetoa ushauri wa kitaalam kwa wafugaji **439** katika vijiji **52**

vinavyozunguka ranchi za Kampuni katika ranchi za Kongwa (vijiji **10**), Ruvu (vijiji **12**), West Kilimanjaro (vijiji **7**), Kagoma (vijiji **6**), Kalambo (vijiji **8**), Missenyi (vijiji **7**) na Mkata (vijiji **2**).

64. ***Mheshimiwa Spika,*** ili kupunguza changamoto ya upatikanaji wa malisho na kuboresha uhusiano kati ya Kampuni na jamii za wafugaji wanaozunguka maeneo ya ranchi, Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO) imetenga vitalu **122** vyenye ukubwa wa hekta **59,290** vitakavyopangishwa kwa muda mfupi**.** Hadi kufikia Aprili, 2019 vitalu **92** vimeshapangishwa ambapo ng'ombe **31,356** wanalishwa. Aidha, Kampuni inawakaribisha wafugaji kupangisha vitalu **30** vilivyobaki vyenye uwezo wa kulisha ng'ombe **8,780**.

65. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kutekeleza azma ya kuendeleza ufugaji wenye tija, Kampuni ilitangaza vitalu **122** kwa ajili ya uwekezaji wa mifugo wa muda mrefu. Vitalu hivi vina jumla ya hekta **59,290.** Hadi sasa, jumla ya vitalu **92** vyenye **ng'ombe 31,356** vimepangishwa kwa muda mfupi. Aidha, jumla ya vitalu **30** bado havijapata wawekezaji (**Kiambatisho Na. 8**).

66. ***Mheshimiwa Spika,*** pia, Kampuni imetenga jumla ya shilingi **95,000,000** kwa ajili ya kuchangia huduma za kijamii katika vijiji vinavyozunguka ranchi. Kati ya fedha hizo shilingi **50,000,000** zitajenga na kukarabati majosho na shilingi **45,000,000** zitajenga miundombinu ya maji katika maeneo hayo. Katika mwaka 2019/2020,

Kampuni ya NARCO imepanga kuzalisha ng'ombe **4,791** na mbuzi/kondoo **1,399** na kuzalisha na kuuza nyama tani **323.6**.

Uzalishaji wa Kuku

67. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara inaendelea kuratibu na kusimamia uzalishaji wa nyama na mayai kutokana na kuku wa asili na wa kisasa, ambapo vituo vya kutotolesha vifaranga vimeongezeka kutoka vituo **10** mwaka 2017/2018 hadi kufikia vituo **19** mwezi Aprili, 2019. Vituo hivyo **19** viko katika mikoa ya Dar es Salaam (**4**), Iringa (**2**), Njombe (**1**), Pwani (**6**), Kilimanjaro (**3**), Arusha (**1**) na Mwanza (**2**). Aidha, mashamba ya kuku wazazi nchini yameongezeka kutoka **6** hadi **16** katika kipindi hicho yenye uwezo wa kutunza zaidi ya kuku wazazi **1,000,000**. Katika mwaka 2018/2019, jumla ya vifaranga **50,928,000** vimezalishwa na kusambazwa nchini, ambapo vifaranga **47,328,000** ni wa nyama, vifaranga **1,896,000** ni vya kuku chotara hususan *Sasso* na *Kroiler* na vifaranga **1,704,000** ni vya kuku wa mayai. Aidha, Wizara ilitoa vibali maalum kwa Kampuni **13** kuingiza vifaranga vya kuku wazazi **556,616** wa nyama na mayai kutoka nchi za Uholanzi, Uingereza, Ufaransa, Zambia na India. Pia, jumla ya mayai ya kutotolesha vifaranga vya nyama **360,000** yaliingizwa nchini kutoka Zambia. Katika mwaka 2019/2020 Wizara itaendelea kuratibu na kusimamia uzalishaji wa kuku vifaranga na mayai.

Uzalishaji wa Nguruwe

68. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara imeendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika ufugaji na biashara ya nguruwe. Hadi mwezi Aprili, 2019 jumla ya tani **37,773** za nyama ya nguruwe zimezalishwa ikilinganishwa na tani **37,191** zilizozalishwa mwaka 2017/2018. Ongezeko hilo limetokana na kukua kwa soko na wafugaji kuendelea kuwekeza katika ufugaji wa nguruwe.

69. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuhamasisha uwekezaji katika uzalishaji, usindikaji na biashara ya nguruwe. Aidha, Wizara itahimiza sekta binafsi kuzalisha na kusambaza mbegu bora za nguruwe kwa wafugaji ili kuongeza uzalishaji wa nguruwe na bidhaa zake. Pia, Wizara itaendelea kuimarisha Chama cha Wazalishaji Nguruwe nchini TAPIFA kwa lengo la kuboresha kosaafu za nguruwe. Vilevile, Wizara itaendelea kuimarisha shamba lake la nguruwe la Ngerengere ili liweze kuendelea kuzalisha mbegu bora za nguruwe.

Zao la Ngozi

70. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kuratibu na kusimamia uendelezaji wa tasnia ya ngozi hapa nchini. Katika mwaka 2018/19 jumla ya kilo **5,384,735.79** za

ngozi **ghafi,** zilizosindikwa kufikia hatua ya kati (*wet blue*) na bidhaa za ngozi zenye thamani ya **shilingi 8,165,356,495.28** zimesafirishwa kwenda katika nchi za Ethiopia, China, Pakistani, Kenya na India. Kati ya hizo, **kilo 935,286.50** zilizosindikwa (wet blue) zenye thamani ya **shilingi 1,808,412,620.41** ni za ngozi ya ng'ombe, **kilo 386,135** zilizosindikwa (wet blue) zenye thamani ya **shilingi 788,964,283.46** ni ngozi za mbuzi na kondoo kilo 16,594.00 ni ngozi zilizochakatwa (crust leather) zenye thamani ya shilingi **40,185,479** na kilo **20,985.54** ni bidhaa za ngozi zenye thamani ya shilingi **146,177,818.00** zilizosafirishwa kwenda nje ya nchi.

71. ***Mheshimiwa Spika,*** aidha, ngozi ghafi za ngo'mbe zenye uzito wa kilo **3,636,700.06** zikiwa na thamani ya shilingi **4,687,562,544.21** na mbuzi/kondoo **kilo 274,234.96** zenye thamani ya shilingi **535,552,749.70** zimeuzwa katika nchi za Nigeria na Ghana Pia, jumla ya **kilo 114,800** za ngozi zilizosindikwa za punda zenye thamani ya shilingi **157,201,000** zimeuzwa China na Vietnam**.** (**Kiambatisho Na. 9a).**

72. ***Mheshimiwa Spika,*** tathmini inaonesha kuwa uwezo wa uzalishaji wa viatu vya ngozi nchini ni takriban **jozi 1,200,000** kwa mwaka kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 9c** ukilinganisha na mahitaji ya viatu takriban jozi **milioni 54.2** kwa sasa. Kutokana na takwimu hizo uwekezaji mkubwa unahitajika katika tasnia ya ngozi kwa kuwa kuna fursa nyingi. Hata hivyo, tasnia hii inakabiliwa

na changamoto mbalimbali zikiwemo:-

(i) Ubora hafifu wa ngozi ghafi zinazozalishwa nchini;

(ii) Ushindani wa soko la ndani kwa bidhaa za ngozi zinazozalishwa nchini unaotokana na wingi wa uingizwaji wa bidhaa za ngozi zinazozalishwa nje ya nchi kama mitumba na ngozi-ghushi *(synthetic leather);*

(iii) Utoroshwaji wa ngozi ghafi kwenda nje ya nchi kupitia njia zisizo halali;

(iv) Udanganyifu wa thamani halisi ya ngozi ghafi na zilizosindikwa *(Wet Blue)* unaofanywa na baadhi ya wafanyabiashara wasio waaminifu; na

(v) Uhaba wa wataalam katika sekta ya ngozi hivyo kuathiri usindikaji na ubora wa bidhaa za ngozi.

73. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara kupitia mfuko wa ngozi (LDF) imetekeleza Mkakati wa Kuendeleza Sekta ya Ngozi (*Leather Sector Development Strategy 2016 - 2020)* kwa kufanya kikao cha wadau **25** wa tasnia ya ngozi kujadili changamoto zinazoikabili tasnia ya ngozi. Pia, Wizara imeendesha mafunzo ya ubora wa ngozi kwa wakaguzi wa ngozi **26** kutoka mikoa yote ya Tanzania bara.

MATUMIZI YA RASILIMALI ZA ARDHI, MAJI NA MALISHO KWA MIFUGO

74. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeandaa mkakati wa upatikanaji wa uhakika wa malisho na maji na inakamilisha maandalizi ya miongozo ya usimamizi wa rasilimali hizo. Aidha, Wizara inaendelea kuhamasisha na kuwezesha ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya maji. Katika mwaka 2018/2019 Wizara inaendelea kukamilisha ujenzi wa bwawa la Mbangala (Songwe), lambo katika Kijiji cha Chamakweza (Bagamoyo) na Visima virefu katika Vijiji vya Mpapa (Manyoni) na Nsolanga-Ismani (Iringa). Pia, Wizara imekamilisha ukarabati wa bwawa la Nyakanga (Butiama) na inaendelea na ukarabati wa lambo katika Kijiji cha Wami -Dakawa (Mvomero) na hivyo kufanya idadi ya mabwawa/malambo kufikia **1,384** na visima virefu **103.**

75. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuimarisha upatikanaji wa maji kwa mifugo kwa kufanya ukarabati wa malambo sita (6) katika mikoa ya Manyara, Pwani, Simiyu, Arusha, Geita na Tabora na kuchimba visima virefu 50.

76. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuboresha lishe na upatikanaji wa uhakika wa malisho, Wizara inaendelea kutoa elimu kwa wafugaji na wadau wengine kuhusu uzalishaji na uhifadhi wa malisho. Katika mwaka 2018/2019, jumla ya marobota **550,919** ya hei yalizalishwa kutoka katika mashamba ya Serikali ikilinganishwa na marobota **482,246** yaliyozalishwa mwaka 2017/2018 (**Kiambatisho Na. 10**). Ongezeko

hilo la asilimia **14.2** limetokana na uboreshaji wa mashamba.

77. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 jumla ya tani **12.1** za mbegu bora za malisho zilizalishwa kutoka katika mashamba ya Serikali ikilinganishwa na tani **10** zilizozalishwa mwaka 2017/2018. Aidha, jumla ya hekta **730** za mbegu za nyasi na hekta **245** za mbegu za mikunde kutoka mashamba ya TALIRI, LMUs – Sao Hill na Mabuki zimestawishwa; Mashamba ya Malisho Vikuge na Langwira pia yameimarishwa kwa kupatiwa vitendea kazi. Aidha, wafugaji na wawekezaji wenye mashamba binafsi wamehamasishwa na wamestawisha hekta **197** za nyasi na hekta **35** za mikunde katika mashamba yao. Vilevile, mashamba ya malisho **208** yameendelezwa katika Halmashauri **32**. Katika mwaka 2018/2019, mashamba darasa ya malisho **67** yamestawishwa kwa kupanda malisho aina ya nyasi ekari **72,** mikunde ekari **16** na malisho mchanganyiko ekari **48** katika Halmashauri 17 za Mpanda, Nsimbo, Nkasi, Tunduru, Mbarali, Lushoto, Maswa, Itilima, Meatu, Chato, Muleba, Butiama, Bunda, Morogoro, Rungwe, Njombe na Mufindi, ambapo wafugaji **1,756** wamefikiwa na kupatiwa mafunzo.

78. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaongeza uzalishaji na usambazaji wa mbegu bora za malisho kwa kuimarisha na kupanua mashamba saba **(7**) ya Serikali. Aidha, Wizara

itaendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika uzalishaji wa mbegu bora za malisho na kusimamia urasimishaji wa mbegu aina tano (5) kupitia vituo vya Utafiti na Taasisi ya Kudhibiti Ubora wa Mbegu *(Tanzania Official Seed Certification Institute – TOSCI).* Mbegu hizo ni Buffel, Rhodes, Lucerne, Lablab na Blue pea.

79. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara ilifanya ukaguzi wa maeneo ya kuzalisha, kuhifadhi na kuuza vyakula vya mifugo ambapo viwanda **22** vilikidhi vigezo na kusajiliwa hivyo kufanya viwanda vilivyosajiliwa kote nchini kuongezeka kutoka **72** mwaka 2017/2018 hadi viwanda **94 (Kiambatisho Na. 11).** Katika kipindi hicho, wakaguzi **15** kutoka Mikoa ya Mwanza, Simiyu na Mara walijengewa uwezo kwa kupatiwa mafunzo ya ukaguzi wa vyakula vya mifugo. Katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kusimamia na kudhibiti ubora wa vyakula vya mifugo kwa kufanya ukaguzi wa viwanda, maeneo ya kuuzia na kutoa mafunzo kwa wakaguzi **50** na watengenezaji **20.** Aidha, Wizara itaendelea kutoa elimu kwa wafugaji kuhusu uzalishaji na uhifadhi wa vyakula vya mifugo.

Utatuzi wa Migogoro baina ya Wafugaji na Watumiaji wengine wa Ardhi

80. ***Mheshimiwa Spika,*** migogoro baina ya wafugaji na wakulima, wafugaji na wahifadhi, wafugaji na mashamba ya Serikali na watumiaji wengine wa ardhi imekuwepo kwa muda mrefu katika mikoa mbalimbali hapa nchini. Migogoro hiyo imekuwa ikisababisha madhara mbalimbali ikiwemo vifo vya binadamu na

mifugo, uharibifu wa mali na uvunjifu wa amani, wafugaji kukamatwa na wakati mwingine mifugo yao kutaifishwa na kuuzwa. Hadi kufikia Oktoba, 2017 kulikuwa na migogoro **428** iliyowahusisha wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi katika mikoa mbalimbali hapa nchini**.**

81. ***Mheshimiwa Spika****,* katika kutatua migogoro hiyo, Wizara yangu imechukua hatua mbalimbali ikiwa ni pamoja na:

(i) Kuandaa na kutekeleza Mkakati wa Kutafuta Ufumbuzi wa Kudumu wa Migogoro ya Wafugaji na Watumiaji wengine wa Ardhi,

(ii) Kuunda timu ya Wataalam kutoka OR-TAMISEMI; OR – Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora; na Wizara za Mambo ya Ndani; Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi; na Chama cha Wafugaji Tanzania kwa lengo la kutatua migogoro katika mikoa mbalimbali nchini. Timu ilifanya kazi katika Mikoa mitano (5) katika Wilaya za Uvinza, Kasulu na Kibondo (Kigoma); Tanganyika na Mlele (Katavi); Kalambo, Nkasi na Sumbawanga (Rukwa); Chunya na Mbarali (Mbeya); na Mkuranga, Kibiti, Rufiji na Kisarawe (Pwani), ambapo migogoro **27** kati ya **43** sawa na asilimia **59.26** ilitatuliwa. Kazi hii inaendelea katika maeneo mengine yaliyobainika kuwa na migogoro.

(iii) Kutafuta na kuainisha maeneo kwa ajili ya malisho ya mifugo ambapo Wizara imetenga jumla ya hekta **350,576.05 (Kiambatisho Na. 12)** kutoka katika maeneo yake ya vituo vya kupumzishia mifugo, Ranchi za Taifa, Mashamba ya TALIRI na Mashamba ya Kuzalisha Mifugo (LMUs) ili yatumiwe na wafugaji kwa utaratibu maalum. Pia, Halmashauri tano (**5**) za Tunduru, Mpanda, Biharamulo, Muleba na Kyerwa zimetenga jumla ya hekta **199,827.3 (Kiambatisho Na. 13)** kwa ajili ya malisho ya mifugo na hivyo kupunguza migogoro ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi nchini.

(iv) Wizara pia imeanzisha Kurugenzi kwa lengo la kuendeleza na kusimamia maeneo ya malisho, vyanzo vya maji kwa mifugo na rasilimali za vyakula vya mifugo na hivyo kusaidia katika utatuzi wa migogoro kati ya wafugaji na watumiaji wengine wa Ardhi.

82. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara yangu inatoa shukrani za dhati kwa **Mhe. Dkt. John Pombe Joseph Magufuli,** Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa Agizo alilolitoa tarehe 15 Januari, 2019 kwa Mawaziri nane (8). Agizo hilo lilihusisha OR – TAMISEMI, Ofisi ya Makamu wa Rais, Wizara za Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi; Mifugo na Uvuvi; Kilimo; Maliasili na Utalii; Maji; na Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa kushirikiana kwa pamoja kufuatilia migogoro iliyopo na kuitafutia ufumbuzi.

83. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea

kushirikiana na Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi Bora ya Ardhi, Mamlaka za Serikali za Mitaa na Asasi zisizo za Kiserikali kwa kutoa elimu ya uandaaji wa mipango ya matumizi bora ya ardhi. Wizara kupitia mradi wa Usimamizi Endelevu wa Nyanda za Malisho *(Sustainable Range Management Project-SRMP)* imetenga hekta **172,218.87** za maeneo ya malisho ya pamoja *(Joint Village Land Use Plans)* katika Halmashauri za Chemba, Kiteto na Chalinze. Aidha, katika Mwaka 2018/2019 jumla ya Vijiji **42** vimetenga hekta **80,823.26** kwa ajili ya malisho katika Wilaya **9 (Kiambatisho Na. 14).** Hadi sasa Vijiji **1,852** vimeandaa mipango ya matumizi bora ya ardhi kati ya Vijiji **12,545** vilivyopo nchini ambapo maeneo ya malisho hekta **2,788,901.17** yametengwa kwa ajili ya ufugaji katika Mikoa **22.**

84. ***Mheshimiwa Spika***, katika Mwaka 2019/2020, Wizara kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa, Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi Bora ya Ardhi, wadau na Mamlaka nyingine za Serikali kuendelea kutenga na kupima maeneo ya malisho. Pia, itaandaa miongozo ya utumiaji na usimamizi wa maeneo hayo.

UDHIBITI WA MAGONJWA YA MIFUGO

85. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2018/2019, Wizara iliandaa na kuanza kutekeleza Mkakati wa Kudhibiti Magonjwa ya Mifugo, Matumizi ya Dawa, Chanjo na Viuatilifu vya Mifugo nchini. Ili kudhibiti

magonjwa yaenezwayo na kupe nchini Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeendelea kutoa elimu na hamasa. Aidha, hadi kufikia mwezi Aprili 2019, jumla ya michovyo **40,352,228** imefanyika. Kati ya michovyo hiyo, ng'ombe ni **22,400,170**, Mbuzi ni **12,836,389** na Kondoo ni **5,115,669**. Ili kuchochea zoezi la uogeshaji nchini Wizara ilitoa dawa lita **8,823.53 aina ya Paranex (Alphacypermethrin) yenye thamani ya shilingi 300,000,000 na kuzigawa katika majosho 1,486** yanayofanya kazi katika Mikoa **24**. Vilevile, ili kudhibiti ubora wa dawa za kuogeshea nchini Wizara kupitia TVLA imenunua kifaa cha kupima ubora wa dawa ya kuogeshea mifugo (HPLC) kwa shilingi **120,000,000.** Katika Mwaka 2019/2020 Wizara **itaendelea kuhamasisha uogeshaji na kutoa dawa ya kuogesha mifugo kwa majosho yote yatakayokuwa yanafanya kazi kila baada ya miezi sita.**

86. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara inakarabati majosho **161** kwa gharama ya shilingi **235,113,200** katika mikoa 21 nchini **(Kiambatisho Na.15a)**. Aidha, Wizara imehamasisha Mamlaka za Serikali za Mitaa kukarabati majosho ambapo hadi kufikia mwezi Aprili, 2019 jumla ya majosho **151** yalikuwa yamekarabatiwa. Pia, Wizara inazitaka Halmashauri zote nchini kutekeleza **Agizo la Chato** la kukarabati majosho yote nchini ifikapo mwezi Juni, 2019. Halmashauri zote nchini ambazo hazitatekeleza agizo hili zitanyang'anywa mamlaka ya

kukusanya mapato yatokanayo na mifugo na mazao yake (**Kiambatisho Na. 15b)**. Vilevile, jumla ya Kamati **847** za kusimamia majosho zimeundwa na kufungua akaunti za uendeshaji **(Kiambatisho Na.15c**). Katika mwaka 2019/2020 Wizara itaendelea kuhamasisha uogeshaji na kutoa dawa yenye ruzuku ya kuogesha mifugo kwa majosho yote yatakayokuwa yanafanya kazi kila baada ya miezi sita **(6)** kuanzia Desemba, 2018.

87. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeendelea kutekeleza Mkakati wa kutokomeza magonjwa mbalimbali yenye athari kijamii na kiuchumi. Magonjwa hayo ni pamoja na Sotoka ya Mbuzi na Kondoo, Homa ya Mapafu ya Ng'ombe, Mafua Makali ya Ndege, Mdondo, Homa ya Nguruwe, Chambavu, magonjwa yaenezwayo na Kupe (Ndigana Kali, Ndigana Baridi, Maji Moyo na Mkojo Mwekundu), Kimeta, Ugonjwa wa Kutupa Mimba na ugonjwa wa Kichaa cha Mbwa. Aidha, kwa kushirikiana na Serikali za Mitaa, Sekta binafsi na Washirika wa Maendeleo Wizara inahamasisha na kutekeleza uchanjaji wa mifugo. Kwa kipindi cha mwaka 2018/2019 jumla ya ng'ombe **milioni 3.9 (9.6%),** mbuzi **milioni 2.3 (7.8%)** na mbwa **milioni 0.3 (7.5%)** wamechanjwa dhidi ya magonjwa mbalimbali. Vilevile, dozi **milioni 46.9 (41.7%)** zilitolewa kwa kuku wa asili dhidi ya mdondo na kuku wa kisasa dozi **milioni 121.8** dhidi ya Mdondo, **milioni 75 (57%)**

Gumboro na **milioni 1.8 (100%)** Mareks **(Kiambatisho Na.**16). Katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuhamasisha, kuratibu na kusimamia uchanjaji wa mifugo dhidi ya magonjwa mbalimbali.

88. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Afya na Washirika wa Maendeleo imeendelea kutekeleza Mikakati ya kutokomeza magonjwa yanayoambukiza binadamu kutoka kwa wanyama kwa dhana ya Afya Moja. Magonjwa hayo ni pamoja na Malale, Mafua Makali ya Ndege, Kimeta, Ugonjwa wa Kutupa Mimba, Ugonjwa wa Kichaa cha Mbwa na Homa ya Bonde la Ufa. Aidha, kwa kushirikiana na Serikali za Mitaa, Sekta binafsi na Washirika wa Maendeleo Wizara inahamasisha na kutekeleza uchanjaji wa mifugo.

89. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaweka utaratibu wa manunuzi ya pamoja ya chanjo pamoja na dawa za kuogesha mifugo ili kupunguza gharama za manunuzi. Pia, itakijengea uwezo Kiwanda cha Chanjo za Mifugo cha Serikali kilichopo Kibaha (Tanzania Vaccine Institute - TVI) ili kiweze kuzalisha aina saba **(7)** za chanjo za magonjwa kutoka aina tano **(5)** za chanjo zinazozalishwa. Aina saba za chanjo ni pamoja na M*dondo (New Casttle Disease)*, Kimeta *(Anthrax)*, Chambavu *(Black Quarter),* Ugonjwa wa Kutupa Mimba *(Brucellosis)*, Homa ya Mapafu ya Ng'ombe *(CBPP),* Homa ya Mapafu ya

Mbuzi *(CCPP)* na Sotoka ya Mbuzi na Kondoo *(PPR).* Vilevile, Wizara itaendelea kusimamia na kufuatilia Usalama wa Chakula ili kulinda afya za walaji wa mazao ya mifugo na kukuza biashara ya mazao ya mifugo Kimataifa. Aidha, ili kurahisisha biashara hii, Wizara imekusudia kutengeneza mfumo wa kuomba vibali kwa njia ya kielektroniki na kuhuisha Sheria na Kanuni za ukaguzi na usafirishaji wa mifugo na mazao yake nchini na nje ya nchi.

90. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kupitia Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania (TVLA) imezalisha dozi **39,548,000** za chanjo za magonjwa ya mifugo kati ya lengo la kuzalisha dozi **100,000,000** kwa mwaka ikilinganishwa na dozi **28,427,100** zilizozalishwa na kusambazwa mwaka 2017/2018. Kati ya dozi hizo, **38,245,800** ni za Mdondo (1_2), **1,114,850** ni za Kimeta na **187,850** ni za Chambavu ambapo zote zimesambazwa kupitia vituo saba (**7)** vya TVLA katika kanda ambapo Halmashauri tatu **(3)** za Mkalama, Kondoa na Longido na wasambazaji binafsi **599** wananunua katika vituo hivyo na kuwahudumia wafugaji. Kiwango cha chanjo zilizoagizwa kutoka nje ya nchi ni dozi **26,840,000** za Homa ya Mapafu ya ngómbe (CBPP), dozi **182,000** za Homa ya mapafu ya mbuzi (CCPP), dozi **1,074,230** za Kichaa cha Mbwa (Rabies), dozi **122,505,000** za Mdondo, dozi **2,500** za Kutupa mimba (Brucellosis), dozi **457,000** za Sotoka ya Mbuzi (PPR), dozi **103,984,500** za *Gumboro* na dozi **7,000,000** za *Mareks.*

91. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kupitia Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania (TVLA) imeanza usajili wa chanjo mchanganyiko wa Kimeta na Chambavu (TECOBLAX) baada ya kufaulu vipimo vya ubora kutoka Maabara ya PANVAC Ethiopia. Aidha, majaribio ya chanjo ya Ugonjwa wa Homa ya Mapafu ya Ng'ombe (CBPP) yamekamilka na sampuli za chanjo zimepelekwa PANVAC kwa ajili ya kupimwa ubora ili hatimaye chanjo hii isajiliwe na ianze kuzalishwa. Pia, maandalizi ya kutengeneza chanjo ya Ugonjwa wa Homa ya Mapafu ya Mbuzi (CCPP) na Ugonjwa wa Sotoka ya Mbuzi (PPR) ikiwa ni pamoja na kufundisha wataalam na kununua vifaa yameanza. Lengo ni kuanza kufanya majaribio ya uzalishaji wa chanjo hizo ifikapo mwezi Mei, 2019. Vilevile, ujenzi wa jengo la kuzalisha chanjo za Bakteria unaendelea katika kituo cha kuzalisha chanjo cha Kibaha (TVI) ambapo umekamilika kwa asilimia **45.**

92. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia TVLA imefanya uchunguzi wa sampuli **8,016** kutoka kwa mifugo**.** Uchunguzi wa sampuli hizo ulibaini uwepo wa magonjwa ya Kimeta, Ndigana Kali, Ndigana Baridi, Homa ya Nguruwe, Mdondo, Gumboro, na Homa ya Mapafu ya Ng'ombe**.** Aidha, jumla ya sampuli **2,861** za vyakula vya mifugo na malighafi zilifanyiwa uchambuzi ambapo asilimia **75** ya sampuli hizo zilionekana kuwa na ubora unaotakiwa. Pia, Wafugaji na watengenezaji wa vyakula vya mifugo walipewa ushauri wa namna ya kudhibiti magonjwa na kuboresha vyakula vya

mifugo. Vilevile, Wizara kupitia TVLA imeendelea kufanya tafiti za namna ya kudhibiti magonjwa na teknolojia za kuangamiza mbun'go waenezao magonjwa ya Nagana na Malale.

93. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, TVLA inapanga kuzalisha dozi **milioni 111** za chanjo za mifugo ikiwa ni pamoja na dozi **100,000,000** za chanjo ya Mdondo ya TEMEVAC I2; 5,000,000 za chanjo ya CBPP; **3,000,000** za chanjo ya Kimeta na **3,000,000** za chanjo ya Chambavu. Aidha, Wakala inapanga kuanza majaribio ya kuzalisha chanjo dhidi ya ugonjwa wa Sotoka ya Mbuzi na Kondoo (CCPP), chanjo dhidi ya Kichaa cha Mbwa na Chanjo ya Mapele Ngozi (LSD).

UTAFITI, MAFUNZO NA UGANI WA MIFUGO

Utafiti wa Mifugo

94. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI) imefanya tafiti nane (**8)** vituoni na kwa wafugaji. Tafiti hizo zimefanyika katika Mikoa ya Mbeya, Songwe, Njombe, Iringa, Arusha, Kilimanjaro, Tanga, Mwanza, Simiyu, Dodoma, Pwani, Morogoro, Singida, Lindi Mtwara na Kigoma kwa lengo la kuboresha mbari za ng'ombe wa maziwa na nyama, kuku, mbuzi na kondoo, uzalishaji wa punda, malisho bora na vyakula vya mifugo. Aidha, utaratibu wa ununuzi wa vifaa vya maabara ya viinitete iliyopo

TALIRI Mpwapwa vyenye thamani ya shilingi **milioni 189** kupitia Mradi wa Uhawilishaji wa Viinitete *Multiple Ovulation and Embryo Transfer, (MOET*) unaofadhiliwa na Serikali ya Tanzania kupitia Tume ya Taifa ya Sayansi na Teknolojia (COSTECH) unaendelea. Manufaa ya teknolojia hii ni:-

(i) Kuwezesha ng'ombe jike kuzalisha viinitete **8** mpaka **450** kwa mwaka;

(ii) Kuzalisha, kuhifadhi na kufungasha viinitete kwa ajili ya uhimilishaji na uhawilishaji; na

(iii) Kuongeza kasi ya uzalishaji wa mifugo nchini hasa mitamba na madume kwa ajili ya maziwa na nyama (ndama **50** kwa mwaka kwa ng'ombe mmoja**).**

95. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kupitia TALIRI, kwa kushirikiana na Taasisi ya Kimataifa ya Utafiti wa Mifugo (ILRI), imeendelea kufanya ufuatiliaji wa tija ya ng'ombe wa maziwa ambapo Halmashauri **24** nchini zimeendelea kutekeleza Mradi wa Kuboresha Mbari za Ng'ombe wa Maziwa (*African Dairy Genetic Gain, ADGG*). Halmashauri hizo ni Tanga Jiji, Muheza, Korogwe Mji, Moshi, Rombo, Hai, Siha, Arusha Jiji, Meru, Arusha, Iringa Manispaa, Mufindi, Mafinga Mji, Njombe Mji, Makambako Mji, Mbeya Jiji, Mbeya, Mbozi, Iringa, Rungwe, Lushoto na Bumbuli. Kupitia mradi huu, wafugaji **8,347** wamepata elimu ya ufugaji bora na wanatembelewa kila mwezi. (**Kiambatisho Na. 17).**

96. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/19, Wizara kupitia TALIRI kwa kushirikiana na Shirika lisilo la Kiserikali la PASS trust (*Private Agricultural Sector Support*) imeanzisha mkakati wa kuwajengea uwezo vijana na kuwavutia kuingia katika ufugaji wa kibiashara. Aidha, ujenzi wa miundombinu yenye uwezo wa kuweka mbuzi **4,000** kwa ajili ya kunenepesha kwa mwaka umekamilika. Pia, mradi huu utawajengea uwezo vijana **20** kwa mwaka kufuga kibiashara.

97. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kupitia TALIRI kwa kushirikiana na mradi wa Kuboresha Mbari za Kuku (*African Chicken Genetic Gain, ACGG*), ilisambaza kuku **468** na mayai **720** kwa wafugaji **1,801**. TALIRI kwa kushirikiana na Taasisi ya Utafiti wa Mifugo katika maeneo k*ame (International Centre for Agricultural Research in Dry land Areas, ICARDA*) imeendelea kuimarisha tafiti za kuainisha vinasaba vya kuongeza uzalishaji wa nyama katika mbuzi wa asili kwa kuimarisha maabara ya uhimilishaji wa mbuzi katika Kituo cha West Kilimanjaro. Aidha, Mafunzo ya uhimilishaji wa mbuzi kwa wataalamu 18 yametolewa. Vilevile, kupitia Mpango wa Huduma za Jamii na Uhusiano (*Corporate Social Responsibility*) TALIRI ilisambaza teknolojia mbalimbali **27** katika Halmashauri **41** nchini na kuwafikia wadau **23,659** wakiwemo wataalam wa ugani **127**, wanafunzi **346** wa vyuo vya LITA, SUA, Visele na MATI; na wafugaji **23,186** walioko vijiji vya jirani na vituo vya TALIRI

kupitia semina za mafunzo.

98. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara kupitia TALIRI itaendelea kuibua, kutathmini na kuendeleza utafiti wa mifugo na malisho ikiwa ni pamoja na kuendeleza kosaafu bora za mifugo ili kuongeza tija katika uzalishaji wa maziwa, nyama, mayai na ngozi kuendana na mnyororo wa thamani na uchumi wa viwanda. Aidha, miundombinu ya mashamba ya Utafiti katika vituo saba **(7)** ikiwemo ujenzi wa Makao Makuu ya TALIRI utafanyika. Pia, uzalishaji wa mbuzi wa nyama na maziwa kupitia uhimilishaji hadi kufikia mbuzi **1,500** na unenepeshaji wa mbuzi **4,000** kwa kushirikiana na PASS utafanyika. Vilevile, TALIRI itashirikiana na Kiwanda cha Maziwa cha Tanga Fresh kuzalisha malisho kwa njia ya umwagiliaji. Aidha, TALIRI ina upungufu wa watumishi **221** ambapo katika Mwaka 2019/2020, imeomba ajira ya watumishi **74** ili kukabiliana na upungufu mkubwa wa Rasilimali Watu.

Mafunzo ya Mifugo

99. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Wakala wa Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo (Livestock Training Agency – LITA) imefanya udahili wa wanachuo **2,536.** Aidha, wanafunzi **580** kutoka vyuo vya Serikali na **398** kutoka vyuo binafsi wanatarajia kuhitimu mafunzo ya Stashahada na Astashahada mwezi Juni, 2019. Vilevile, wafugaji **156** walipatiwa mafunzo katika Kampasi za Wakala juu ya uzalishaji bora wa mifugo na

malisho. Pia, Wizara kupitia LITA kwa ushirikiano na Wizara ya Mambo ya Nje ya Jamhuri ya Poland imekarabati mabweni manne **(4)** na Kiwanda kidogo cha kusindika maziwa katika Kampasi ya Tengeru. Aidha, jumla ya mitamba **15** ya maziwa yenye thamani ya Shilingi **22,000,000** imenunuliwa kwa ajili ya Kampasi ya Madaba ili kuongeza uzalishaji wa maziwa na mafunzo. Katika Mwaka 2019/2020 LITA imeomba ajira ya watumishi **239** ili kukabiliana na upungufu mkubwa wa Rasilimali Watu.

Huduma za Ugani wa Mifugo

100. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kwa kushirikiana na Halmashauri na sekta binafsi ilitoa elimu kwa Maafisa Ugani na **wafugaji 19,839** kupitia mafunzo rejea, ziara za mafunzo, mikutano ya uhamasishaji na semina zilizoendeshwa wakati wa maonesho ya Nanenane, Sabasaba na Siku ya Chakula Duniani. Aidha, Wizara imeendelea kutoa elimu kwa wadau juu ya ufugaji bora kwa njia ya vitabu **9,396**, vipeperushi **29,350**, mabango **1,850**, vipindi **52** vya redio na 12 runinga.

101. ***Mheshimiwa Spika,*** katika jitihada za Wizara kutekeleza mikakati yake, ilibainisha uhitaji mkubwa wa maarifa na stadi mpya za ufugaji bora kwa wataalam na wafugaji nchini ili kuongeza na kuboresha uzalishaji wa mazao ya mifugo sambamba na falsafa ya uchumi wa viwanda nchini. Wizara imeanza kutoa Mafunzo Rejea kwa Wafugaji na Maafisa Ugani kutoka katika Halmashauri **185** nchini. Lengo la mafunzo hayo ni kuwajengea uwezo wataalam walioko katika Mamlaka

za Serikali za Mitaa ili kuamsha ari ya uwajibikaji na kuongeza ufanisi wa utoaji huduma bora za ugani kwa wafugaji.

102. ***Mheshimiwa Spika,*** mafunzo hayo pia yanalenga kuwaongezea wafugaji maarifa kwa kuwapatia teknolojia mpya ili kuhamasisha Ufugaji wa Kisasa na Kibiashara nchini. Mpango huu unalenga kuongeza uzalishaji wa malighafi zitokanazo na mifugo zenye viwango bora ili kukidhi mahitaji ya Viwanda vya nyama, maziwa na ngozi vinavyoendelea kujengwa nchini. Mafunzo haya yalizinduliwa mwezi Aprili, 2019 katika Wilaya za Simanjiro na Kaliua ambapo wafugaji **1,840** na Maafisa ugani **65** walipatiwa mafunzo na hivi sasa mafunzo yanaendelea nchi nzima.

103. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuratibu na kusimamia utoaji wa huduma za ugani na kusambaza teknolojia sahihi za ufugaji bora kupitia mashamba darasa, mafunzo rejea, pamoja na maonesho ya Nanenane, Sabasaba na Siku ya Chakula duniani. Aidha, Wizara itatoa mafunzo rejea ya ufugaji wa Kisasa na Kibiashara kwa Maafisa Ugani **1,500** na Wafugaji **80,000** kutoka Mamlaka ya Serikali za Mitaa. Pia, Wizara itaanzisha na kusimamia mashamba darasa **90** ya malisho katika Halmashauri **30** nchini. Vilevile, Wizara itaendelea kuhamasisha wafugaji kuanzisha na kusimamia vyama vya ushirika vya wafugaji ili kuwa na sauti moja na kutetea haki zao.

Usimamizi wa Uzalishaji wa Mazao ya Mifugo

Bodi ya Maziwa

104. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Bodi ya Maziwa imefanya Ukaguzi katika Mikoa ya Songwe, Tanga, Mbeya, Morogoro na Dar es Salaam. Ukaguzi umefanyika katika vituo **42** vya kukusanyia maziwa, viwanda **20** vya kusindika maziwa, Vioski vya maziwa **19** na maghala **12** ya kuhifadhi maziwa kutoka nje ya nchi. Aidha, Bodi imesajili wadau wapya 63 (wazalishaji wa maziwa **25**, wakala wa masoko **23**, waingizaji maziwa kutoka nje ya nchi **7** na wasindikaji wa maziwa **8**). Wadau hao ni kutoka katika Mikoa ya Mbeya, Songwe, Iringa, Pwani, Kilimanjaro, Shinyanga, Arusha,Tanga, Dodoma na Dar es Salaam. Pia, Bodi imefanya marekebisho ya Kanuni za Maziwa chini ya usimamizi wa Wizara ili kuongeza ufanisi na kuondoa muingiliano wa Kisheria na Kanuni na Taasisi za Serikali zinazosimamia tasnia ya maziwa.

105. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kupitia Bodi ya Maziwa, imetoa mafunzo kwa wadau 148 katika Mikoa ya Mbeya, Songwe, Morogoro, Tanga na Dar es Salaam yaliyohusisha wazalishaji **88**, wakusanyaji na wasafirishaji **56** na wasindikaji wanne (**4**) wa maziwa. Pia, kwa kipindi cha Julai 2018 hadi Machi, 2019, Bodi ya Maziwa imetoa vibali **692** na kuingiza maziwa lita **18,617,659.07** zenye thamani ya shilingi **26,224,025,033.80** ikilinganishwa na maziwa lita **20,920,537.59** zenye thamani ya shilingi **30,290,485,222** zilizoingizwa kipindi kama hiki kwa mwaka 2017/2018 sawa na upungufu wa asilimia 11.01. Aidha, Wizara kupitia Bodi ya Maziwa imeendelea kuimarisha vyama vya ushirika **18** vya maziwa katika Mikoa ya Tanga, Morogoro, Pwani, Mbeya na Dar es Salaam kwa lengo la kuvijengea uwezo wa ukusanyaji maziwa ili kuongeza upatikanaji wa maziwa

kwenye viwanda vilivyopo.

106. ***Mheshimiwa*** Spika, katika mwaka 2019/2020, Wizara kupitia Bodi ya Maziwa itaendelea kuimarisha na kuongeza vituo **50** vya kukusanyia maziwa katika maeneo yanayozalisha maziwa mengi katika Mikoa ya Geita (Bukombe na Chato); Iringa (Mufindi na Mafinga); Mara (Bunda); Mbeya (Rungwe na Busokelo); Morogoro (Mvomero); Njombe (Makete na Ludewa); Pwani (Chalinze na Mkuranga); Rukwa (Kalambo); Ruvuma (Mbinga na Madaba); Simiyu (Meatu); Shinyanga (Kahama) na Tanga (Kilindi). Aidha, kituo cha kukusanyia maziwa cha mfano kinatarajiwa kujengwa Mkuranga na Bodi ya maziwa itasimamia ujenzi wa mabanda bora kwa wafugaji watakaokopeshwa na Benki ya Maendeleo ya Kilimo (TADB).

Bodi ya Nyama

107. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Bodi ya Nyama imetambua na kusajili wadau **179** kutoka katika Mikoa ya Dar es Salaam, Kagera, Dodoma, Mwanza, Lindi, Kilimanjaro na Arusha. Pia, minada tisa (**9**) ya mifugo kutoka katika Mkoa wa Singida imetambuliwa na kusajiliwa. Aidha, watumishi **12** wa Bodi wamepewa mafunzo ya kutumia mfumo wa usajili na kutafuta masoko kielektroniki ambapo taarifa za usajili za wadau **404** kutoka Mikoa ya Dar es Salaam (**137**), Iringa (**57**), Morogoro (**31**), Singida (**142**), Tabora **(7)** na Mtwara (**1**) zimeingizwa kwenye mfumo huo. Vilevile, Wizara kupitia Bodi imeendelea kutoa mafunzo ya kutumia mfumo wa usajili na kutafuta masoko kielektroniki katika Halmashauri ya Manispaa ya

Shinyanga ambapo wadau **50** walipatiwa mafunzo. Aidha, machinjio/viwanda **15**, Karo **25** na Bucha **203** katika Mikoa ya Dodoma (Dodoma Jiji, Dodoma MC na Chamwino); Arusha (Arusha Jiji na Arusha DC); Mwanza (Mwanza Jiji, Ilemela na Magu); Shinyanga (Shinyanga MC) na Kilimanjaro (Moshi MC) zimekaguliwa na wamiliki wamehamasishwa kuboresha miundombinu.

108. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2019/2020, Wizara kupitia Bodi ya Nyama itatoa mafunzo ya kutumia mfumo wa usajili wa wadau kielektroniki kwa watumishi **52** kutoka Mamlaka za Serikali za Mitaa katika Mikoa ya Dodoma, Singida, Tabora, Mara na Mwanza. Aidha, mafunzo ya uzalishaji na uuzaji wa nyama kwa kuzingatia taratibu za usafi yatatolewa kwa wadau wa tasnia ya nyama **150** kutoka Mikoa ya Simiyu, Singida, Manyara, Tabora, Songwe na Njombe. Pia, mafunzo ya Kilimo Biashara na teknolojia ya uzalishaji wa mifugo kwa wafugaji **180** wa ng'ombe, mbuzi, nguruwe, kuku, kondoo na punda yatatolewa. Vilevile, wadau **1,000** wa tasnia ya nyama na vyama vyao watatambuliwa na kusajiliwa.

Usimamizi wa Viwango vya Huduma ya Afya ya Mifugo na Maadili ya Wataalam

109. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Baraza la Veterinari imefanya ukaguzi katika Mikoa **24**. Katika ukaguzi huo vituo vya kutoa huduma ya afya ya mifugo **800** vilikaguliwa**.** Aidha, Baraza lilifanya kaguzi katika minada minane **(8)** ya mifugo ambapo wauzaji holela **21** wa dawa za mifugo walikamatwa, kutozwa faini kwa mujibu wa Sheria na kupewa elimu ya namna bora ya utoaji wa huduma ya

afya ya mifugo. Pia, Baraza limesajili madaktari wa mifugo 42 kati ya madaktari **60** waliotarajiwa kusajiliwa. Idadi ya madaktari wa mifugo waliosajiliwa sasa imefikia **900.** Vilevile, wataalam wasaidizi wa afya ya mifugo **337** wenye Stashahada na Astashahada waliandikishwa na kuorodheshwa katika kipindi hicho na kufanya idadi ya wataalam wasaidizi walioandikishwa na kuorodheshwa kufikia **3,218.**

110. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Baraza la Veterinari imetoa leseni za kutoa huduma kwa wakaguzi wa nyama **54,** wataalam wa maabara za veterinari watano **(5)** na wahimilishaji tisa **(9)**. Aidha, vituo **111** vya kutolea huduma ya afya ya mifugo vimesajiliwa kati ya vituo **400** vinavyotarajiwa kusajiliwa hadi kufikia mwezi Juni, 2019. Pia, vyuo vitatu **(3)** vya kutolea mafunzo ya mifugo vya *Tanzania Research and Career Development Institute (TRACDI*), Dodoma; *Institute of Development and Entrepreneurship Studies* (DIDES), Dodoma na *Mahinya College of Sustainable Agriculture* (Ruvuma) vilikaguliwa kwa lengo la kutambuliwa. Hata hivyo, vyuo hivyo vimetakiwa kukamilisha taratibu kabla ya kutambuliwa.

111. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara kupitia Baraza la Veterinari itasajili madaktari wa mifugo **70,** vituo vya huduma za mifugo **400,** kuorodhesha wataalam wasaidizi **500** na kuandikisha wasaidizi wa wataalam 5**00.** Aidha, Baraza litatoa leseni kwa wakaguzi wa nyama, wahimilishaji na wataalam wa maabara za veterinari **210** na litafanya ukaguzi wa maadili na viwango vya utoaji huduma kwa kushirikiana na Halmashauri **185** nchini. Pia, Baraza kwa kushirikiana

na Baraza la Veterinari la Afrika Kusini na Shirika la Afya ya Wanyama Ulimwenguni litaendelea na mafunzo ya kuwajengea uwezo watendaji wake katika kusimamia utoaji wa huduma ya afya ya mifugo nchini. Vilevile, kwa kushirikiana na Ndaki ya Tiba ya Wanyama na Sayansi za Jamii ya Chuo Kikuu cha Sokoine Cha Kilimo, Baraza litatoa mafunzo ya kujiendeleza ya miezi mitatu **(3**) kwa watoa huduma wa afya ya mifugo **300.**

UWEKEZAJI KATIKA SEKTA YA MIFUGO

112. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Serikali kupitia Wizara imeweka mazingira wezeshi kwa wawekezaji katika ujenzi wa viwanda vya utengenezaji wa chanjo na uchakataji wa mifugo na mazao yake nchini. Uwekezaji huo umefanywa katika miradi ifuatayo:-

(i) Ujenzi wa jengo la kuzalishia chanjo za aina ya bakteria katika Kiwanda cha Serikali cha uzalishaji Chanjo cha Kibaha (TVI). Gharama ya jengo hilo ni shilingi **milioni 667**. Jengo hilo linatarajia kukamilika ifikapo tarehe 30 Juni, 2019.

(ii) Ujenzi wa kiwanda kikubwa cha kuzalisha chanjo za mifugo cha *Hester Bioscience Africa Limited* cha Kibaha. Kiwanda hicho kitazalisha chanjo 27 zinazoagizwa kutoka nje ya nchi. Gharama za uwekezaji wa Kiwanda hicho ni **Dola za Marekani milioni 18** sawa na shilingi **bilioni 41**. Kiwanda hiki kinatarajiwa kuanza kuzalisha chanjo ifikapo Februari 2020.

(iii) Kiwanja cha TAN CHOICE (Kibaha-Pwani) chenye uwezo wa kuchakata ngómbe **1,000** na mbuzi/kondoo **4,500** kwa siku na uwekezaji wake ni

Dola za Marekani milioni 5.5 sawa na shilingi **bilioni 12.5** na kinatarajiwa kuanza kazi mwezi Septemba, 2019. Kiwanda hicho pia kinatarajia kutoa ajira zaidi ya wafanyakazi 500.

(iv) Kiwanda cha *Elia Food and Overseas Ltd* (Longido) chenye uwezo wa kuchakata ng'ombe **400** na mbuzi/kondoo **2,000** kwa siku ujenzi wake ni Dola za Marekani **milioni 5** sawa na shilingi **bilioni 11.3** kitaanza kufanya kazi mwezi Septemba, 2019. Kiwanda hicho kinategemea kutoa ajira zaidi ya wafanyakazi 200.

(v) Kiwanda cha *Galaxy Food and Beverage Limited* (Jijini Arusha) cha kusindika maziwa, kina uwezo wa kusindika lita **75,000** kwa siku na kimeajiri jumla ya wafanyakazi 30 kwa kuanzia. Gharama za uwekezaji wa kiwanda hicho ni Dola za Marekani **milioni 2.5** sawa na shilingi **bilioni 5.7.** Kiwanda hicho tayari kimeshaanza kuzalisha maziwa (Kilimanjaro Fresh) kwa kiwango cha *UHT* tangu mwezi Machi, 2019.

(vi) Viwanda vya nyama vya SAAFI (Rukwa), Tanganyika Parkers (Shinyanga na Mbeya) na Kiwanda cha maziwa cha Utegi na Musoma Dairy. Serikali inatafuta Wawekezaji mahiri wa kuvifufua na kuviendesha viwanda hivyo.

113. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kupitia NARCO imesaini Hati ya Makubaliano ya utekelezaji wa Mradi wa *Integrated Rural Development Project (IRDP)* katika Ranchi ya Ruvu na Kampuni ya *National Egyptian Company for Africa Investment (NECAI)* kwa ajili ya uwekezaji mkubwa utakaogharimu **Dola za Marekani milioni 50** sawa na shilingi za Tanzania **bilioni 111**.

Mradi wa ujenzi wa machinjio kubwa na ya kisasa utaweza kuchinja ng'ombe **1,500** na mbuzi/kondoo **4,500** kwa shifti moja ya saa nane. Viwanda vingine vitakavyojengwa kwenye mnyororo mzima wa mifugo ni pamoja na Kiwanda cha Ngozi kitakachoweza kusindika ngozi hadi kupata bidhaa zake.

114. ***Mheshimiwa Spika,*** Serikali kwa kushirikiana na Mfuko wa Jamii wa PSSSF imepanua Kiwanda cha kuzalisha bidhaa za ngozi cha Gereza la Karanga ili kiweze kuongeza uzalishaji kutoka jozi **150** hadi kufikia jozi **400** za viatu kwa siku. Uboreshaji huu umekamilika mwezi Septemba, 2018 na kiwanda kimeanza kufanya kazi.

115. ***Mheshimiwa Spika,*** uwekezaji huu utaondoa changamoto zilizopo hivi sasa za wafugaji kutangatanga kutafuta masoko ya mifugo, kukosa bei nzuri, kupoteza fedha nyingi za kigeni kuagiza mazao ya mifugo kutoka nje ya nchi, kupoteza ajira na mapato ya Serikali. Katika mwaka 2019/20 Wizara itaendelea kuhamasisha na kusimamia uwekezaji katika Sekta ya Mifugo kwa kuendelea kuweka mazingira mazuri ya uwekezaji nchini.

C: SEKTA YA UVUVI

HALI YA SEKTA YA UVUVI

116. ***Mheshimiwa Spika,*** Sekta ya Uvuvi ni miongoni mwa sekta za kiuchumi ambazo ni muhimu katika kuondoa umasikini na kukuza uchumi wa Taifa kwa ujumla. Sekta hii ina mchango mkubwa katika kuwapatia wananchi ajira, chakula, lishe, kipato na fedha za kigeni. Katika mwaka 2018, Sekta ya Uvuvi ilichangia asilimia

1.71 katika pato la Taifa na imekua kwa asilimia **9.2.**

117. ***Mheshimiwa Spika,*** zaidi ya watanzania **milioni 4.5** wameendelea kupata kipato cha kila siku kutokana na shughuli zinazohusiana na Sekta ya Uvuvi ikiwemo kuunda na kutengeneza boti, kushona nyavu, ukuzaji viumbe maji, biashara ya samaki na mazao yake na mama lishe. Kwa upande wa lishe, samaki huchangia takriban asilimia **30** ya protini inayotokana na wanyama. Aidha, ulaji wa samaki kwa sasa katika nchi yetu kwa mtu kwa mwaka ni kilo **8.2** ikilinganishwa na kilo **20.3** zinazopendekezwa na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO, 2018), hali hii inaonesha bado kuna uhitaji mkubwa wa kitoweo aina ya samaki.

118. ***Mheshimiwa Spika,*** taarifa za tafiti zilizofanyika kwa vipindi tofauti katika mwaka 2018/2019 zinaonesha kwamba, kiasi cha samaki kilichopo katika maji yetu ni tani **2,803,000** kwa mtawanyiko ufuatao: Ziwa Victoria tani **2,210,000**, Ziwa Tanganyika tani **295,000** na Ziwa Nyasa tani **168,000**, Maji madogo (maziwa madogo ya kati, mito na mabwawa) tani **30,000** na Maji ya Kitaifa ya Bahari ya Hindi tani **100,000** (**Kiambatisho Na. 18**).

119. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, jumla ya wavuvi **202,053** wanaotumia vyombo vya uvuvi **58,930** walishiriki moja kwa moja kwenye shughuli za uvuvi. Nguvu hii ya uvuvi iliwezesha kuvunwa kwa tani **389,459.40** za samaki zenye thamani ya shilingi **trilioni 1.83.** Kati ya tani zilizovunwa katika mwaka 2018/2019, tani **333,782.32** (asilimia **85.70)** ni kutoka maji baridi na tani **55,677.08** (asilimia **14.30)** ni kutoka maji bahari (**Kiambatisho Na. 19).**

120. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, wakuzaji viumbe maji **26,474** walishiriki moja kwa moja kwenye shughuli za ukuzaji viumbe maji na kuzalisha jumla ya tani **18,073.6**. Kati ya tani hizo, tani **16,288** ni za samaki, tani **336.4** ni za kambamiti, tani **1,449** ni za mwani na tani **0.2** ni za kaa pamoja na vipande **395** vya lulu. Aidha, jumla ya vifaranga vya samaki **17,301,076** vilizalishwa.

121. ***Mheshimiwa Spika,*** Sekta ya Uvuvi imeendelea kukabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwemo uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi, ukosefu na uchakavu wa miundombinu ya uvuvi, uwekezaji mdogo katika uvuvi wa Bahari Kuu, Sheria ya Uvuvi Na. 22 ya Mwaka 2003 kutokidhi mahitaji ya sasa, upatikanaji wa vifaranga na vyakula vya samaki vyenye ubora, uhaba wa wataalam katika ngazi mbalimbali za utumishi na upatikanaji wa rasilimali fedha kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo.

122. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kukabiliana na changamoto hizi Wizara imeandaa na kutekeleza mikakati mbalimbali ikiwemo: mapitio ya Sheria ya Uvuvi na kuandaa Sheria mpya ya kuendeleza Ukuzaji viumbe Maji; Mkakati wa Usimamizi na Udhibiti wa Rasilimali za Uvuvi Nchini; Mkakati wa Kujenga na Kuboresha Miundombinu ya Uvuvi; Mkakati wa Kufufua Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO 2018); Mkakati wa kuendeleza tasnia ya ukuzaji viumbe maji; Mkakati wa Kusimamia Samaki aina ya Jodari; na Kuanzishwa kwa Dawati la Sekta Binafsi; Mpango wa Usimamizi wa Samaki wanaopatikana katika Tabaka la Juu la Maji, Usimamizi wa Uvuvi wa Kambamiti; na kusimamia rasilimali ya Pweza. Pia, Wizara inafanya mapitio ya

Mpango Kabambe wa usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi Tanzania (Tanzania Fisheries Master Plan).

MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2018/2019

Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2018/2019

123. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa mwaka wa fedha 2018/2019, Wizara kupitia sekta ya uvuvi ilitarajia kukusanya kiasi cha shilingi **21,534,305,600.00**. Hadi kufikia tarehe 15 Mei, 2019 kiasi cha shilingi **30,330,063,743.25** sawa na asilimia **140.8** ya lengo zilikuwa zimekusanywa kutoka Sekta ya Uvuvi.

124. ***Mheshimiwa Spika,*** fedha hizi zimekusanywa kutoka vyanzo vifuatavyo: leseni za kusafirisha samaki na mazao yake (Export Licences); leseni za uingizaji mazao ya uvuvi (Import Licences); ushuru wa mrabaha (Export Royalty); Mrabaha wa kuingiza mazao ya uvuvi nchini (Import Royalty), leseni za uvuvi katika Ukanda wa Uchumi wa bahari Kuu, Tozo ya Maabara; leseni za uvuvi wa kambamiti, mauzo ya vifaranga vya samaki na faini kwa makosa mbalimbali ya ukiukwaji wa sheria za uvuvi.

MAKUSANYO YA MADUHULI KWA MWAKA WA FEDHA 2018/19

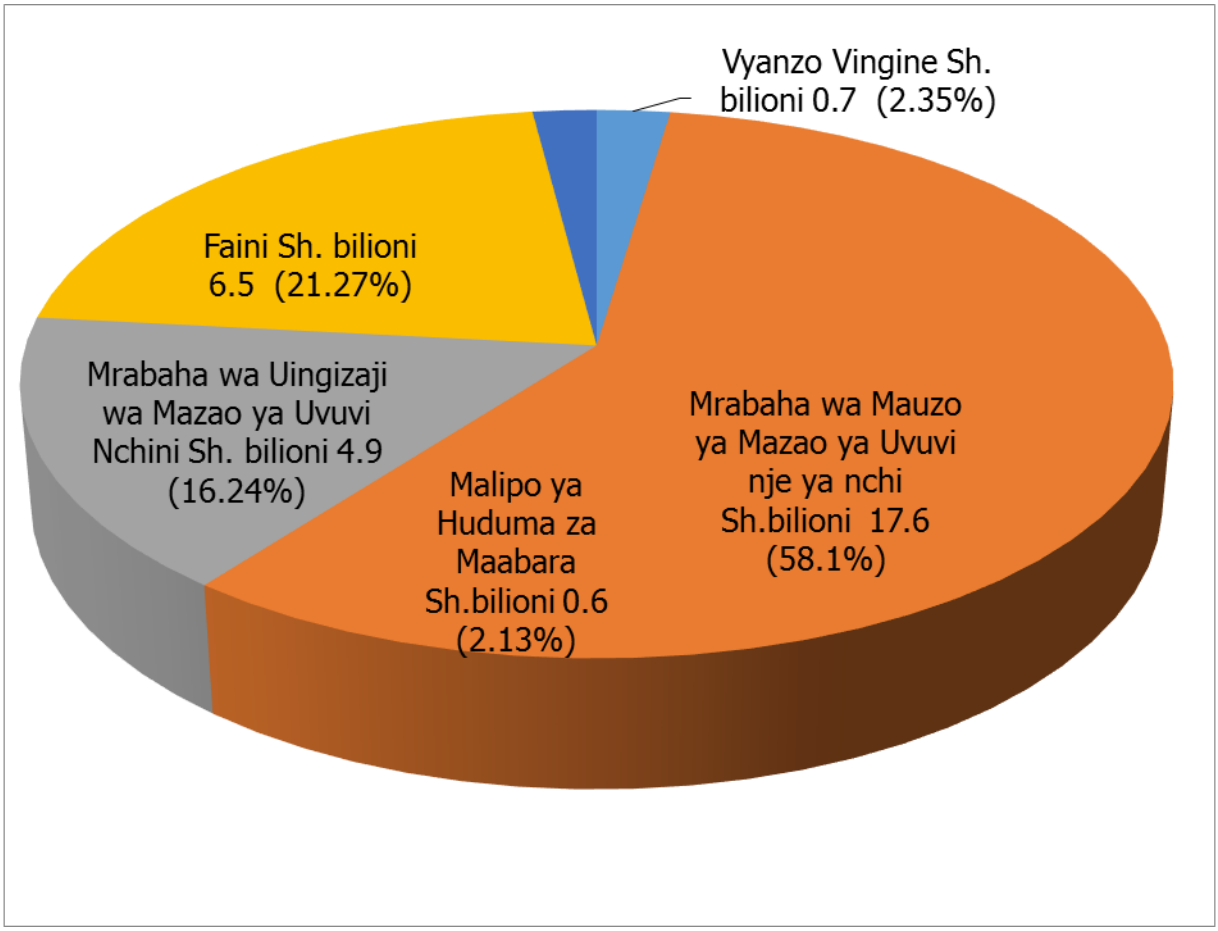

Makadirio ya Ukusanyaji wa Maduhuli kwa Mwaka 2019/2020

125. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara kupitia Fungu 64 inatarajia kukusanya kiasi cha Shilingi **32,301,458,400.** Vyanzo vikuu vya fedha hizo ni pamoja na; leseni za kusafirisha samaki na mazao yake (Export Licences); leseni za uingizaji mazao ya uvuvi (Import Licences); ushuru wa mrabaha (Export Royalty); Tozo ya Maabara; mauzo ya vifaranga vya samaki; mauzo ya mazao ya uvuvi na faini kwa makosa mbalimbali ya ukiukwaji wa sheria za uvuvi.

Fedha Zilizoidhinishwa

126. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka wa fedha 2018/2019, Wizara ya Mifugo na Uvuvi kupitia Fungu 64 ilitengewa jumla ya Shilingi **21,093,086,000.00**. Kati ya fedha hizo, Shilingi **13,966,406,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **7,126,680,000.00** ni kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo.Matumizi ya Bajeti ya Kawaida.

127. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Fungu 64 lilitengewa jumla ya shilingi **13,966,406,000**. Hadi kufikia mwezi Aprili, 2019, jumla ya shilingi **11,135,859,951** zilikuwa zimetolewa, sawa na asilimia **79.7** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, shilingi **6,794,398,181** ni kwa ajili ya Mishahara ya watumishi wa Wizara (PE) na shilingi **4,341,461,770** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC).

Matumizi ya Bajeti ya Maendeleo

128. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka wa 2018/2019, Wizara kupitia Fungu 64 ilitengewa kiasi cha shilingi **7,126,680,000.00** kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo ikiwa ni fedha za ndani na nje. Kati ya fedha hizo Shilingi **3,000,000,000.00** ilikuwa ni fedha za ndani na shilingi **4,126,680,000.00** ni fedha za nje. Hadi kufikia mwezi Aprili, 2019, jumla ya shilingi **4,012,643,853.20** kutoka vyanzo vya nje zilitolewa kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo.

MAENEO YA VIPAUMBELE KATIKA MPANGO NA BAJETI YA MWAKA 2018/2019 NA KATIKA MPANGO NA BAJETI YA MWAKA WA FEDHA 2019/2020

129. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara imeainisha maeneo ya vipaumbele katika Mpango na Bajeti ya Wizara kupitia Sekta ya Uvuvi Fungu 64. Utekelezaji wake utafanyika kwa kushirikiana na wadau mbalimbali ili kuhakikisha kwamba Sekta ya Uvuvi inachangia kikamilifu katika kuifikisha nchi yetu kwenye uchumi wa viwanda. Vipaumbele hivyo ni pamoja na:-

(i) Kuimarisha usimamizi, udhibiti na matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi pamoja na kutunza mazingira;
(ii) Kudhibiti upotevu wa mapato ya Serikali yatokanayo na Sekta ya Uvuvi;
(iii) Kuimarisha usimamizi wa rasilimali katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari na Bahari Kuu;
(iv) Kuimarisha usimamizi na uthibiti wa ubora, usalama na viwango vya samaki na mazao ya uvuvi;
(v) Kuimarisha Miundombinu na kukuza biashara ya Mazao ya Uvuvi;
(vi) Kuboresha upatikanaji wa taarifa sahihi za Uvuvi;
(vii) Kuongeza upatikanaji wa vifaranga vya samaki;
(viii) Kuandaa kanda za ufugaji wa samaki;
(ix) Kukabiliana na mabadiliko ya tabia nchi; na
(x) Kuimarisha Utafiti, Huduma za Ugani na Mafunzo ya Uvuvi.

UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU KATIKA MWAKA 2018/2019 NA MPANGO WA MWAKA WA FEDHA 2019/2020

SERA NA SHERIA

130. ***Mheshimiwa Spika,*** Serikali imeendelea

kusimamia utekelezaji wa Sera ya Uvuvi ya Mwaka 2015 kwa lengo la kuimarisha usimamizi, uendelezaji, uhifadhi, matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi na utunzaji wa mazingira nchini. Katika mwaka 2018/2019, Wizara imechapisha nakala **2,000** za Sera ya Taifa ya Uvuvi ya Mwaka 2015 katika lugha ya Kiswahili na jumla ya nakala **1,702** zimesambazwa kwa wadau.

131. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kusimamia utekelezaji wa Sheria na Kanuni mbalimbali za uvuvi zikiwemo Sheria ya Uvuvi Na. 22 ya Mwaka 2003 na Kanuni zake za mwaka 2009; Sheria ya Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu Na. 29 ya mwaka 1994; Sheria ya Kuanzisha Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu Na. 1 ya Mwaka 1998 na Marekebisho yake ya mwaka 2007 na Kanuni zake za mwaka 2009 na Marekebisho yake ya Mwaka 2016; na Sheria ya Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania Na. 11 ya mwaka 2016.

132. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuhakikisha kwamba Sheria inayosimamia Sekta ya Uvuvi inakidhi mahitaji yaliyopo kwa sasa, Wizara imeamua kuifumua Sheria ya Uvuvi Na. 22 ya Mwaka 2003 na Kanuni zake za mwaka 2009, ambapo itazaliwa Sheria mpya ya Uvuvi na Sheria Mpya ya Ukuzaji Viumbe Maji. Hivi sasa timu ya wataalam wa Wizara imekusanya maoni ya wadau na taasisi mbalimbali nchi nzima ambapo jumla ya wadau **2,156** (watu Binafsi **56,** Vikundi **2,088.** Wizara **6** na Taasisi **8**) wameshiriki kutoa maoni yao. Vilevile, Wizara imeendelea kufanya mapitio ya Sheria ya Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu Na. 29 ya Mwaka 1994 ili kupanua maeneo ya hifadhi hadi kwenye maji baridi. Pia, imeendelea kufanya maboresho ya Sheria ya Mamlaka ya

Kusimamia Uvuvi Bahari Kuu Na. 1 ya Mwaka 1998 na marekebisho yake ya Mwaka 2007.

133. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imefanya marekebisho ya dharura ya baadhi ya Kanuni za Uvuvi za mwaka 2009 ili kuliwezesha Taifa kunufaika na rasilimali za uvuvi. Miongoni mwa marekebisho hayo ni kuruhusu matumizi ya nyavu za milimita nane (**8**) badala ya kumi (**10**) kwa uvuvi wa dagaa katika ukanda wa bahari, matumizi ya nyavu za makila zenye ukubwa wa macho ya kuanzia inchi saba (**7**) badala ya inchi sita (**6**), uvunaji wa kaa kutoka gramu 500 hadi gramu 450, kuondoa ukomo wa urefu wa sentimita **85** kwa samaki aina ya Sangara, na pia matumizi ya leseni moja kwa kila eneo la maji ya uvuvi badala ya kila Halmashauri kutoa leseni yake. Marekebisho haya yamefanywa chini ya GN Na. 383 ya tarehe 10 Mei ya mwaka 2019 **(Kiambatisho Na. 20).**

134. ***Mheshimiwa Spika,*** marekebisho haya yatawezesha wananchi wa Ukanda wa Pwani kuvua dagaa aina ya mchele kwa kutumia nyavu za milimita nane (8) ambao walikuwa hawawezi kuvuliwa kwa kutumia nyavu za milimita kumi (10) zilizokuwepo kwa mujibu wa Kanuni za Uvuvi za Mwaka 2009, kuwezesha kuvua samaki aina ya Sangara wenye urefu wa zaidi ya sentimita 85 na kuondoa usumbufu wa kukata leseni kwa kila Halmashauri. Matokeo ya marekebisho haya ni pamoja na kuongeza kipato cha wavuvi, kuongezeka malighafi viwandani, kuvutia uwekezaji mpya, kudhibiti utoroshaji wa mazao ya uvuvi na kuongeza mapato ya Serikali. Aidha, Wizara imefanya marekebisho haya baada ya utafiti wa kina na ushirikishwaji wa wadau kwa

lengo la kuondoa kasoro zilizokuwepo.

135. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itakamilisha mapitio ya Sheria ya Uvuvi Na. 22 ya Mwaka 2003, Sheria ya Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu Na. 29 ya Mwaka 1994, Sheria ya Uvuvi wa Bahari Kuu Na. 1 ya Mwaka 1998 na marekebisho yake ya Mwaka 2007 na kuandaa Muswada wa Sheria mpya ya Uendelezaji Ukuzaji Viumbe Maji. Aidha, Wizara itaandaa kanuni za kutekeleza Sheria hizi.

MWENENDO WA UVUNAJI WA RASILIMALI ZA UVUVI

136. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kusimamia uvunaji na matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi nchini. Hadi kufikia mwezi Machi 2019 jumla ya tani **389,459.40** za samaki zenye thamani ya shilingi **trilioni 1.83** zilivunwa ikilinganishwa na tani **376,352.72** zenye thamani ya shilingi **trilioni 1.77** zilizovunwa katika kipindi kama hiki mwaka 2018 sawa na ongezeko la asilimia **3 (Kiambatisho Na. 21).** Aidha, kutokana na juhudi kubwa iliyofanywa na Wizara katika kudhibiti matumizi ya zana na uvuvi haramu, katika kipindi cha Januari hadi Machi, 2019 kumekuwa na ongezeko la samaki wanaovunwa ikilinganishwa na kipindi kama hicho mwaka 2018 (**Kielelezo Na.1).**

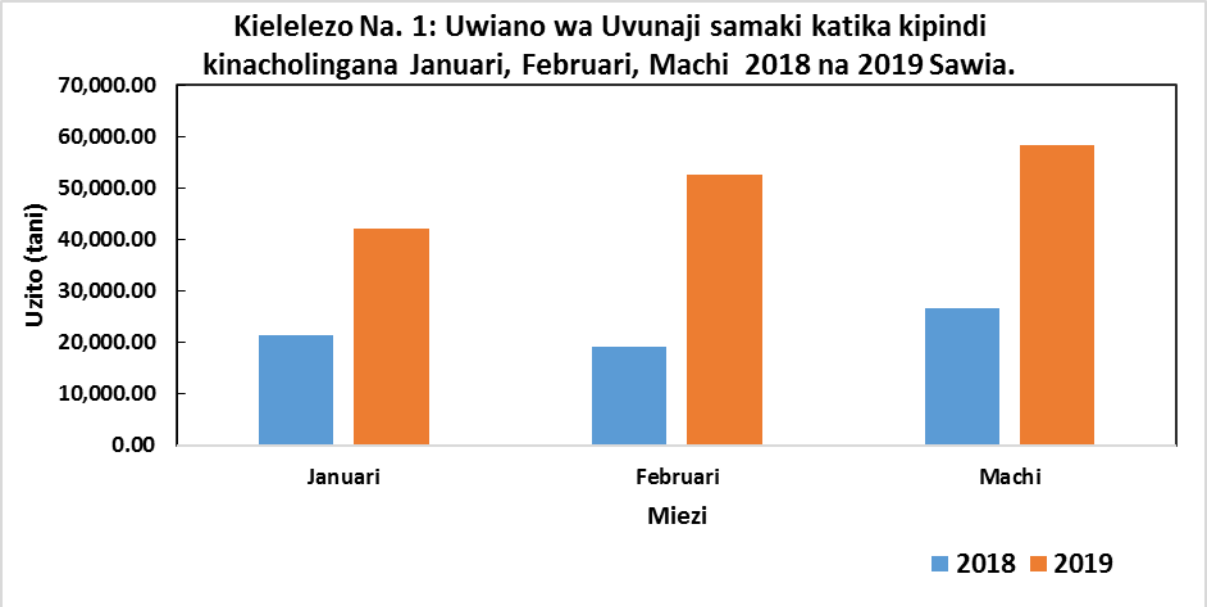

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi 2019

137. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kusimamia biashara ya samaki na mazao ya uvuvi ndani na nje ya nchi kwa kuzingatia viwango vya kitaifa, kikanda, kimataifa na mahitaji ya soko. Aidha, hadi kufikia mwezi Machi 2019, tani **38,114.72** za mazao ya uvuvi na samaki hai wa mapambo **46,098** wenye thamani ya shilingi **bilioni 491.15** waliuzwa nje ya nchi ikilinganishwa na tani **34,425.56** za mazao ya uvuvi na samaki hai wa mapambo **100,110** wenye thamani ya shilingi **bilioni 402.57** waliouzwa nje ya nchi katika kipindi kama hiki mwaka 2018. Aidha, hadi kufikia Machi 2019 mauzo haya yameliingizia Taifa mrahaba wa shilingi **bilioni 15.63** ikilinganishwa na kiasi cha shilingi **bilioni 9.5** katika kipindi kama hiki mwaka 2018 sawa na ongezeko la asilimia **64.5 (Kiambatisho Na. 22 na Kiambatisho Na.23).** Ongezeko hili limetokana na kuimarishwa kwa udhibiti na usimamizi wa biashara ya samaki na mazao ya uvuvi uliofanyika kupitia operesheni mbalimbali dhidi ya uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi.

138. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019**,** kati ya tani **38,114.72** za mazao ya uvuvi zilizouzwa nje ya nchi, tani **36,670.93** ambazo ni sawa na **asilimia 96.21** zilitoka Ziwa Victoria. Sehemu kubwa ya mchango huu inatokana na biashara ya samaki aina ya sangara na mazao yake (tani **28,975.08** zenye thamani ya shilingi **bilioni 346.56**) ambayo ni sawa na asilimia **76.02** ya mauzo yote **(Kiambatisho Na. 24a na 24b)**. Aidha, tani **1,138.27** zenye thamani ya shilingi **bilioni 14.98** kutoka Ukanda wa Bahari ya Hindi ziliuzwa nje ya nchi (**Kiambatisho Na. 25**). Pia, mauzo ya samaki na mazao yake kutoka maziwa ya Tanganyika, Nyasa, na Rukwa ambayo yaliuzwa nje ya nchi ni kiasi cha tani **284.44** zenye thamani ya shilingi **bilioni 2.15** sawa na asilimia **1** ya mauzo yote**.**

139. ***Mheshimiwa Spika,*** hadi kufikia mwezi Machi mwaka 2019, jumla ya tani **7,760.12** za samaki zenye thamani ya shilingi **bilioni 15.34** zimeingizwa nchini ikilinganishwa na tani **23,806.11** zenye thamani ya shilingi **bilioni 46.98** zilizoingizwa nchini katika kipindi kama hiki mwaka 2018 **(Kiambatisho Na 26).** Uingizaji wa samaki kutoka nje umepungua kwa asilimia **67.4** ikilinganishwa na mwaka 2017/2018. Hii imetokana na kuongezeka kwa uvunaji wa samaki katika maji ya asili, ufugaji wa samaki na udhibiti wa uingizaji holela wa samaki kutoka nje ya nchi.

140. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kuimarisha upatikanaji wa takwimu za Uvuvi kwa kuimarisha mifumo ya ukusanyaji wa takwimu kwa njia ya kielectroniki ikiwemo matumizi ya simu za viganjani. Katika mwaka 2018/2019 Wizara kwa kushirikiana na

Taasisi ya Uvuvi ya Ziwa Victoria (LVFO) imeandaa mfumo wa ukusanyaji wa takwimu za Uvuvi kwa njia ya simu ujulikanao kama e-CAS (electronic catch Assessment Survey). Katika majaribio ya kutumia mfumo huo jumla ya simu **108** zimetolewa kwa maafisa Uvuvi kutoka Halmashauri za Wilaya zenye maeneo ya Uvuvi katika Ziwa Victoria, Ukanda wa Bahari ya Hindi na Ziwa Tanganyika. Ugawaji wa simu ulifanyika sambamba na kutoa mafunzo ya ukusanyaji wa takwimu za Uvuvi kwa kutumia simu.

141. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kusimamia uvunaji endelevu wa rasilimali za uvuvi na biashara ya mazao ya uvuvi nchini. Aidha, Wizara itaendelea kushirikiana na nchi jirani ikiwemo nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki, SADC na IOC - IOTC kutekeleza mikakati mbalimbali ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi katika maji ya pamoja.

USIMAMIZI NA UDHIBITI WA RASILIMALI ZA UVUVI

142. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeandaa na kutekeleza Mkakati wa Usimamizi na Udhibiti wa Rasilimali za Uvuvi Nchini. Mkakati huu unalenga kuongeza ufanisi katika usimamizi, ulinzi, uendelezaji na uhifadhi wa rasilimali za uvuvi na mazingira yake pamoja na udhibiti wa uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi. Katika kutekeleza mkakati huu, Wizara imeanzisha Kanda kuu tatu (**3**) za Usimamizi na Udhibiti wa Rasimali za Uvuvi katika Ukanda wa Ziwa Victoria (**1**), Tanganyika (**1**) na Ukanda wa Pwani (**1**). Aidha, Wizara imeanzisha kanda ndogo mbili (**2**) za Ukerewe na Sengerema na kuimarisha Vituo **27** vilivyopo

vya usimamizi wa rasilimali za uvuvi kote nchini.

143. ***Mheshimiwa Spika,*** kupitia Mkakati huu, katika mwaka 2018/2019 Wizara imeendesha operesheni mbalimbali zenye siku kazi **10,914** zenye lengo la kuimarisha usimamizi na udhibiti wa uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi. Operesheni hizo ni pamoja na Sangara 2018 Awamu ya III ilifanyika katika Ukanda wa Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika, Bwawa la Mtera na Nyumba ya Mungu yenye sikukazi **4,170**, MATT iliyofanyika Bahari ya Hindi yenye sikukazi **1,500** na doria za kawaida zilizofanyika nchi nzima zenye sikukazi **5,244**.

144. ***Mheshimiwa Spika***, Matokeo ya Operesheni hizo ni kukamatwa kwa zana haramu mbalimbali zikiwemo nyavu za makila **168,708**, makokoro **3,715**, nyavu za timba **15,915**, nyavu za dagaa **9,068**, kamba za kokoro zenye urefu wa mita **525,784**, ndoano **568,958**, mitumbwi/boti **2,291**. Pia, samaki wazazi kilo **8,958**, samaki wachanga/kayabo kilo **110,181**, mabondo kilo **634.01**, magari **4,489**, Pikipiki **374**, mitungi ya gesi **236** na watuhumiwa **4,713**. Kati ya watuhumiwa hao wapo Viongozi **17.** (**Kiambatisho Na.27**).

145. ***Mheshimiwa Spika***, aidha, Wizara ilikamata jumla ya tani **15.53** za samaki walioingizwa nchini bila nyaraka, leseni na vibali. Samaki hao walipatikana na viambata vya sumu baada ya kufanyiwa uchunguzi ambapo samaki wote waliteketezwa kwa kutokukidhi viwango vya ubora na usalama. Vilevile, jumla ya raia wa kigeni **203** walikamatwa wakijihusisha na shughuli za uvuvi na biashara za mazao ya uvuvi kinyume cha sheria.

146. ***Mheshimiwa Spika,*** katika Operesheni Sangara 2018 Awamu ya II iliyofanyika mwaka 2017/2018 katika Ukanda wa Ziwa Victoria, mvuvi maarufu, ambaye alikamatwa na kikosi cha operesheni wilayani Sengerema kwa kosa la kukutwa na nyavu haramu za uvuvi vipande **24,000,** ndoano haramu **1,547,000** na mabunda **6** ya makokoro ambapo alitakiwa kulipa faini ya shilingi **milioni 240,** alikaidi kulipa na hivyo kupelekwa mahakamani. Mahakama ya Hakimu Mkazi Mwanza ilimtia hatiani na kumhukumu kifungo cha miaka mitano au kulipa faini ya shilingi **milioni 306** ambayo aliilipa. Baada ya kulipa faini, mvuvi huyo aliandika barua ya kukiri kosa na kuomba msamaha kwa makosa aliyotenda na kuahidi kuacha vitendo vya uvuvi haramu na kutoa ushirikiano katika kukomesha vitendo hivyo. Aidha, jumla ya watuhumiwa **110** walifungwa kutokana na kupatikana na makosa mbalimbali ya uvuvi na biashara haramu wakati wa kutekeleza Operesheni Sangara na doria.

147. ***Mheshimiwa Spika,*** Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu kwa kushirikiana na Taasisi ya Kimataifa ya Sea Shepherd Global mwaka 2017/2018, iliendesha operesheni Jodari katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari Kuu. Katika operesheni hiyo, meli iitwayo Buah Naga Na. 1 ya Malaysia ilikamatwa kwa kosa la kukutwa na kilo **90** za mapezi ya papa bila miili na kutozwa faini ya shilingi **milioni 770** ambapo alikaidi na kufikishwa mahakamani. Aidha, Mwezi Desemba, 2018 Mahakama Kuu Kanda ya Mtwara iliwatia hatiani watuhumiwa wakiwemo mmiliki, nahodha na wakala wa meli na kuwahukumu kulipa faini ya jumla shilingi **bilioni 1** au kutumikia kifungo cha **miaka 20** kila mmoja.

Watuhumiwa wote wanatumikia kifungo baada ya kushindwa kulipa faini.

148. ***Mheshimiwa Spika,*** zana haramu zilizokamatwa katika maeneo yote ziliteketezwa kwa amri ya mahakama. Zana hizo haramu kama zingeendelea kutumika zingeathiri uendelevu wa rasilimali za uvuvi na hivyo kuathiri upatikanaji wa malighafi kwenye viwanda vya kuchakata samaki. Samaki wachanga na wazazi waliokamatwa waligawiwa kwa taasisi za umma, vituo vya kulelea watoto yatima na wenye mahitaji maalum na mabondo yalitaifishwa na kupigwa mnada. Aidha, injini na mitumbwi iliyokamatwa ilikabidhiwa kwa wahusika baada ya kulipa faini. Operesheni na doria hizi zimewezesha kuleta matokeo chanya yakiwemo kuongezeka kwa upatikanaji wa samaki wakubwa ambao siku za nyuma hawakuwa wanapatikana. Kutokana na juhudi hizi uvuvi haramu umepungua kwa asilimia **75** kwa maji baridi na kupungua kwa milipuko katika uvuvi kwa asilimia **99** katika mwambao wa Bahari.

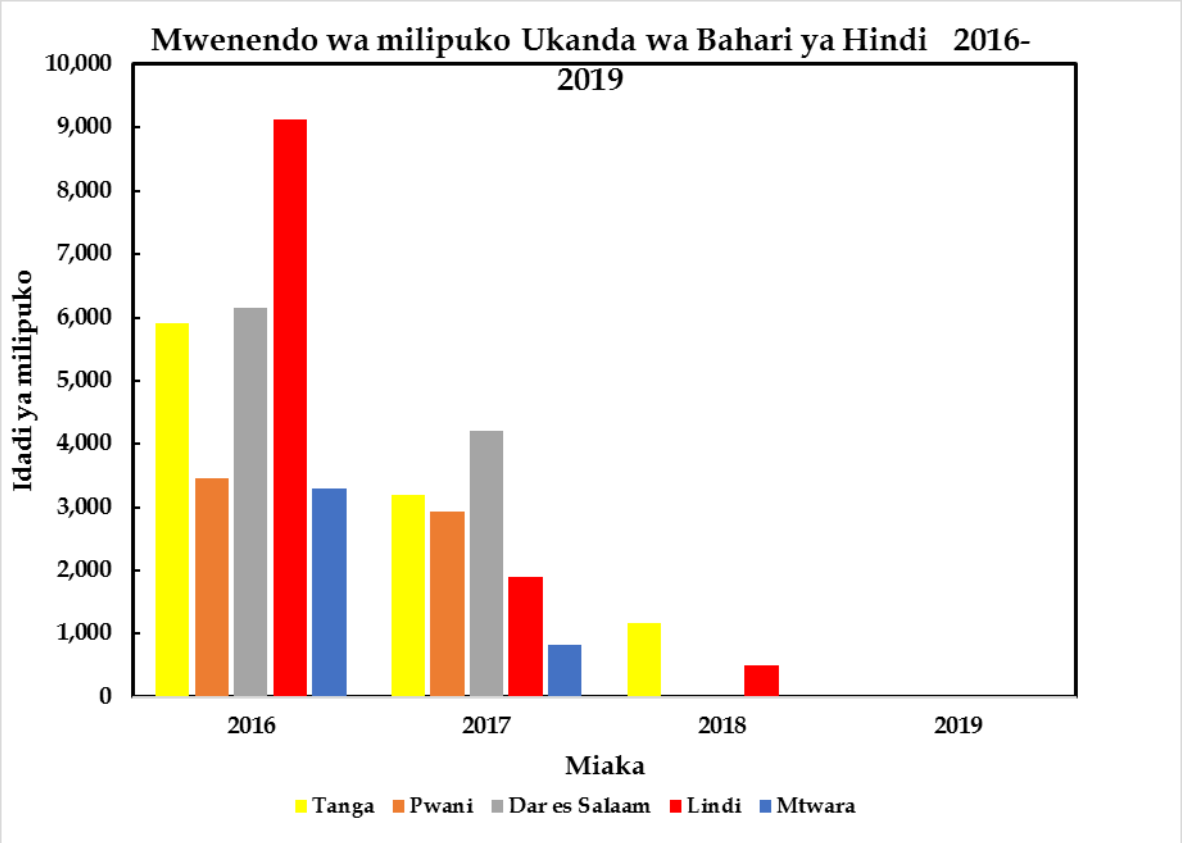

149. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara ilishiriki katika Kikao cha Baraza la Mawaziri la Kisekta la Uvuvi la Jumuiya ya Afrika Mashariki kilichofanyika Arusha tarehe 1 Machi, 2019 ambapo baadhi ya maamuzi yaliyofikiwa ni pamoja na nchi wanachama:-

(i) Kuipongeza Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa juhudi za kupambana na uvuvi haramu katika Ziwa Victoria kupitia Operesheni Sangara 2018 ambapo kumepelekea kuongezeka kwa wingi na ukubwa wa samaki;

(ii) Kutekeleza Operesheni Okoa Sangara (Operation Save Nile Perch -OSNP);

(iii) Kuendelea na utafiti kuhusu matumizi ya nyavu zilizounganishwa; na

(iv) Kushirikiana katika juhudi za kudhibiti utoroshaji wa mazao ya uvuvi katika maeneo ya mipakani.

150. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara kwa kushirikiana na wadau, itaendelea kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi kwa kufanya doria za kawaida zenye sikukazi **6,500**. Aidha, Wizara itafanya Operesheni Maalum kila robo mwaka na kuiwezesha MATT kutekeleza majukumu yake kwa kufanya Operesheni **12**. Vilevile, Wizara itaimarisha vituo **27** na kuanzisha Kanda tano **(5)** za usimamizi wa rasilimali za uvuvi. Pia, Wizara itaanzisha vituo vipya **10** vya ukusanyaji wa maduhuli katika Ziwa Victoria **(7)** na Ziwa Tanganyika **(3)** na kufanya kaguzi katika maeneo ya mipaka, vizuizi, masoko na kwenye mialo.

Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu

151. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Kitengo cha Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU) iliendelea kusimamia hifadhi za bahari na maeneo tengefu kwa kufanya doria zenye sikukazi **677** katika maeneo yote **18** yaliyohifadhiwa ambayo ni Hifadhi za Bahari tatu **(3)** na Maeneo Tengefu **15**. Matokeo ya doria hizo ni pamoja na kukamatwa kwa boti tano **(5),** injini tatu **(3)**, seti tatu **(3)** za vifaa vya kuogelea, magogo kumi **(10),** fito **117** za mikoko na nyavu haramu vipande **58.**

152. ***Mheshimiwa Spika,*** maeneo yaliyohifadhiwa katika bahari huwa ni kivutio kikubwa cha utalii kwa

wageni wa kutoka ndani na nje ya nchi. Vivutio hivyo ni pamoja na fukwe nzuri zenye mchanga laini na mweupe, magofu yenye historia za kusisimua, uoto wa asili, nyasi za bahari za aina mbalimbali, matumbawe laini na magumu yenye rangi mbalimbali, samaki aina ya potwe, silikanti, kasa, kaa wanaokwea minazi waitwao tuyuyu (coconut crab) na samaki wa mapambo. Viumbe hivi vinapatikana katika maeneo machache sana hapa duniani na hivyo kuifanya Tanzania kuwa miongoni mwa nchi chache zenye vivutio vya aina hii na viwango bora vya utalii wa bahari na pwani ambapo kwa mwaka 2018/2019 jumla ya watalii **46,304** walitembelea hifadhi hizo ikilinganishwa na Watalii **45,091** katika kipindi kama hiki mwaka 2017/2018.

153. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, MPRU iliendelea kutoa gawio la maduhuli kwa Halmashauri na Vijiji vilivyomo ndani ya maeneo ya Hifadhi, ambazo maduhuli hukusanywa. Jumla ya shilingi **153,793,383** zilitengwa na kutolewa kwa Halmashauri ya Wilaya ya Mafia kwa ajili ya kugharamia shughuli za uhifadhi na miradi ya maendeleo katika vijiji **17** vilivyomo ndani ya Hifadhi ya Kisiwa cha Mafia. Aidha, kiasi cha shilingi **47,599,141** kimetengwa kwa ajili ya kuwakopesha wananchi wanaoishi katika vijiji vilivyomo ndani ya Hifadhi ya Bahari ya Mafia.

154. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara kupitia MPRU itaendelea kusimamia rasilimali za Bahari na Pwani zilizoko katika maeneo Tengefu kwa kufanya doria zenye sikukazi **700**. Aidha, itaendelea kukiimarisha Kitengo kwa kutekeleza Mkakati wa Kuongeza Mapato kwa kutangaza vivutio vya utalii vilivyomo katika maeneo ya hifadhi na kuboresha

miundombinu iliyopo ili kuvutia watalii na kuendeleza taratibu za kutangaza maeneo ya visiwa vya Ukuza, Nyuni, Fanjove na Simaya kuwa Maeneo Tengefu. Pia, Wizara imejipanga kuongeza idadi ya watalii wa ndani na nje ili kufikia **60,000** kwa mwaka 2020/2021.

Uvuvi katika Bahari Kuu

155. ***Mheshimiwa Spika,*** katika 2018/2019, Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu iliendelea kuboresha zaidi mfumo wa Kanzidata (Web Based Database) wa ukusanyaji takwimu za meli za uvuvi na uvuvi wa samaki aina ya Jodari na jamii zake katika Ukanda Maalum wa Uchumi wa Bahari (EEZ) kwa kuongeza moduli moja ya ukusanyaji wa takwimu za urefu wa samaki kwa kutumia simu ya kiganjani (*mobile phone data collection module*). Aidha, Mamlaka iliendesha mafunzo maalum ya Ukaguzi wa shughuli za uvuvi katika meli zinazopewa leseni ya kuvua katika EEZ ya Tanzania kwa Maafisa Uvuvi **22** kutoka SMT (**9**), SMZ (**8**) na Mamlaka (**5**) yatawezesha Wakaguzi na wachukua takwimu kutekeleza vyema majukumu yao wawapo kwenye meli za uvuvi.

156. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Mamlaka kwa kushirikiana na Wadau imefanya doria za kawaida za anga na baharini zenye jumla ya saa **24** ili kupambana na uvuvi haramu na kufuatilia mienendo ya meli za uvuvi kwenye eneo la Ukanda wa Kiuchumi wa Bahari ya Tanzania. Aidha, wakati wa doria hizo hakuna meli ya uvuvi iliyoonekana katika maji ya Tanzania.

157. ***Mheshimiwa Spika,*** Mamlaka imeandaa Mapendekezo ya Sera (Policy briefs) ili kuhamasisha Watanzania kuhusu vivutio vya uwekezaji

vinavyopatikana katika uvuvi wa Bahari Kuu. Maandiko haya yatachochea wazawa kuwekeza katika uvuvi wa Bahari Kuu, kuwa na vyombo vya uvuvi wa Bahari Kuu vya kitanzania (*Development of National Fishing Fleet for Sustainable EEZ Fisheries*) ili kuchangia katika uanzishwaji wa viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi, Sera ya Uchumi wa Viwanda na kuondokana na mwenendo usioridhisha wa meli za kigeni katika kukata leseni za uvuvi katika EEZ ya Tanzania kama ilivyo hivi sasa. Aidha, makampuni ya uvuvi ya Serikali ya TAFICO na ZAFICO yako kwenye maandalizi ya kuanza uvuvi wa Bahari Kuu.

UKUZAJI VIUMBE MAJI

158. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeandaa na kutekeleza Mpango Mkakati wa Taifa wa Kuendeleza Ukuzaji Viumbe Maji yaani *National Aquaculture Development Strategic Plan* (NADSP) 2018-2025. Mpango huo unalenga kuongeza uzalishaji, ulaji na masoko ya mazao yatokanayo na viumbe maji kwa kuzingatia uhifadhi wa mazingira.

159. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kujenga uwezo wa kukabiliana na magonjwa ya viumbe maji, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (OIE) iliandaa Mafunzo ya Kimataifa ya Afya ya Viumbe Maji (Aquatic Animal Health) yaliyofanyika nchini na kushirikisha wataalam **61** kutoka nchi **41** za Afrika na nje ya Afrika.

160. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, jumla ya vifaranga **17,301,076** (samaki **6,221,076** na

kambamiti **11,080,000**) vimezalishwa katika vituo vya Serikali na sekta binafsi ikilinganishwa na vifaranga **15,119,757** vilivyozalishwa mwaka 2017/2018. (**Kiambatisho Na. 28**)**.** Pia, idadi ya mabwawa ya samaki imeongezeka kutoka **24,302** mwaka 2017/2018 hadi **26,445**. Vilevile, Wizara inaendelea kuhamasisha uwekezaji na matumizi ya teknolojia stahiki katika kuzalisha viumbe maji. Miongoni mwa teknolojia hizo ni matumizi ya vizimba (Fish cage) ambapo hadi sasa jumla ya vizimba **408** vimewekwa: Ziwa Victoria (**346)**; Ziwa Tanganyika (**9)**; na malambo (**53)**. Aidha, teknolojia ya *Recirculation Aquaculture System* ambayo hutumia maji kidogo katika ufugaji na inawezesha uzalishaji wa samaki wengi katika eneo dogo imeanza kutumika katika mikoa ya Arusha na Dar es Salaam.

161. ***Mheshimiwa Spika,*** ongezeko la mabwawa na vizimba limeenda sambamba na ongezeko la uzalishaji ambapo katika mwaka 2018/2019, uzalishaji wa viumbe maji umefikia tani **18,081.6** ikilinganishwa na tani **16,129.6** za mwaka 2017/2018. Vipande **395** vya lulu vilizalishwa mwaka 2018/2019 ikilinganishwa na vipande **180** mwaka 2017/2018.

162. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara katika juhudi za kuongeza upatikanaji wa samaki nchini hususan kwa wananchi wanaoishi maeneo yaliyo mbali na shughuli za uvuvi, imepandikiza jumla ya vifaranga **18**,**700** vya samaki aina ya sato katika malambo mawili ya Mwamapalala - Itilima (**7,000**) na Mwanjolo - Meatu (**11,700**) mkoani Simiyu.

163. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imefanya makadirio na mchanganuo wa gharama

za ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya vituo vya Kingolwira (Morogoro), Ruhila (Songea), Mwamapuli (Igunga) na kujenga upya kituo cha Nyamirembe (Chato) ili kuimarisha uzalishaji wa vifaranga. Pia, Wizara imeendelea na kazi ya kuboresha kituo cha Machui (Tanga) ikiwa ni pamoja na kukiunganisha na umeme wa Tanesco.

164. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuimarisha vituo vyake vya kuendeleza ukuzaji viumbe maji ili viweze kutoa huduma bora za ugani na kuzalisha vifaranga **milioni 18** kwa kushirikiana na sekta binafsi. Wizara itakarabati miundombinu ya vituo vya Ruhila (Songea) Kingolwira (Morogoro), Mwamapuli (Igunga), Nyamirembe (Chato) na Machui (Tanga) ili kuboresha mifumo ya maji na miundombinu ya utotoleshaji wa vifaranga vya samaki.

165. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaandaa miongozo sita (**6**) ya kuimarisha na kusimamia tasnia ya ukuzaji viumbe maji. Aidha, Wizara itafanya kaguzi kwa kila robo mwaka katika mashamba yote ya kuzalisha vifaranga vya samaki, viwanda vya vyakula na mashamba ya uzalishaji samaki nchini. Vilevile, Mpango wa Kudhibiti Magonjwa ya Samaki utaandaliwa ikiwa ni pamoja na kufanya mafunzo kwa mashamba **20** ya ufugaji samaki. Pia, Wizara kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa na sekta binafsi itaainisha, kufanya tathmini ya athari ya mazingira na kuingiza kwenye ramani maeneo yanayofaa kwa ajili ya kuunda kanda **3** za ukuzaji viumbe maji kwenye vizimba katika Ziwa Victoria na kanda **2** za ukuzaji viumbe maji bahari katika Mikoa ya Pwani na Mtwara.

166. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara kupitia mradi wa SWIOFish itasimika kanzidata kwa ajili ya kutunza taarifa mbalimbali ikiwemo za mazao yatokanayo na ukuzaji viumbe maji na kutoa mafunzo kwa watumiaji. Kanzidata hii itaimarisha utendaji kazi wa Wizara na wadau wengine kwa kutoa taarifa zenye tija katika kuendeleza tasnia. Vilevile, Wizara itaanza ujenzi wa Kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Bahari kitakachojengwa Kunduchi, Dar es Salaam.

UBORA NA USALAMA WA MAZAO YA UVUVI

167. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, jumla ya viwanda vikubwa **12** vikiwemo viwanda **(8)** Ziwa Victoria na **(4)** Ukanda wa Pwani vilichakata mazao yenye viwango vya kuuzwa katika Soko la nchi za nje hususan nchi za Jumuia ya Umoja wa nchi za Ulaya. Vilevile, viwanda vya kati vinne **(4)** vilichakata mazao ya uvuvi ambayo yaliuzwa katika soko la kikanda la nchi zingine zisizo za Jumuiya ya Ulaya zikiwemo za Bara la Asia na Marekani. Aidha, kuna viwanda vidogo **34** vya kupokelea samaki hai na maghala **52** kwa ajili ya mazao ya uvuvi yaliyokaushwa.

168. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imefanya kaguzi **3,155** za kuhakiki ubora na usalama wa mazao ya uvuvi yanayosafirishwa nje ya nchi. Kaguzi hizo zilifanyika mipakani, viwanja vya ndege na bandarini. Vilevile, vibali **3,108** vilitolewa kwa ajili ya kusafirisha tani **41.2** za samaki kwa ajili ya soko la ndani na vibali **47** vilitolewa kuruhusu mazao ya uvuvi kuingizwa nchini. Aidha, kufuatia doria na Operesheni zinazoendelea nchini, hali ya upatikanaji wa samaki hususan samaki aina ya

sangara imeimarika na viwanda kuongeza uzalishaji, ambapo wastani wa tani **180** zinazochakatwa kwa siku katika mwaka 2018/2019 ikilinganishwa na tani **165** za mwaka 2017/2018. Katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kufuatilia mifumo ya uzalishaji katika viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi, masoko na maghala kwa kufanya kaguzi za kina **120**.

169. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2018/2019, Wizara kwa kushirikiana na Halmashauri imefanya kaguzi katika mialo **125** ikiwemo mialo ya kisasa **13** katika ukanda wa Ziwa Victoria **(6)**, ukanda wa Ziwa Tanganyika (**4**) na ukanda wa Pwani ya Bahari ya Hindi **(3)** ili kuthibiti ubora na usalama wa mazao ya uvuvi. Aidha, Wizara imefanya tathmini katika maeneo ya vijijini **10** vya Marehe na Katembe (Kagera) Kibuyi, Busekela, Bukima na Kisorya (Mara), Kayenze, Chifunfu na Kijiweni (Mwanza), na Nyamikoma (Simiyu) ili kutambua changamoto katika usimamizi na uendelezaji wa mialo na masoko ya mazao ya uvuvi, usalama na miundombinu iliyopo. Pia, katika kutatua changamoto za miundombinu ya masoko ya uvuvi, Wizara inaendelea na ujenzi wa matundu **12** ya choo na mabafu manne **(4)** katika Soko la Samaki la Feri ambao unatarajia kukamilika katika mwaka huu wa fedha.

170. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2019/2020, Wizara itashirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa na Sekta binafsi katika kujenga, kukagua na kuendeleza miundombinu ya uvuvi nchini. Vilevile, kaguzi **7,200** za kuhakiki ubora na usalama wa samaki na mazao ya uvuvi kabla ya kusafirishwa nje ya nchi zitafanyika. Pia, Wizara itaimarisha na kuviwezesha vituo **27** vya Uthibiti Ubora na Viwango vya mazao kwa kuvipatia vitendea kazi ili

viweze kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi. Aidha, Wizara itaimarisha upatikanaji wa taarifa ya masoko ya mazao ya uvuvi kwa kuanzisha utafiti na ushauri wa masoko (Marketing Intelligence Unit-MIU) kupitia Dawati la Sekta Binafsi la Wizara.

171. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kuimarisha Maabara ya Uvuvi - Nyegezi kwa kuipatia vitendea kazi na mafunzo kwa watalaam ili kuiwezesha kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi. Katika mwaka 2018/2019, wataalam tisa **(9)** wa Maabara walipata mafunzo kuhusu mbinu za ukaguzi, uhakiki wa njia na vifaa vya kupimia na usimamizi wa Maabara. Aidha, Maabara imefanya chunguzi za kimaabara kwa sampuli **3,238** za minofu ya samaki, maji na udongo ili kubaini uwepo wa vimelea, masalia ya madawa ya mimea, kemikali na madini tembo. Vilevile, Maabara imeendelea kukidhi vigezo vya ithibati kutoka Taasisi ya Ithibati ya Nchi za Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Africa-SADC (SADCAS) kwa vipimo **13** vya maikrobaiolojia kwa maji na chakula. Pia, mwezi Juni, 2018 Maabara hii upande wa kemikali ilipata ithibati katika aina nne **(4)** za vipimo (parameters) ambavyo ni vya madini tembo, unyevunyevu (Moisture content), pH na *Conductivity*.

172. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuimarisha Maabara kwa kuipatia vitendea kazi na kutoa mafunzo kwa watumishi ili kuiwezesha kupanua wigo wa vipimo vyenye ithibati upande wa maikrobaiolojia na kemikali.

USHIRIKIANO WA KIKANDA NA KIMATAIFA KATIKA SEKTA YA UVUVI

173. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeendelea kuimarisha mashirikiano ya kikanda na kimataifa ili kusimamia rasilimali za uvuvi katika maji yanayomilikiwa kwa pamoja na nchi husika. Miongoni mwa maji hayo ni maziwa makuu ya Victoria (LVFO), Tanganyika (LTA), Nyasa na Ukanda wa Bahari ya Hindi (IOTC, WIOMSA, SWIOFC, IORA). Kupitia mashirikiano hayo, nchi yetu inapata fursa ya kushiriki na kutekeleza sheria, miongozo, mikataba, itifaki na taratibu mbalimbali za kikanda na kimataifa zenye lengo la kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi kwa kuzingatia kwamba samaki hawana mipaka. Aidha, nchi yetu ni mwanachama wa mashirika na Taasisi mbalimbali za Kimataifa.

174. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeendelea kushiriki kwenye **mikutano**, makongamano na warsha mbalimbali zenye lengo la kujadili na kuweka mikakati ya pamoja ya kusimamia rasilimali za uvuvi. Miongoni mwa mikakati hiyo ni ya kuendesha operesheni za pamoja dhidi ya uvuvi haramu usioratibiwa na usiotolewa taarifa katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari ya Hindi, Ziwa Victoria na Ziwa Tanganyika. Aidha, ushirikiano huo umewezesha nchi yetu kushiriki kwenye operesheni katika Ukanda wa Bahari ya Hindi.

175. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kushirikiana na Taasisi za kikanda na kimataifa katika sekta ya uvuvi ili kuboresha usimamizi endelevu wa rasilimali za uvuvi. Vilevile, Wizara itaendelea kushiriki katika masuala ya kikanda, kimataifa na kutekeleza mikataba na itifaki mbalimbali za kikanda

na kimataifa ambazo nchi yetu ni mwanachama.

UTAFITI, MAFUNZO NA UGANI

Utafiti wa Uvuvi

176. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia TAFIRI imefanya tafiti mbalimbali kwa nyakati tofauti zenye lengo la kujua mwenendo wa rasilimali za uvuvi. Matokeo ya tafiti hizi yanasaidia kuandaa mipango ya uvuvi endelevu ili kuleta tija na kusaidia ukuaji wa sekta katika kuchangia pato la Taifa. Tafiti hizo ni pamoja na:-

Ziwa Victoria

Utafiti wa Rasilimali za Uvuvi katika Ziwa Victoria

177. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuangalia uwingi wa samaki Ziwa Victoria kwa kutumia Teknolojia ya *Hydro-acoustic survey*, TAFIRI kwa kushirikiana na Taasisi za *Kenya Marine and Fisheries Research Institute (KMFRI-Kenya)* na *National Fisheries Resources Research Institute (NaFIRRI-Uganda),* utafiti uliofanyika mwezi Septemba hadi Oktoba 2018, ulionesha uwepo wa tani **2,210,000** za aina mbalimbali za samaki. Matokeo ya utafiti huu yalionesha kuwepo kwa ongezeko la Sangara kutoka tani **417,936** mwaka 2016 hadi kufikia tani **553,770** mwaka 2018. Vilevile, Sangara wa chini ya sentimita **50** wamepungua kutoka asilimia **96.6** mwaka 2017 hadi kufikia asilimia **62.8** mwaka 2018; wale wa kuanzia sentimita **50** hadi **85** wameongezeka kutoka asilimia **3.3** mwaka 2017 hadi kufikia asilimia **32.0** mwaka 2018; na walio juu ya sentimenta **85** wameongezeka kutoka asilimia **0.4** mwaka 2017 hadi kufikia asilimia **5.2** mwaka 2018. Aidha, Takwimu zinaonesha kuwa wastani wa

urefu wa Sangara umeongezeka kutoka sentimeta **16** mwaka 2017 hadi kufikia sentimeta **25.2** mwaka 2018.

178. ***Mheshimiwa Spika,*** matokeo haya yanaonesha kuongezeka kwa Sangara ziwani sambamba na kuongezeka kwa Sangara wazazi na kupungua kwa Sangara wachanga ikilinganishwa na mwaka 2017. Ongezeko hili ni matokeo ya doria na operesheni dhidi ya uvuvi haramu katika Ziwa Victoria zilizofanyika katika vipindi tofauti. Aidha, ongezeko hili la Sangara wakubwa litawanufaisha wavuvi, wenye viwanda na wafanyabiashara ya mabondo kwa vile sangara wenye urefu wa zaidi ya sentimita 85 hutoa minofu na mabondo makubwa ambayo yana thamani ya juu katika soko.

179. ***Mheshimiwa Spika,*** kutokana na kushamiri kwa biashara ya mabondo hivi karibuni, ambapo uzalishaji na mauzo nje ya nchi hadi kufikia mwezi Machi, 2019 umefikia tani **884.30** zenye thamani ya shilingi **bilioni 178.31** na kuingiza mrabaha wa shilingi **bilioni 2.87** (**Kiambatisho Na.29**). Aidha, Wizara imefanya tathmini ya kina ili kuangalia mnyororo mzima wa zao hili la uvuvi na utafiti wa kuangalia urefu na uzito wa mabondo ya sangara wa Ziwa Victoria unaofaa kibiashara bila kuathiri rasilimali. Utafiti huu umeonesha kuwa mabondo ya kuanzia sentimita **12** /gramu **13** kwa mabondo mabichi, na sentimita **8** /gramu **4** kwa mabondo makavu ndiyo yanayofaa kuingizwa sokoni.

Bahari ya Hindi

180. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, TAFIRI kwa kushirikiana na Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu (Deep Sea Fishing Authority - DSFA) imeendelea na utafiti wa vifaa vya kuvutia samaki

FADs (Fish Aggregating Devices) ambao unafanyika katika maeneo ya Bagamoyo na Nungwi Zanzibar, ambapo wavuvi wadogo watasogezwa taratibu kutoka maji mafupi hadi kufikia maji marefu. Aidha, tafiti hizi zimeonesha kuwa mapato ya wavuvi walioshiriki kwenye utafiti huu yaliongezeka na kuwa na uhakika wa kupata wastani wa shilingi **20,000** hadi shilingi **35,000** kwa siku na muda wa kuvua umepungua kutoka saa **12** kabla ya FADs na kuwa saa tano (**5**) baada ya FADS. Aidha, katika mwaka 2019/2020, TAFIRI itaendelea kufanya ufuatiliaji wa ufanisi wa FADs katika kukusanya samaki kwa maeneo ya Bagamojo na Nungwi.

181. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, TAFIRI imeendelea na utafiti wa kujua wingi na biolojia ya Kambamiti katika pwani ya Tanzania. Hali ya rasilimali ya Kambamiti imeendelea kuimarika ambapo Kambamiti wameongezeka katika eneo la Bagamoyo hadi Pangani ambapo utafiti ulionyesha kuongezeka kwa mavuno kutoka kilo **26.16** kwa saa mwaka 2015/2016 hadi kilo **58.45** kwa saa mwaka 2018/2019. Aidha, katika maeneo ya Mkuranga hadi Kilwa mavuno yaliongezeka kutoka kilo **29.58** kwa saa mwaka 2015/2016 hadi kilo **61.38** kwa saa mwaka 2018/2019. Ongezeko hili ni matokeo ya kufunga kwa msimu wa uvuvi wa kambamiti kwa kipindi cha miezi sita **(6)** kila mwaka.

182. ***Mheshimiwa Spika,*** TAFIRI kwa kushirikiana na kikundi cha ufugaji samaki cha Barikiwa, Liwale, Lindi inaendelea kufanya utafiti wa kupata samaki wazazi (brood stock) bora wa sato kwa ajili ya kuzalisha mbegu bora (local fish strain) ili kutatua changamoto ya

upatikanaji wa mbegu bora za samaki katika mikoa ya kusini.

183. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, utafiti wa kuzalisha mbegu bora ya samaki inayofaa kufugwa katika maeneo ya Liwale utaendelea ikiwa ni pamoja na upanuzi wa mabwawa na ujenzi wa vitotoleshi vipya ili kuongeza uzalishaji vifaranga vya sato na vya kambale. Aidha, TAFIRI itaendelea na utafiti wa ufugaji wa samaki kwenye vizimba katika Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa pamoja na Bahari ya Hindi. Pia, TAFIRI itafanya tafiti za kubaini uwepo, aina na mtawanyiko wa rasilimali za uvuvi nchini.

184. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020**,** Wizara kupitia TAFIRI itafanya tafiti za kuchunguza uhusiano wa vinasaba kati ya makundi ya samaki aina ya Jodari na jamii zake na kuchunguza mazingira ya Bahari yanayovutia uwepo wa samaki hao wanaopatikana Bahari ya Hindi. Tafiti hizi zitaimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi, kupunguza gharama za uvuvi hususan wavuvi wadogo ili kuwanufaisha na rasilimali za uvuvi na kuongeza mchango wa Sekta ya Uvuvi katika pato la Taifa.

Elimu na Mafunzo ya Uvuvi

185. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi (FETA) imeendelea kutoa mafunzo ya teknolojia za uvuvi kwa vijana nchini kama Sera ya Uvuvi inavyoagiza. Jumla ya wanafunzi **1,088** walidahiliwa katika masomo ya ngazi za Astashahada na Stashahada kwenye Kampasi zake za Mbegani, Nyegezi na Kigoma. Kwa upande wa

kozi fupi, jumla ya wananchi **1,300** wamepatiwa mafunzo mbalimbali ya kuwajengea uwezo na mbinu za kuvua na ukuzaji viumbe maji.

186. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, FETA kwa kushirikiana na NORGES VEL (Asasi isiyo ya Kiserikali ya nchini Norway) na Chama cha Wakuzaji Viumbe Maji Nchini (Aquaculture Association of Tanzania - AAT) walipata ufadhili wa shilingi **bilioni 4.6** kutoka Shirika la Misaada la nchini Norway (NORAD) kutekeleza Mradi wa Uzalishaji wa Samaki aina ya Sato na Kufundisha Stadi za Ufugaji na Biashara. Fedha hizi zitatumika kuanzisha yafuatayo katika Wilaya ya Kibaha**,** Pwani: shamba la ufugaji samaki litakalokuwa na mabwawa **20** na vitotoleshi vya vifaranga vya samaki, kituo cha mafunzo kwa vitendo kitakacholenga umahiri na weledi katika usimamizi wa tasnia ya ufugaji samaki, na kituo atamizi (*Incubation Centre*), kutoa fursa kwa wahitimu kuanzisha mashamba madogo ya ufugaji na kupatiwa pembejeo (vifaranga na chakula) na ushauri ili kuimarisha weledi. Atamizi italenga kufundisha stadi za ufugaji na biashara kwa vijana na wanawake **120** kila mwaka.

187. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia FETA imeandaa rasimu ya mitaala ya kutoa mafunzo ya rasilimali watu kwa ajili ya uwekezaji katika uvuvi wa Bahari Kuu (Deep Sea Fishing). Hadi sasa, Mitaala hiyo imefikia hatua za mwisho za uhakiki (*validation*). Aidha, Wizara inaendelea na hatua za kuomba ridhaa ya kuridhiwa kwa Itifaki ya *Standards of Training, Certification and Watch keeping for Fishing Vessel Personnel* (STCW – F), 1995. Kuridhiwa kwa Itifaki hii

kutasaidia mafunzo hayo kutambulika kimataifa na wahitimu kuwa na sifa ya kufanya kazi katika meli za uvuvi wa bahari kuu.

188. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara imepanga kuhakikisha kwamba Vituo vya FETA vya Gabimori (Rorya), Mwanza South (Mwanza), na Mikindani (Mtwara) vinaanza utoaji wa mafunzo na elimu ya ufugaji samaki, ikiwa ni pamoja na kuzalisha vifaranga vya samaki na huduma za ugani katika Kanda husika.

Huduma za Ugani wa Uvuvi

189. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeendelea kutoa Huduma za Ugani kwa kutoa miongozo inayotumiwa na Halmashauri mbalimbali na watoa huduma wengine wanaotoa huduma hii kwa wavuvi na wakuzaji viumbe maji. Vilevile, Sekta ya Uvuvi ina hitaji la wagani **16,000** ikilinganishwa na wagani 671 waliopo kwa sasa. Kati ya hao, Wagani **419** ni kutoka Halmashauri na wagani 252 wapo chini ya Wizara. Aidha, Wizara imeendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika mafunzo ya uvuvi kwa lengo la kuongeza wataalam hao. Pia, Wizara inaendelea kushauriana na Mamlaka za Serikali za Mitaa kutenga nafasi na kuomba kibali cha kuajiri Maafisa Ugani ili kupunguza pengo hilo. Vilevile, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais TAMISEMI inafanya tathmini ili kutambua maeneo yenye upungufu na maeneo yenye ziada ya watumishi/wagani waweze kuhamishimiwa kwenye maeneo yenye uhitaji mkubwa.

190. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019,

Wizara imeendelea kutoa elimu ya uvuvi endelevu na ukuzaji viumbe maji kwa umma kupitia vipindi **15** vya radio na vipindi vitano (**5**) vya luninga. Aidha, nakala **4,000** za machapisho mbalimbali zimesambazwa kwa wadau. Wizara imeendelea kuhamasisha ukuzaji viumbe maji ambapo idadi ya wadau waliopatiwa elimu ya ufugaji bora wa samaki imeongezeka kutoka **5,229** mwaka 2017/2018 hadi kufikia **7,047** mwaka 2018/2019. Vilevile, elimu ya kuongeza thamani ya zao la mwani imetolewa kwa wadau **492** kutoka vikundi **31** na kuwawezesha kutengeneza bidhaa mbalimbali kama shampoo, sabuni na mafuta ya ngozi. Vilevile, wadau **7,586** walipata elimu ya uvuvi endelevu na ukuzaji viumbe maji kupitia maonesho mbalimbali yakiwemo ya Nanenane, Sabasaba na Siku ya Chakula Duniani.

191. ***Mheshimiwa Spika,*** kutokana na changamoto nyingi zinazowakabili wavuvi na Sekta ya Uvuvi kwa ujumla, Wizara imeamua kuendesha mafunzo Rejea kwa wavuvi na maafisa ugani nchi nzima ili kuleta uelewa wa pamoja wa sheria, matumizi ya zana halali za uvuvi, ufugaji viumbe maji, kupunguza uharibifu wa mazao ya uvuvi (Post harvest loss), kuunda ushirika wa wavuvi na urahisi wa upatikanaji mikopo na elimu ya ujasiriamali. Mafunzo haya yamezinduliwa tarehe 14 Aprili, 2019 katika mwalo wa Kilindoni ulioko Wilayani Mafia katika Mkoa wa Pwani. Lengo la Mafunzo hayo ni kubadili mtazamo na fikra za wavuvi juu ya ulinzi, uhifadhi na kuendelea kuvua na kutumia rasilimali za uvuvi ili kuhakikisha rasilimali hizi zinakuwa endelevu kwa manufaa ya kizazi cha sasa na kijacho. Mafunzo haya yanatolewa kwa awamu ambapo awamu ya kwanza imeanza katika Mkoa wa Dar es Salaam na Pwani. Jumla

ya wavuvi **6,911** kutoka katika mialo ya Kilindoni, Jibondo, Chole, Juani, Nganje, Boza, Kisiju Pwani, Koma, Buyuni, Kimbiji, Minazimikinda, Tandavamba, Ununio, Mbweni, Kwale na Kunduchi wamepata mafunzo.

192. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itarusha hewani vipindi **30** vya radio na **10** vya runinga kuhusu uvuvi endelevu na ukuzaji viumbe maji. Vilevile, itahamasisha wagani **200** na wadau **8,000** kuhusu shughuli mbadala ili kupunguza nguvu ya uvuvi katika maji ya asili. Pia, Wizara itaendelea kusimamia na kufuatilia uanzishwaji wa mashamba darasa ya ukuzaji viumbe maji na kuhamasisha uwekezaji katika Sekta ya Uvuvi na kutangaza bidhaa mbalimbali zinazotokana na Sekta kupitia maonesho mbalimbali.

MIRADI YA SEKTA YA UVUVI

193. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeendelea kutekeleza Mradi wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (SWIOFish)". Lengo kuu la mradi huu ni kuimarisha usimamizi madhubuti wa uvuvi katika ngazi ya kijamii, kitaifa na kikanda.

194. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara kupitia Mradi wa SWIOFish umeiwezesha TAFIRI kufanya tafiti mbalimbali katika ukanda wa Bahari ya Hindi; Doria na Operesheni MATT; mafunzo kwa vikundi **50** vya BMUs; uandaaji wa mitaala ya FETA; tathmini ya matumbawe katika maeneo yaliyohifadhiwa na mazao ya uvuvi; mafunzo kwa watumishi wa sekta ya uvuvi na semina kuhusu madhara ya uvuvi haramu kwa wadau.

195. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara kupitia Mradi itafanya kazi zifuatazo:- Kuwezesha TAFIRI kufanya tafiti za mavuvi ya kipaumbele; Kuimarisha ushiriki wa jamii za wavuvi katika usimamizi na ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi; Kuwezesha Doria katika ulinzi wa rasilimali za uvuvi katika mavuvi ya kipaumbele; Kuiwezesha Kitengo cha Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU); Kuimarisha Mfumo wa Taarifa zinazohusu Uvuvi kulingana na matakwa ya kikanda. Kuwezesha utekelezaji wa Mpango wa Usimamizi wa Samaki wanaopatikana katika tabaka la juu la maji ifikapo Juni 2020; na kuzijengea uwezo Taasisi za Uvuvi pamoja na Taasisi za Umma.

196. ***Mheshimiwa Spika,*** pia, mradi huu utaboresha miundombinu kwa gharama ya shilingi **8,191,312,294.20** kama ifuatavyo: ujenzi wa maabara ya utafiti wa samaki Temeke shilingi **403,053,600.00**; ujenzi wa maabara ya TAFIRI shilingi **2,609,491,754.20**; ujenzi wa nyumba za watumishi wa MPRU Tanga shilingi **962,918,940.00;** ujenzi wa jengo la ofisi MPRU - Mafia shilingi **926,560,000.00;** ukarabati mkubwa wa miundombinu ya soko la Feri - Dar es Salaam shilingi **1,667,808,000.00**; na ujenzi wa Kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Bahari (Mariculture Centre) Kunduchi, Dar es Salaam shilingi **1,621,480,000.00.**

KUWEZESHA WAVUVI WADOGO NA WAKUZAJI VIUMBE MAJI

197. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, jumla ya vikundi **50** vya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi (BMUs) katika Wilaya tano (**5**) za Pangani (**12**),

Mkinga (**14**), Jiji la Tanga (**5**) Bagamoyo (**9**) na Lindi Vijijini (**10**) vimeimarishwa kwa kupatiwa mafunzo ya uvuvi endelevu. Vilevile, mafunzo juu ya kuendeleza Maeneo ya Usimamizi wa pamoja yamefanyika kwa maafisa uvuvi **10** wa Halmashauri na watano (**5**) wa Serikali Kuu.

198. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, kupitia Mradi wa Kupunguza Uharibifu wa Samaki baada ya Mavuno unaotekelezwa katika Ziwa Tanganyika, majiko banifu **100** yamesambazwa katika Vijiji/mialo ya uvuvi **16** katika Mkoa wa Kigoma. Vilevile, wachakataji wa samaki **640** katika vijiji **16** wamefundishwa jinsi ya kutumia majiko na kuongeza thamani ya mazao ya uvuvi katika Ziwa Tanganyika. Pia, Wizara imewezesha vikundi vya ushirika vya wavuvi vya Igombe – Mwanza, Ikumba itale – Chato, Nkasi (Ziwa Tanganyika), Migoli - Mtera na vikundi viwili vya ushirika wa ufugaji samaki Peramiho (Ruvuma) kwa kupatiwa fedha na vifaa.

UWEKEZAJI KATIKA SEKTA YA UVUVI

199. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara imeendelea kuhamasisha Sekta binafsi kuwekeza katika sekta ya uvuvi kwa kuweka mazingira mazuri ikiwemo uwepo wa malighafi kwa viwanda vya kusindika mazao ya uvuvi hususan viwanda vya kuchakata samaki aina ya Sangara. Aidha, kiwanda kimoja (**1**) kimejengwa wilaya ya Mkuranga katika mkoa wa Pwani.

200. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara inaendelea kuchukua hatua ya kuhakikisha kuwa viwanda vilivyofungwa vya *Prime Catch* cha Musoma, *Supreme Perch* (zamani VicFish)

na *TanPerch* vya Mwanza vinafufuliwa. Aidha, Serikali inahamasisha ujenzi wa viwanda vipya vya kuchakata samaki katika ukanda wa bahari na maziwa makuu. Kwa sasa, mazungumzo yanaendelea na wawekezaji kutoka nchi za Japan, Mauritius, Korea kusini na Misri ili waweze kujenga viwanda hivyo.

201. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara inafanya upembuzi yakinifu wa ujenzi wa bandari ya uvuvi kupitia Mshauri Mwelekezi Kampuni ya *Sering Ingegneria* ya nchini Italia kwa gharama ya shilingi **bilioni 1.4**. Mkataba wa kazi hiyo ulisainiwa tarehe 2 Julai, 2018 na kazi hiyo ilianza tarehe 2 Agosti, 2018. Kukamilika kwa upembuzi yakinifu kutaiwezesha Serikali kutambua maeneo yanayofaa kwa ujenzi wa bandari ya uvuvi na kujua gharama za ujenzi wa bandari hiyo. Aidha, uwepo wa bandari ya uvuvi utawezesha meli za uvuvi zinazovua katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari ya Tanzania na Bahari Kuu kutia nanga, kushusha na kupakia mazao ya uvuvi.

202. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Bahari na Uvuvi (Ministry of Oceans and Fisheries – MOF) ya Jamhuri ya Korea ya Kusini inafanya mazungumzo kwa ajili ya kufadhili ujenzi wa Bandari ya Uvuvi kupitia *Exim Bank* ya Korea baada ya kukamilika kwa upembuzi yakinifu. Mkataba wa Makubaliano (MoU) wa ujenzi wa Bandari hiyo ya uvuvi utasainiwa mwishoni mwa mwezi Mei 2019.

203. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara inaendelea na juhudi za kufufua lililokuwa Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) ili kuimarisha uwekezaji katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari, na Bahari Kuu. Katika mwaka

2018/2019, Wizara imezindua Menejimenti ya kusimamia ufufuaji wa TAFICO. Aidha, Wizara imeandaa na kutekeleza Mkakati wa kufufua TAFICO. Katika kutekeleza mkakati huo, menejimenti ya TAFICO inaendelea kutambua mali za lililokuwa shirika la Uvuvi ambapo hadi sasa mali zenye thamani ya shilingi bilioni **118** zimetambuliwa.

204. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara inaendelea kuwasiliana na wadau mbalimbali wa maendeleo ili kupata fedha za kuendesha Shirika ikiwemo kununua meli mbili **(2)** za uvuvi, kukarabati majengo na miundombinu ya TAFICO inayojumuisha mitambo ya kuzalisha barafu, gati, vyumba vya ubaridi na kuzuia mmomonyoko wa ardhi.

205. ***Mheshimiwa Spika,*** kupitia Serikali ya Japan zimepatikana jumla ya Yen za Japan **milioni 200** sawa na takriban shilingi **bilioni 4.2** kwa ajili ya ununuzi wa meli ya uvuvi kwenye maji ya Kitaifa, ukarabati wa chumba na ununuzi wa mtambo wa barafu na gari maalum la kubebea samaki. Hadi sasa Serikali ya Japan kupitia *Japan Tuna Fisheries Cooperative Association* (JTFCA) wameonesha nia ya kuyarejesha makampuni ya meli ya Japan kukata leseni za uvuvi katika maji ya Bahari Kuu ya Tanzania. Hii itasaidia kuongeza mapato ya Serikali yanayotokana na tozo za leseni kupitia Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu (DSFA).

206. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itakamilisha upembuzi yakinifu wa ujenzi wa bandari ya uvuvi na kuendelea kutekeleza mkakati wa kufufua Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) na

kuweka mazingira mazuri kwa wananchi kuwekeza katika tasnia ya ukuzaji viumbe maji.

D: MASUALA MTAMBUKA YA MIFUGO NA UVUVI

Dawati la Sekta Binafsi

207. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara ilianzisha Dawati la Sekta Binafsi lililozinduliwa rasmi tarehe 01 Oktoba, 2018. Lengo la kuanzishwa kwa Dawati la Sekta Binafsi ni kufuatilia kwa karibu changamoto zinazoikabili Sekta Binafsi (Sekta ya Mifugo na Uvuvi), kuzitafutia ufumbuzi na kuongeza uwekezaji na uchangiaji kwenye Pato la Taifa ili kufikia azma ya Serikali ya Awamu ya Tano ya kuelekea kwenye Uchumi wa Viwanda.

208. ***Mheshimiwa Spika,*** Dawati la Sekta Binafsi limesaidia kutatua migogoro ya kampuni za Sekta Binafsi na Taasisi za Serikali pamoja na kuharakisha upatikanaji wa huduma zilizokuwa zinachelewesha ufanisi wa kampuni hizo. Baadhi ya kampuni zilizowasilisha changamoto zao dhidi ya Taasisi za Serikali na kutatuliwa kwa wakati ni Kiwanda cha nyavu za samaki Sun flag na TBS, Kiwanda cha chakula cha mifugo na samaki-Marenga Milers na TBS, Kampuni ya kutengeneza madawa mifugo-Farm Base na TRA, kiwanda cha kuzalisha maziwa cha AZAM na Wizara, Viwanda vya kusindika minofu ya samaki na Tume ya Nguvu za Atomiki Tanzania (TAEC - kuanzisha Ofisi Mwanza), Kiwanda cha kusindika nyama za kuku (Kuku Poa) na Bodi ya Nyama.

209. ***Mheshimiwa Spika,*** Dawati la Sekta Binafsi

limesaidia kuunganisha kampuni zinazohitaji huduma ya mikopo hususan kutoka Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB) kwa kusaidia utayarishaji wa Andiko la Biashara (*Bankable business Plan*). Jumla ya kampuni tano (5) zimefaidika na huduma ya Dawati la Sekta Binafsi kwenye huduma ya Maandiko ya Biashara. Hadi kufikia mwezi Aprili 2019, Dawati la Sekta Binafsi limewezesha mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni **17.3.** Aidha, mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni **55** inategemewa kutolewa wakati wowote (Mifugo bilioni **26** na Uvuvi bilioni **29**).

210. ***Mheshimiwa Spika,*** Dawati limewezesha Wizara kuingia katika Makubaliano (MoU) na Viwanda Vinne vya kimkakati vinavyosindika maziwa yanayokaa muda mrefu bila kuharibika *(Ultra Heat Treatment – UHT)* ambavyo ni ASAS LTD, Tanga Fresh Ltd, MilkCom Ltd na AZAM Dairy Products. Lengo ni kuongeza usindikaji wa Maziwa kutoka lita **154,100** hadi lita **284,500** kwa siku, sawa na ongezeko la lita **130,500** kwa viwanda vyote kufikia Desemba 2019.

211. ***Mheshimiwa Spika,*** Dawati limesaidia kurejesha uzalishaji wa Kiwanda cha AZAM kilichopo Zanzibar baada ya Wizara kuwezesha unafuu wa tozo wa shilingi **250** kwa lita badala ya shilingi **2,000** kwa lita kwa maziwa yaliyozalishwa kwa malighafi kutoka nje ya nchi. Vilevile, kusamehe tozo zote za maziwa yanayozalishwa na kusindikwa Zanzibar yanapoingizwa Tanzania Bara, pia maziwa ghafi yanayosafirishwa kwenda Zanzibar na baadaye kusindikwa na kuuzwa katika soko la Tanzania Bara.

212. ***Mheshimiwa Spika,*** Dawati limetembelea na

kukutana na wadau **213** wa Sekta za Mifugo na Uvuvi na kutoa ushauri wa kitaalam. Wadau waliotembelewa ni pamoja na viwanda vya kusindika samaki, nyama, ngozi, maziwa, kuku pamoja na wafugaji wa samaki katika vizimba na mabwawa (**Kiambatisho Na. 30).**

213. ***Mheshimiwa Spika,*** aidha, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi inaendelea kuunganisha vyama vya Ushirika **86** vya Wavuvi na taasisi za kifedha ili waweze kupata mikopo. Pia, Dawati limewezesha kuanzishwa kwa vyama vya Ushirika vipya vitatu (3) vya Wavuvi vya Kikumba Itale katika Wilaya ya Chato, Igombe katika Wilaya Ilemela na Kasera cha Tanga Mjini. Vilevile, Dawati limewezesha vyama vya ushirika viwili (**2**) vya wafugaji kupatiwa mkopo wa ng'ombe bora wa maziwa **73** kati ya vyama saba (**7**) vilivyoomba kukopeshwa ng'ombe **350**.

214. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara ina dhamira ya dhati ya kuimarisha ushirikiano na Sekta Binafsi na wadau mbalimbali ikiwa ni pamoja na wadau wa maendeleo (World Bank, DALBERG, ANSAF, ASPIRE, TADB, PASS, TPSF na SAGCOT) kwa lengo la kukuza mchango wa Sekta Binafsi katika kuendeleza Sekta za Mifugo na Uvuvi.

215. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Dawati la Sekta Binafsi litaendelea kuainisha, kuratibu na kufuatilia changamoto na kuzitafutia ufumbuzi kwa haraka ili kuboresha mazingira ya uwekezaji na biashara katika Sekta za Mifugo na Uvuvi. Aidha, Dawati litaendelea kuhamasisha uwekezaji katika Sekta za Mifugo na Uvuvi ikiwemo: uwekezaji katika viwanda vya kusindika mazao ya mifugo (maziwa, ngozi na nyama),

vyakula vya mifugo, ufugaji samaki katika vizimba, mabwawa, uzalishaji wa vifaranga na vyakula bora vya samaki; kuendelea kuhamasisha uwekezaji katika mashirika ya NARCO na TAFICO; na kuwaunganisha wadau wa mifugo na uvuvi na taasisi za kifedha.

Utawala Bora, Jinsia na UKIMWI

216. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imehamasisha watumishi **420** kupima afya zao kwa hiari na watumishi watatu (**3**) wanaoishi na Virusi vya UKIMWI wamepatiwa huduma ya lishe. Aidha, Wizara imeendelea kuwaelimisha watumishi kuhusu kuzingatia maadili, haki na wajibu katika Utumishi wa Umma. Vilevile, Wizara imewezesha viongozi kutimiza majukumu yao katika Wizara, Majimbo pamoja na kusimamia ujenzi wa jengo la Ofisi za Wizara kwenye eneo la Mji wa Serikali Jijini Dodoma.

217. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019 Wizara imeajiri watumishi wapya watatu (**3**) wakiwemo Madereva wawili (**2**) na Mkemia mmoja (**1**), vikao viwili (**2**) vya Kamati ya Ajira vimefanyika ambapo watumishi **50** wa kada mbalimbali walithibitishwa kazini baada ya kumaliza vizuri muda wa majaribio. Aidha, watumishi wamehamasishwa kushiriki michezo na kuwezeshwa kushiriki kwenye maonesho mbalimbali ya kitaifa. Pia, watumishi **19** wamewezeshwa kuhudhuria mafunzo ya muda mrefu na **11** kuhudhuria mafunzo ya muda mfupi. Vilevile, Mfumo Shirikishi wa Taarifa za Utumishi na Mishahara (HCMIS) na wa Malipo ya Mishahara kwa

watumishi (GSPP) imeendelea kusimamiwa ipasavyo.

218. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara iliandaa mahitaji ya kazi pamoja na maelezo ya kazi kwa kila nafasi ambapo katika kipindi cha miaka mitatu ijayo watumishi **1,893** watahitajika wakiwemo **1,001** wa Sekta ya Mifugo na **892** wa Sekta ya Uvuvi ikilinganishwa na watumishi **824** waliopo sasa kwa Sekta zote. Kati ya hao, watumishi **465** ni wa Sekta ya Mifugo na watumishi **359** ni wa Sekta ya Uvuvi, hivyo kuwa na upungufu wa watumishi **1,069**. Kati ya upungufu huo watumishi **536** ni wa Mifugo na **533** ni wa Uvuvi. Aidha, Wizara imepata kibali cha UTUMISHI cha kuwahamisha watumishi **224** kwenda kwenye Wakala ya Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo (LITA). Vilevile, Wizara imeendelea kushirikisha watumishi kupitia Baraza la Wafanyakazi ambapo kikao kimoja cha Baraza kilifanyika kwa ajili ya kujadili bajeti pendekezwa ya Wizara kwa mwaka 2019/2020. Pamoja na watumishi waliopo Wizarani pia katika Serikali za Mitaa kuna jumla ya watumishi **3,795** wa Sekta ya Mifugo **(Kiambatisho Na. 31)** na watumishi **419** wa Sekta ya Uvuvi katika Halmashauri **(Kiambatisho Na.32).** Katika mwaka 2019/20 Wizara itaendelea kuwatembelea watumishi katika maeneo yao ya kazi ili kubaini changamoto zinazowakabili na kuzitafutia ufumbuzi.

219. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais TAMISEMI pamoja na Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora inafanya tathmini ili kutambua maeneo yenye upungufu na maeneo yenye ziada ya watumishi/wagani waweze

kuhamishimiwa kwenye maeneo yenye uhitaji mkubwa.

220. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itatekeleza Mkakati wa Kuzuia na Kuziba Mianya ya Rushwa na kuelimisha watumishi kuzingatia Sheria, Kanuni, Taratibu na Miongozo ya kazi katika Utumishi wa Umma. Pia, Mkataba wa Huduma kwa Mteja utatekelezwa, mafunzo kwa watumishi kuhusu Mfumo wa Wazi wa Upimaji wa Utendaji Kazi (OPRAS) yatatolewa. Aidha, Mfumo Shirikishi wa Taarifa za Utumishi na Mishahara (HCMIS) na Mfumo wa Malipo ya Mishahara ya watumishi (GSPP) itawezeshwa na kusimamiwa ipasavyo. Vilevile, Wizara itasimamia utekelezaji wa Waraka Na.2 wa Mwaka 2006 pamoja na mwongozo wake wa mwaka 2014 unaohusu VVU, UKIMWI na magonjwa Sugu yasiyoambukiza. Aidha, Wizara itahamasisha watumishi kupima afya zao ili wale watakaobainika kuathirika wajitokeze na kupatiwa huduma zinazostahili.

221. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaajiri watumishi **295** wakiwemo **176** wa Sekta ya Mifugo na **119** Sekta ya Uvuvi na watumishi **10** watathibitishwa kazini. Aidha, Wizara itaendelea kufanya uhakiki wa watumishi **824**. Vilevile, vikao vinne (**4**) vikiwemo viwili (**2**) vya Kamati ya Ajira na viwili (**2**) vya Baraza la Wafanyakazi vitawezeshwa. Pia, majukumu ya Vyama vya Wafanyakazi yatawezeshwa.

Mwingiliano wa Majukumu, Sheria na Tozo

222. ***Mheshimiwa Spika,*** kumekuwepo na mwingiliano

wa majukumu, sheria, kanuni na tozo kati ya Wizara yangu na wizara nyingine hali ambayo imesababisha urasimu katika utoaji vibali na leseni katika ujenzi wa viwanda na uanzishaji wa biashara. Aidha, utitiri wa kodi na tozo umesababisha ongezeko la gharama za uwekezaji na uendeshaji wa biashara na hivyo kuwepo kwa malalamiko makubwa kutoka kwa wawekezaji na wafanyabiashara.

223. ***Mheshimiwa Spika,*** kutokana na mwingiliano huu Waziri Mkuu **Mhe. Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb)** alitoa agizo la kuzitaka Wizara tano (5) na Taasisi zake kutatua changamoto hizi. Wizara yangu imeshiriki katika majadiliano na Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano; Viwanda na Biashara; Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto; Elimu, Sayansi na Teknolojia na Kilimo. Aidha, katika majadiliano hayo Taasisi zilizohusika ni pamoja na Mamlaka ya Chakula na Dawa Tanzania (TFDA); Shirika la Viwango Tanzania (TBS); Tume ya Nguvu za Atomiki Tanzania (TAEC); Wakala wa Barabara (TANROADS) na Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (GCLA). Majadiliano yanaendelea kwa kuzingatia vigezo muhimu vilivyoainishwa kwenye Majukumu ya Wizara (*Instrument),* Muundo, Sera, Sheria, *Blueprint*, weledi, viwango na utendaji bora wa kimataifa, jukumu la kiutendaji, kiusimamizi na kiuangalizi kwa lengo la kuondoa kasoro zilizopo na kuongeza ufanisi wa utekelezaji wa majukumu katika Sekta husika.

224. ***Mheshimiwa Spika,*** Utatuzi wa changamoto hizi utapunguza urasimu wa upatikanaji wa vibali na leseni,

kupunguza gharama za uwekezaji na uendeshaji biashara, kuvutia uwekezaji na kupanuka kwa Sekta Binafsi, Ajira na ukuaji wa Uchumi nchini.

Matumizi ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA)

225. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imetoa mafunzo na kusambaza vifaa maalum vya kukusanyia maduhuli kwa njia ya kielekroniki (PoS) kwenye vituo vyote vya ukusanyaji nchi nzima. Kwa upande wa Sekta ya Mifugo vifaa vimesambazwa kwenye Minada yote ya Upili na ya mipakani ambayo ni Pugu, Igunga, Ipuli, Nyamatala, Mhunze, Korogwe, Meserani, Themi, Weruweru, Kirumi, Lumecha, Longido, Waso, Murusagamba, Buhigwe na Kasesya. Aidha, kwa upande wa Sekta ya Uvuvi vifaa vimepelekwa katika vituo vya Mtukula, Simiyu, Rusumo, Murusagamba, Sirari, Sota, Kanyigo, Kabanga, Mganza, Bukoba, Ikola, Kasanga, Kipili, Tunduma, Kasumulu, Horohoro, Mbeya, Kilwa, Mwanza, Geita, Musoma, Mtwara na Mbamba-bay. Pia, Wizara imesimika mifumo ya kielektroniki ya ukusanyaji maduhuli ambayo imeunganishwa na mfumo wa malipo ya Serikali (*Government Electronic Payment Gateway*) katika Taasisi na Wakala zake za FETA, LITA TALIRI, TAFIRI, TVLA, LMU na MPRU. Lengo likiwa ni kuongeza tija na ufanisi katika ukusanyaji wa mapato na kupunguza mianya ya upotevu wa mapato.

226. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendelea kuboresha na kusimika mfumo wa kielektroniki wa ukusanyaji maduhuli ya Mifugo kwenye minada yote ya awali hususan katika ukusanyaji wa Tozo

za vibali vya kusafirisha Mifugo "*Animal Movement Permit*''. Pia, kuboresha Mfumo wa Uvuvi ili kuwezesha wafanyabiashara wanaosafirisha mazao ya uvuvi ndani na nje ya nchi kuomba leseni zao kwa kupitia mfumo wa kielektroniki "*Fisheries Licence Online Application*" tofauti na ilivyokuwa ikifanyika awali.

Hifadhi ya Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi

227. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeanzisha Kitengo cha Uhifadhi na Usimamizi wa Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi katika Sekta za Mifugo na Uvuvi. Kazi zilizotekelezwa ni pamoja na Utekelezaji wa Azimio la Kilimo na Ufugaji Linazozingatia Tahadhari ya Mabadiliko ya Tabianchi (*Climate Smart Agriculture* – CSA). Azimio hilo liliandaliwa kwa pamoja kwa ushirikiano na Wizara ya Kilimo, na utekelezaji wake unafanyika katika Mamlaka za Serikali za Mitaa (LGAs). Aidha, tathmini ya athari ya Mazingira *(Environmental Impact Assessment – EIA)* za Miradi mitano (**5**) na *Environmental Audit – EA* kwa miradi miwili (**2**) zilifanyika katika utekelezaji wa Miradi inayohusu Sekta ya Mifugo kama ujenzi wa machinjio, viwanda vya kuchakata nyama, viwanda vya vyakula vya mifugo na maziwa. Katika tathmini hizo, Wizara imetoa maelekezo ya kimaandishi kuhusu miradi hiyo ili kulinda maslahi ya Sekta ya Mifugo bila kuathiri Mazingira.

228. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imeendelea kufuatilia athari za mabadiliko ya tabia nchi katika Ziwa Tanganyika. Matokeo yanaonesha kwamba mabadiliko ya tabia nchi yamesababisha ongezeko la joto katika Ziwa hali inayoathiri uzalishaji

wa viumbe wa awali kwenye Ziwa (*Primary Productivity*) ambao ni chakula cha samaki. Pia, Wizara imeendelea kufuatilia na kufanya tathmini ya mifumo ya ikolojia hususan matumbawe, majani bahari na mikoko. Matokeo ya ufuatiliaji huu yatatoa hali halisi ya mifumo ikolojia katika maeneo yaliyohifadhiwa na kusaidia katika maamuzi ya usimamizi endelevu wa rasilimali hizo. Aidha, Wizara inaendelea kufuatilia hali ya mmomonyoko wa fukwe pamoja na kiasi cha taka zinazotupwa kwenye maeneo ya hifadhi kwani taka hizo ni hatari kwa mazingira.

229. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Wizara imedhibiti uvuvi haramu wa nyavu, mabomu na sumu ambapo uvuvi haramu umepungua kwa asilimia kubwa na kusababisha ukuaji wa bioanuai na viumbe hai. Aidha, wizara imetoa elimu kwa wagani wa mifugo na uvuvi pamoja na wadau wa sekta hizi juu ya kuzuia na kuhimili mabadiliko ya tabia nchi (Mitigation and Adaptation measures).

230. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2019/2020, Wizara itaendesha mafunzo kwa wawezeshaji (TOT) kuhusu Azimio la Kilimo na Ufugaji linalozingatia Tahadhari ya Mabadiliko ya Tabianchi (*Climate Smart Agriculture* – CSA) katika Mamlaka za Serikali za Mitaa za Jiji la Dodoma, Chamwino, Bahi, Kongwa, Chemba, Dodoma Vijijini, Mpwapwa, Ikungi, Iramba na Manyoni**.** Pia, Mradi wa miaka mitano (2018-2022) wa Kukabiliana na Mabadiliko ya Tabianchi Maeneo ya Vijijini (*Ecosystem Based Adaptation for Rural Resilience* in Tanzania - EBARR) unaotekelezwa kwa pamoja na Wizara za Maji, Kilimo na Ofisi ya Rais - TAMISEMI utatekelezwa katika Halmashauri za Mvomero, Mpwapwa, Kishapu,

Simanjiro na Wilaya ya Kaskazini A Unguja. Aidha, Wizara itaendelea kufuatilia athari za mabadiliko ya tabia nchi katika Ziwa Tanganyika na maziwa mengine.

E: HITIMISHO

MAMBO YA KIUJUMLA

Gawio la Serikali

231. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/2019, Taasisi, Bodi na Wakala zilizopo chini ya Wizara ikijumuisha Sekta ya Mifugo (NARCO, LITA, TALIRI, TVLA, Bodi ya Nyama na Bodi ya Maziwa) na Sekta ya Uvuvi (TAFIRI, FETA na MPRU) zimetoa gawio kwa Serikali kwa mara ya kwanza lenye jumla ya shilingi **milioni 520** ikilinganishwa na miaka iliyopita ambapo hapakuwa na gawio (**Kiambatisho Na. 33).**

Michango katika shughuli za Kijamii

232. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/19, Taasisi, Bodi na Wakala zilizopo chini ya Wizara zimetoa mchango wa shilingi **411,793,383** kwa jamii kwa ajili ya kuchangia shughuli za maendeleo na kukarabati miundombinu muhimu ikiwemo ukarabati wa majosho; kuchimba visima vya maji kwa matumizi ya binadamu na mifugo; kujenga kituo bora cha kukusanyia maziwa; ununuzi wa zana za uvuvi; ukarabati wa masoko na mialo; na kusaidia vyama vya ushirika vya wafugaji na wavuvi (**Kiambatisho Na. 34).**

Miundombinu ya Kiuchumi

233. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara yangu inayo faraja

kubwa kuhusu ujenzi wa miundombinu mikubwa ya kiuchumi inayoendelea kujengwa nchini ikiwemo Reli ya Kisasa ya Mwendokasi (SGR), Mradi mkubwa wa Umeme wa Mto Rufiji (Stieglers' Gorge), upanuzi wa viwanja vya ndege na ununuzi wa ndege kubwa. Kuboreshwa kwa miundombinu hii, pamoja na mambo mengine utachochea uwekezaji mkubwa katika Sekta za Mifugo na Uvuvi, kurahisisha usafirishaji wa mifugo, samaki na mazao yatokanayo na mifugo na uvuvi, kupunguza gharama za uzalishaji na hivyo kuwezesha viwanda vya ndani kushindana kibiashara na bidhaa zinazozalishwa na viwanda vya nje ya nchi. Kwa muktadha huo, Wizara yangu inayo kila sababu ya kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli,** Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kufanya maamuzi mazito na sahihi ya kutekeleza miradi hii mikubwa tena kwa fedha za ndani.

234. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2018/19, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano inaendelea kufanya tathmini ya ubora wa miundombinu muhimu katika uhifadhi na usafirishaji wa mazao ya mifugo na uvuvi. Hatua hii itawezesha kuondoa kasoro zilizopo kwa kujenga na kufanya ukarabati wa miundombinu muhimu kama *refrigerated facilities* katika maeneo ya viwanja vya ndege na bandari. Ninamshukuru Waziri wa Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano, **Mhe. Mhandisi Isack Aloyce Kamwelwe (Mb)** kwa kufanya ziara ya kubaini mahitaji ya utunzaji, usafirishaji wa mazao ya mifugo na uvuvi kwa masoko ya ndani na kimataifa.

Uchumi na Biashara ya Mifugo na Uvuvi

235. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara hii imeendelea kutoa mchango mkubwa katika uchumi wa Taifa. Katika mwaka 2018/2019 mauzo ya ndani ya nchi katika Sekta za Mifugo na Uvuvi (nyama, samaki, maziwa, mayai, ngozi na vifaranga) yanakadiriwa kuwa shilingi **trilioni 6.57**. Pia, mauzo ya mazao ya mifugo na nje ya nchi yalifikia jumla ya **shilingi 508,973,674,981.** Uzalishaji huu umechangia kwa kiasi kikubwa upatikanaji wa chakula nchini (kitoweo). Vilevile, mapato haya yanawezesha nguvu ya manunuzi (**Purchasing Power**) kwa wananchi na kuwezesha kulipwa kwa kodi mbalimbali wanaponunua mahitaji yao. Aidha, kwa upande mwingine mazao haya yanapouzwa nje ya nchi huliingizia Taifa fedha za kigeni, pia kuokoa fedha za kigeni ambazo zingetumika kuagiza mazao hayo nje ya nchi.

236. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa upande wa nguvu kazi, mifugo inachangia asilimia 27 ya nguvu kazi katika kilimo (Kati ya Hekta milioni 16 zinazolimwa nchini hekta milioni 4.3 hulimwa kwa kutumia wanyama kazi) Chanzo: Wizara ya Kilimo**),** mifugo imekuwa ikifanya kazi nyingi ikiwemo usafirishaji wa mazao, usafirishaji wa vifaa vya ujenzi katika shule na zahanati, usafirishaji wa wagonjwa, kusomba maji na mizigo mingine. Mifugo kama mbwa na paka inatoa ulinzi kwa raia na mali zao. Vilevile, mifugo inazalisha nishati na mbolea ya samadi.

237. ***Mheshimiwa Spika,*** Sekta za Mifugo na Uvuvi pamoja na masuala mengine zimeajiri Watanzania wengi na wawekezaji kutoka nchi za nje. Pia, kwa mujibu wa *National Panel Survey of 2015/16* iliyofanywa na Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS) mwaka 2015/16 ilionesha kuwa jumla ya Kaya **4,493,600** zinajihusisha na ufugaji sawa na

asilimia **49.8** ya kaya **9,026,785** zote nchini. Vilevile, kwa mwaka 2018/19 Sekta ya Uvuvi ina jumla ya Watanzania zaidi ya **milioni 4** walioajiriwa katika shughuli zinazohusiana na uvuvi.

238. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka wa fedha 2018/19, Wizara ilipangiwa kukusanya shilingi **bilioni 40**. Hadi kufikia tarehe 15 Mei, 2019 makusanyo yalikuwa yamefikia shilingi **bilioni 63.3** ambayo ni sawa na asilimia **158** ya lengo ikilinganishwa na makusanyo ya mwaka 2017/18 ya shilingi **bilioni 39.1** na mwaka 2016/17 shilingi **bilioni 25.9** kwa kipindi kama hiki sawia.

239. ***Mheshimiwa Spika,*** licha ya maduhuli yaliyokusanywa na Serikali Kuu, Mamlaka za Serikali za Mitaa hadi kufikia mwezi Machi, 2019 zimekusanya jumla ya shilingi **26,131,556,564** sawa na asilimia **84** ya lengo la shilingi **31,261,047,057 (Kiambatisho Na. 35).**

240. ***Mheshimiwa Spika,*** mapato mengine yanakusanywa kupitia mamlaka nyingine za Serikali ikiwemo Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA), Mamlaka ya Chakula na Dawa (TFDA), Tume ya Nguvu za Atomiki Tanzania (TAEC) na Shirika la Viwango Tanzania (TBS) hukusanya kodi na tozo mbalimbali zikiwemo *Value Added Tax, Import Duty, Corporate Tax*, *Service Levy* na *Skills Development Levy*.

F: SHUKRANI

241. ***Mheshimiwa Spika,*** kabla ya kuhitimisha hotuba yangu, kwa niaba ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi, napenda kuchukua fursa hii kuwashukuru wale wote

waliochangia kwa namna moja au nyingine katika kuiwezesha Wizara kufanikisha majukumu yake. Mafanikio yaliyopatikana katika mwaka uliopita yametokana na ushirikiano na misaada ya kifedha na kiufundi kutoka kwa nchi wahisani, mashirika mbalimbali ya kitaifa na kimataifa, taasisi za fedha za kitaifa na kimataifa, taasisi za hiari zisizokuwa za kiserikali na mashirika ya kidini bila kusahau hamasa na ushiriki wa wananchi wakiongozwa na wawakilishi wao Waheshimiwa Wabunge na Madiwani.

242. ***Mheshimiwa Spika,*** napenda kuchukua fursa hii kuzitambua na kuzishukuru Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC), Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC), na Umoja wa Nchiza Ulaya (EU), Serikali za Australia, Austria, Brazil, Canada, Jamhuri ya Czech, Hispania, Iceland, Ireland, Japan, Israel, Korea Kusini, Jamhuri ya Watu wa China, Marekani, Misri, Norway, Poland, Sweden, Ubelgiji, Ufaransa, Uholanzi, Uingereza, Ujerumani na Uswisi pamoja na mashirika ya Umoja wa Mataifa ya FAO, IAEA, UNICEF, UNDP, UNIDO, SIDA, ILRI, CIAT na WHO. Pia, natoa shukrani kwa Mifuko ya Kimataifa ya GEF na IFAD kwa kuchangia katika maendeleo ya Sekta za Mifugo na Uvuvi.

243. ***Mheshimiwa Spika***, napenda pia kutambua na kuzishukuru taasisi za kimataifa ambazo ni pamoja na Benki ya Dunia, Benki ya Maendeleo ya Afrika, Shirika la Kimataifa la Ushirikiano la Jamhuri ya Korea (KOICA) Shirika la Kimataifa la Ushirikiano la Jamhuri ya Japan (JICA), Shirika la Misaada la Ireland (Irish Aid), Shirika la Misaada la Marekani (USAID), Idara ya

Maendeleo ya Kimataifa ya Uingereza (DfID), Taasisi ya Raslimali za Wanyama ya Umoja wa Afrika (AU/IBAR), Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (OIE), Shirika la Maendeleo ya Uswisi (SDC), Shirika la Ushirikiano la Ujerumani (GTZ), United Nations University (UNU), Shirika la Maendeleo la Denmark (DANIDA) na Shirika la Kimataifa la Maendeleo la Sweden (SIDA) kwa michango yao katika kuendeleza Sekta za Mifugo na Uvuvi.

244. ***Mheshimiwa Spika,*** pia, napenda kushukuru Mashirika na Taasisi za hiari za Bill and Melinda Gates Foundation, Association for Agricultural Reseach in East and Central Africa (ASARECA), International Livestock Research Institute (ILRI), World Wide Fund for Nature (WWF), Indian Ocean Commission (IOC), South West Indian Ocean Fisheries Commission (SWIOFC), Heifer Project Tanzania (HPT), Overseas Fisheries Cooperation Foundation of Japan (OFCF), Vetaid, Care International, OXFARM, Welcome Trust, World Vision, FARM Africa, Land O' Lakes, Building Resources Across Communities (BRAC), World Society for Protection of Animals (WSPA), Global Alliance for Livestock and Veterinary Medicine (GALVmed), Institute of Social Studies (ISS), International Land Coalition (ILC), British Gas International, Sea Sense, Indian Ocean Tuna Commission (IOTC), International Whaling Commission (IWC), SmartFish, Marine Stewardship Council (MSC), Mashirika na Taasisi mbalimbali za humu nchini zinazojihusisha na uendelezaji wa Sekta za Mifugo na Uvuvi.

245. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa namna ya pekee niwapongeze sana Wafugaji na Wavuvi kote nchini kwa

kazi nzuri wanazofanya za kutunza, kuzalisha na kulinda rasilimali za Taifa. Kazi wanazofanya ni nzuri na za heshima na kwamba Wizara yangu itaendelea kusimamia na kuunga mkono juhudi zao. Pia, niwashukuru wafanyabiashara, wawekezaji na wadau wote wa Sekta za Mifugo na Uvuvi kwa dhamira yao njema ya kuendeleza sekta hizi muhimu.

246. ***Mheshimiwa Spika***, naomba kutoa shukrani zangu za dhati kwa **Mheshimiwa Abdalah Hamisi Ulega**, Mbunge wa Jimbo la Mkuranga, Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi kwa msaada wake wa karibu katika kusimamia kazi za Wizara. Aidha, napenda pia nitoe shukrani zangu kwa Katibu Mkuu Uvuvi, **Dkt. Rashid Adam Tamatamah** na Katibu Mkuu Mifugo, **Profesa Elisante Ole Gabriel**, Wakurugenzi pamoja na Watendaji wote wa Wizara na Taasisi kwa kazi nzuri sana wanazofanya kwa nia thabiti ya kuleta mageuzi makubwa katika Sekta za Mifugo na Uvuvi, mapambano yanaendelea na kama tulivyokubaliana saa ni namba tu, kamwe hatutafungwa na muda, wala usiku katika kutekeleza wajibu na majukumu yetu "***Leaders must be willing to sacrifice for the sake of the vision***" .

247. ***Mheshimiwa Spika,*** naomba kutoa shukrani zangu za dhati na za kipekee kwa wananchi wangu wa Jimbo la Kisesa ambao muda wote wameendelea kuniunga mkono katika kutekeleza majukumu yangu ya jimbo na kitaifa nataka niwahakikishie kuwa nitaendelea kuwatumikia kwa juhudi, bidii, maarifa na ujasiri mkubwa sitajali jua wala mvua katika kuwatumikia. "***ni heri punda aumie lakini mzigo wa tajiri ufike***".

248. ***Mheshimiwa Spika,*** Serikali ya Awamu ya Tano

inayoongozwa na **Mheshimiwa Rais, Dkt. John Pombe Joseph Magufuli** imepania kuleta mapinduzi makubwa katika Sekta ya Mifugo na Uvuvi ambapo uwekezaji unaoendelea nchini utalindwa kwa nguvu zote na hatutakubali nchi yetu kugeuzwa kuwa dampo na kwamba ulinzi wa rasilimali za mifugo na uvuvi utaendelea kuimarishwa.

G: MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA

249. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara inaomba Bunge lako Tukufu likubali kupitisha Makadirio ya Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi ya jumla ya **shilingi 64,901,756,551.00.** Kati ya fedha hizo, **shilingi 31,774,378,000.00** ni kwa ajili ya Sekta ya Mifugo na **shilingi 33,127,378,551.00** ni kwa ajili ya Sekta ya Uvuvi. Mchanganuo wa fedha zinazoombwa kwa kila Fungu ni kama ifuatavyo:-

Fungu 99: Sekta ya Mifugo

250. ***Mheshimiwa Spika,*** Wizara inaomba kutumia jumla ya shilingi **31,774,378,000.00** kwa ajili ya kutekeleza majukumu ya Sekta ya Mifugo. Kati ya Fedha hizo, **shilingi 28,774,378,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **shilingi 3,000,000,000.00** ni kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo**.** Mgawanyiko wake ni kama ifuatavyo:-

(i) **Fedha za Matumizi ya Kawaida shilingi 28,774,378,000.**

- Mishahara: Shilingi **18,870,267,000;** na
- Matumizi Mengine (OC): Shilingi **9,904,111,000.**

(ii) **Fedha za Matumizi ya Maendeleo shilingi 3,000,000,000.**

- Fedha za Ndani: Shilingi **3,000,000,000**; na
- Fedha za Nje: Shilingi - **Sifuri.**

Fungu 64: Sekta ya Uvuvi

251. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2019/2020, Wizara inaomba jumla ya shilingi **33,127,378,551.00** kwa ajili ya kutekeleza majukumu ya Sekta ya Uvuvi. Kati ya fedha hizo, **shilingi 18,432,461,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **14,694,917,551.00** ni kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Mgawanyiko wake ni kama ifuatavyo:-

(i) **Fedha za Matumizi ya Kawaida shilingi 18,432,461,000.00**

- Mishahara: **shilingi 11,584,667,000.00;** na
- Matumizi Mengine (OC): **shilingi 6,847,794,000.00.**

(ii) **Fedha za Matumizi ya Maendeleo shilingi 14,694,917,551.00**

- Fedha za Ndani: **shilingi 3,000,000,000.00**, na
- Fedha za Nje : **shilingi 11,694,917,551.00.**

252. ***Mheshimiwa Spika,*** naomba nitoe shukrani zangu za dhati kwako na kwa Waheshimiwa Wabunge kwa kunisikiliza. Hotuba hii pia inapatikana katika Tovuti ya Wizara: www.mifugouvuvi.go.tz.

253. ***Mheshimiwa Spika,*** naomba kutoa hoja.

VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. 1

Hali ya Uzalishaji Mazao ya Mifugo kuanzia mwaka 2011/2012 hadi 2018/2019

Aina ya Zao	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Uzalishaji wa Maziwa ('000'Lita)								
Ng'ombe wa Asili	1,255,938	1,297,775	1,339,613	1,381,451	1,423,288	1,460,900	1,608,099	1,874,923
Ng'ombe wa Asili	597,161	623,865	650,570	677,275	703,979	626,100	792,044	803,538
Jumla	**1,853,098**	**1,921,640**	**1,990,183**	**2,058,726**	**2,127,267**	**2,087,000**	**2,400,134**	**2,678,461**
Uzalishaji wa Nyama (Tani)								
Ng'ombe	289,835	299,581	309,353	319,112	323,775	394,604	471,692	479,071
Mbuzi/ Kondoo	111,106	115,652	120,199	124,745	129,292	144,597	92,999	94,453
Nguruwe	47,246	50,814	79,174	54,360	79,200	18,899	37,191	37,773
Kuku	84,524	87,408	54,360	99,540	104,292	63.597	78,110	79,332
Jumla	**532,711**	**553,455**	**563,086**	**597,757**	**636,559**	**558,164**	**679,992**	**690,629**
Uzalishaji wa Mayai ('000')								
Mayai	**3,494,584**	**3,725,200**	**3,899,569**	**4,153,800**	**4,353,182**	**2,758,000**	**3,156,692**	**3,575,621**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 2

Makusanyo ya Maduhuli kuanzia mwezi Julai 2018 hadi 15 Mei, 2019

KASMA/ MWEZI	JULAI	AGOSTI	SEPT.	OKT	NOV	DES	JAN	FEB	MACHI	APR	MEI	Jumla
Export duty	-	-	-	150,481,595	537,820,500	642,494,560	535,611,200	666,126,875	224,526,572	735,470,000	450,340,200	4,393,211,702
Receipts from Veterinary Charges	395,158,927	407,140,803	235,833,009	497,363,051	342,496,967	395,159,584	382,808,512	685,126,915	303,738,560	356,900,000	210,140,000	4,422,006,328
Compound Fee	-	-	-	121,216,500	704,185,391	392,824,500	380,824,500	280,824,500	380,824,500	422,770,000	140,980,000	2,965,429,891
Animal Movement permit fees (Local) other than livestock market	30,119,819	47,025	-	-	-	-	-	-	-	51,000,000	-	81,166,844
Registration Fees	-	-				5,588,600	10,280,000	6,250,000	-	-		22,118,600
Livestock Movement permit	405,832,000	458,940,000	220,295,839	827,915,000	836,949,000	915,230,090	994,567,000	998,560,065	1,060,900,000	522,330,000	260,160,000	7,761,838,994
Livestock market fees	573,450,500	440,960,000	275,000,000	890,595,963	1,006,827,500	772,405,500	725,497,500	724,416,500	749,898,500	745,300,000	320,114,000	7,544,579,963
Receipts from sales of siemen and liquid Nitrogen	-	-	-	-	-	53,139,749	35,458,700	51,717,050	-	50,043,000	-	190,358,499
Receipts from Sale of Heifers	-		-	-	-	142,807,120	122,060,585	87,771,279	-	16,573,072	120,000,000	609,212,056
Receipts from sale of seeds and hey	-	-	-	-	-	5,109,500	16,119,500	17,932,500	-	91,526,756	8,608,799	147,905,854
Livestock development fund	93,583,067	775,413,110	892,389,691	553,356,341	183,226,502	659,880,205	827,770,571	303,537,512	965,231,809	460,833,380		5,715,222,188
Jumla	1,404,561,246	1,307,087,828	731,128,848	2,893,184,646	3,428,279,358	6,667,470,002	3,287,892,270	3,599,369,092	2,734,823,105	3,452,746,208	1,510,342,999	33,853,050,919

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 3

Hali ya Makusanyo pamoja na kiasi kilichorejeshwa katika Idara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha 2017/2018

Na	Mkoa	Wilaya	Makusanyo (2017/18)	Utekelezaji wa 15%
1	Singida	Iramba	70,000,000.00	14,000,000.00
2	Singida	Manyoni	114,000,000.00	0.00
3	Singida	Mkalama	132,000,000.00	0.00
4	Dodoma	Kondoa DC	103,160,770.00	0.00
5	Dodoma	Mpwapwa DC	544,844,000.00	0.00
6	Mara	Bunda DC	162,862,900.00	3,235,000.00
7	Mara	Bunda TC	97,402,043.82	12,000,000.00
8	Mara	Butiama DC	245,670,523.00	10,000,000.00
9	Mara	Musoma DC	189,354,523.00	5,000,000.00
10	Mara	Musoma TC	153,789,234.00	3,000,000.00
11	Mara	Rorya DC	183,955,700.00	2,627,500.00
12	Mara	Serengeti DC	309,572,600.00	21,190,851.85
13	Mara	Tarime DC	382,000,000.00	185,000,000.00
14	Mara	Tarime TC	165,235,680.00	7,000,000.00
15	Simiyu	Bariadi DC	297,589,565.00	0.00
16	Simiyu	Bariadi TC	439,677,560.00	19,561,420.00
17	Simiyu	Busega DC	159,292,000.00	8,132,000.00
18	Simiyu	Itilima DC	43,920,000.00	7,100,000.00
19	Simiyu	Meatu DC	86,758,972.00	29,090,000.00
20	Simiyu	Maswa DC	297,589,565.00	0.00
21	Shinyanga	Kahama TC	198,764,345.00	9,217,000.00

Na	Mkoa	Wilaya	Makusanyo (2017/18)	Utekelezaji wa 15%
22	Shinyanga	Kishapu DC	142,132,005.00	28,771,455.00
23	Shinyanga	Msalala DC	178,470,304.00	2,321,000.00
24	Shinyanga	Shinyanga DC	162,324,000.00	6,558,505.00
25	Shinyanga	Shinyanga TC	138,764,345.00	8,671,000.00
26	Shinyanga	Ushetu DC	128,587,000.00	28,771,455.00
27	Geita	Bukombe DC	124,345,678.00	7,896,236.00
28	Geita	Chato DC	130,950,500.00	58,335,500.00
29	Geita	Geita DC	154,236,428.00	29,854,667.00
30	Geita	Geita TC	298,200,000.00	32,400,000.00
31	Geita	Mbogwe DC	84,333,500.00	9,915,500.00
32	Geita	Nyanghwale DC	320,670,320.00	4,321,416.00
33	Kagera	Biharamuro DC	158,735,750.00	0.00
34	Kagera	Ngara DC	121,804,566.04	0.00
35	Kagera	Karagwe DC	31,550,000.00	0.00
36	Kagera	Kyerwa DC	82,317,480.00	25,000,000.00
37	Kagera	Misenyi DC	86,569, 436	5,000,000.00
38	Kagera	Muleba DC	78,687,550.00	12,000,000.00
39	Kagera	Bukoba DC	67,321,479.00	7,237,384.00
40	Kagera	Bukoba TC	54,567,897.00	9,257,890.00
41	Mwanza	Buchosa	78,237,409.00	4,864,000.00
42	Mwanza	Sengerema	88,674,979.00	9, 700,000
43	Mwanza	Misungwi	235,000,000.00	30,000,000.00
44	Mwanza	Kwimba	319,349,376.00	5,000,000.00

Na	Mkoa	Wilaya	Makusanyo (2017/18)	Utekelezaji wa 15%
45	Mwanza	Magu	95,222,000.00	59,033,900.00
46	Mwanza	Nyamagana	120,480,000.00	0.00
47	Mwanza	Ukerewe	25,550,000.00	3,000,000.00
48	Mwanza	Ilemela	9,705,300.00	12,974,979.00
49	Tabora	Tabora MC	120,277,900.00	0.00
50	Tabora	Uyui DC	574,641,335.00	0.00
51	Tabora	Nzega TC	153,675,000.00	0.00
52	Tabora	Nzega DC	478,299,000.00	0.00
53	Tabora	Igunga DC	369,519,350.00	0.00
54	Tabora	Sikonge DC	299,609,992.00	0.00
55	Tabora	Urambo DC	204,258,910.00	0.00
56	Tabora	Kaliua DC	571,179,822.00	0.00
57	Kigoma	Uvinza	301,924,915.00	0.00
58	Kigoma	Kigoma DC	14,500,000.00	0.00
59	Kigoma	Kigoma MC	19,110,900.00	0.00
60	Kigoma	Kasulu TC	10,905,000.00	0.00
61	Kigoma	Kasulu DC	137,640,200.00	0.00
62	Kigoma	Buhigwe DC	80,209,220.00	0.00
63	Kigoma	Kibondo DC	27,684,940.00	0.00
64	Kigoma	Kakonko DC	16,303,000.00	0.00
65	Iringa	Iringa DC	135,371,684.00	0.00
66	Iringa	Kilolo DC	11,856,600.00	0.00
67	Iringa	Mafinga TC	21,488,000.00	0.00

Na	Mkoa	Wilaya	Makusanyo (2017/18)	Utekelezaji wa 15%
68	Iringa	Mufindi DC	26,862,000.00	0.00
69	Iringa	Iringa MC	62,850,000.00	0.00
70	Mbeya	Mbarali DC	138,541,000.00	22,000,000.00
71	Mbeya	Mbeya DC	276,000,000	0.00
72	Mbeya	Chunya DC	173,870,204.00	0.00
73	Njombe	Makete DC	18,889,900.00	0.00
74	Njombe	Ludewa DC	35,595,000.00	0.00
75	Njombe	Njombe TC	51,677,000.00	0.00
76	Njombe	NJombe DC	13,302,700.00	0.00
77	Njombe	Wanging'ombe DC	46,617,594.00	0.00
78	Njombe	Makambako DC	44,118,000	0.00
79	Morogoro	Morogoro DC	262,064,274	16,426,204.00
80	Morogoro	Morogoro MC	80,074,900	0.00
81	Pwani	Chalinze DC	218,822,309	0.00
82	Pwani	Kibaha TC	56,778,400	0.00
83	Pwani	Kibaha DC	34,945, 874.00	0.00
84	Mbeya	Busokelo DC	37,589,993.00	6,500,000.00
85	Manyara	Hanang	266,233,200.00	11,721,000.00
86	Manyara	Mbulu TC	103,682,120.00	4,760,000.00
87	Manyara	Babati TC	35,616,000.00	37,700,000.00
88	Manyara	Kiteto	390,914,100.00	51,697,000.00
89	Manyara	Babati DC	158,125,200.00	23,754,279.00
90	Manyara	Mbulu DC	320,051.138.00	28,892,880.00

Na	Mkoa	Wilaya	Makusanyo (2017/18)	Utekelezaji wa 15%
91	Manyara	Simanjiro	318,080,000.00	45,000,000.00
92	Kilimanjaro	Moshi DC	76,290,000.00	47,200,000.00
93	Kilimanjaro	Mwanga	268,728,000.00	21 500 000.00
94	Kilimanjaro	Siha	27,032,800.00	600,000.00
95	Kilimanjaro	Moshi MC	76,290,000.00	47,200,000.00
96	Kilimanjaro	Hai	21,340,000.00	9,012,500.00
97	Kilimanjaro	Same	71,706,900.00	49,239,700.00
98	Kilimanjaro	Rombo	21,693,800.00	0.00
99	Tanga	Lushoto	48,063,100.00	5,000,000.00
100	Tanga	Handeni DC	137,059,024.00	8,690,000.00
101	Tanga	Mkinga	46,050,227.00	3,580,000.00
102	Tanga	Tanga	43,246,700.00	21,623,350.00
103	Tanga	Muheza	0	3,000,000.00
104	Tanga	Bumbuli	15,087,900.00	7,130,000.00
105	Tanga	Korogwe TC	.48,063,100.00	5,000,000.00
106	Tanga	Handeni TC	286,971,720.00	0.00
107	Tanga	Korogwe DC	32,523,290.00	8,694,000.00
108	Tanga	Pangani	49,183,661.00	6,560,000.00
109	Tanga	Kilindi	137,059,024.00	8,690,000.00
110	Arusha	Karatu	195,749,900.00	0.00
111	Arusha	Arusha DC	143,313,000.00	2,572,000.00
112	Arusha	Arusha CC	145,000,000.00	46,000,000.00
113	Arusha	Monduli	219,000,000.00	24,000,000.00

Na	Mkoa	Wilaya	Makusanyo (2017/18)	Utekelezaji wa 15%
114	Arusha	Ngorongoro	169,000,000.00	10,000,000.00
115	Arusha	Meru	221,000,000.00	12,125,000.00
116	Arusha	Longido	360,000,000.00	18,000,000.00
117	Mbeya	Mbeya CC	109,407,500.00	53,580,775.00
118	Songwe	Songwe DC	131,436,350.00	0.00
119	Songwe	Ileje DC	19,050,500.00	0.00
120	Songwe	Momba	42,750,500.00	0.00
121	Songwe	Mbozi	28,308,800.00	0.00
122	Songwe	Tunduma	37,348,000.00	0.00
123	Ruvuma	Madaba DC	16,250,000.00	0.00
124	Ruvuma	Nyasa DC	11,789,000.00	0.00
125	Ruvuma	Mbinga DC	6,612,000.00	0.00
126	Ruvuma	Mbinga TC	10,233,650.00	0.00
127	Ruvuma	Namtumbo DC	6,253,000.00	0.00
128	Ruvuma	Tunduru DC	24,460,900.00	0.00
129	Ruvuma	Songea DC	1,306,500.00	0.00
130	Ruvuma	Songea MC	32,677,721.00	0.00
	Jumla Kuu		**17,461,690,975.86**	**1,373,287,346.85**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 4

Orodha ya Tozo zinazopendekezwa kufutwa mwaka 2019/2020

Na	Aina ya Tozo	Tasnia

1.	Vibali vya vyombo vya kusafirisha maziwa chini ya lita 51	Maziwa
2.	Usajili wa vituo vya kukusanya maziwa chini ya lita 201	Maziwa
3.	Usajili wa Wazalishaji wa maziwa chini ya lita 51	Maziwa
4.	Usajili wa Wasambazaji wa Pembejeo za Maziwa	Maziwa
5.	Usajili wa Wafugaji wa Mifugo ya nyama wadogo, wakati na wakubwa	Nyama
6.	Usajili wa Wasimamizi wa Minada ya awali, upili na mpakani	Nyama
7.	Usajili wa Minada ya awali, upili na mpakani	Nyama
8.	Usajili wa Wafanyabiashara wa mifugo katika minada ya awali, upili na mpakani	Nyama
9.	Usajili wa Wafanyabiashara wa Nyama na bidhaa nje ya nchi	Nyama
10.	Vibali vya kusafirisha kuku ndani ya nchi	Kuku

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 5

Uzalishaji wa Mitamba kutoka Mashamba ya LMUs na NARCO kuanzia mwaka 2012/2013 hadi 2018/2019

Na.	Jina la LMUs/	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19

	NARCO							
1.	Sao Hill	198	194	187	144	158	120	130
2.	Mabuki	215	113	223	200	153	150	140
3.	Kitulo	104	61	66	62	72	110	110
4.	Ngerengere	47	67	70	80	70	20	50
5.	Nangaramo	47	67	70	80	70	20	50
Jumla Ndogo		**660**	**525**	**644**	**566**	**546**	**470**	**508**
	NARCO	60	40	30	80	88	120	129
Jumla Kuu		**720**	**565**	**674**	**646**	**634**	**590**	**637**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 6

Orodha ya Viwanda na Hali ya Usindikaji wa Maziwa kwa Mwaka 2018/2019

NA.	MKOA	IDADI YA VIWANDA	JINA LA KIWANDA	UWEZO ULIOSIMIKWA *(INSTALLED CAPACITY)* KWA SIKU (LITA)	HALI YA UZALISHAJI	USINDIKAJI HALISI KWA SIKU (LITA)
1	Arusha	18	Northern Creameries	30,000	Hakifanyi kazi	0
			International Dairy Products	10,000	Kinafanya kazi	3,500

NA.	MKOA	IDADI YA VIWANDA	JINA LA KIWANDA	UWEZO ULIOSIMIKWA (*INSTALLED CAPACITY*) KWA SIKU (LITA)	HALI YA UZALISHAJI	USINDIKAJI HALISI KWA SIKU (LITA)
			Mountain Green Dairy	1,500	Kinafanya kazi	1,000
			Agape Dairy group	500	Kinafanya kazi	200
			Jitume Dairy group	300	Kinafanya kazi	150
			Idafaso Dairy group	300	Kinafanya kazi	100
			Inuka Dairy group	500	Hakifanyi kazi	0
			Kijimo Dairy Cooperative	1,000	Kinafanya kazi	500
			Ayalabe Dairy cooperative Society	1,500	Kinafanya kazi	400
			Bayana Milk	100	Kinafanya kazi	50
			Uvingo Dairy	1,000	Kinafanya kazi	500
			Machame Dairy Products	400	Kinafanya kazi	100
			Grand Demam	40,000	Kinafanya kazi	2,500
			Prince Food Technologies	2,000	Hakifanyi kazi	0
			Hillside Dairies	1,500	Kinafanya kazi	400
			Meru Kwetu Dairy	500	Kinafanya kazi	150
			Galaxy Foods and Beverage	30,000	Kinafanya kazi	5,000
			Nasinya Dairy Ltd	300	Kinafanya kazi	150
2	Dar es Salaam	10	Bakresa Food Products	10,000	Kinafanya kazi	8,000
			Profate Dairy Investment	2,000	Kinafanya kazi	800
			Manow Dairy	1,000	Kinafanya kazi	300
			SADO Farm Dairy	1,000	Kinafanya kazi	500
			Fabian and Family Co. Dairy	1,500	Kinafanya kazi	500
			TAMU Milk	500	Kinafanya kazi	150
			Mink Milk	500	Kinafanya kazi	200

NA.	MKOA	IDADI YA VIWANDA	JINA LA KIWANDA	UWEZO ULIOSIMIKWA (*INSTALLED CAPACITY*) KWA SIKU (LITA)	HALI YA UZALISHAJI	USINDIKAJI HALISI KWA SIKU (LITA)
			Gonza Milk	700	Kinafanya kazi	200
			Dairy daily	500	Kinafanya kazi	300
			MilkCom	100,000	Kinafanya kazi	35,000
3	Geita	1	Mzeituni Business	500	Kinafanya kazi	50
4	Iringa	2	Mafinga Milk Group	600	Kinafanya kazi	100
			ASAS Dairy	100,000	Kinafanya kazi	25,000
6	Kagera	6	Kagera Milk	3,000	Kinafanya kazi	400
			Kyaka Milk Plant (Mgando)	1,000	Kinafanya kazi	450
			Kihanga Milk	500	Hakifanyi kazi	0
			Kagera Mgando	1,000	Kinafanya kazi	300
			Kagoma Ranch	800	Kinafanya kazi	200
			Delco Food ltd	1,000	Kinafanya kazi	300
7	Katavi	1	Katavi Dairy Milk Supplier	400	Kinafanya kazi	50
8	Kigoma	1	Viemka Agri Enterprise	500	Kinafanya kazi	200
9	Kilimanjaro	12	Nronga Women Dairy	2,000	Kinafanya kazi	800
			Nronga Dairy	3,000	Kinafanya kazi	1,500
			West Kilimanjaro	2,000	Kinafanya kazi	800
			Mboreni Women	1,000	Kinafanya kazi	300
			Marukeni	1,000	Kinafanya kazi	450
			Foo Dairy	1,000	Kinafanya kazi	200
			Ng'uni Women	1,000	Kinafanya kazi	350
			Kalali Women	1,000	Kinafanya kazi	300
			Fukeni Mini Dairies	3,000	Kinafanya kazi	500

NA.	MKOA	IDADI YA VIWANDA	JINA LA KIWANDA	UWEZO ULIOSIMIKWA (*INSTALLED CAPACITY*) KWA SIKU (LITA)	HALI YA UZALISHAJI	USINDIKAJI HALISI KWA SIKU (LITA)
			Kilimanjaro Creameries	10,000	Hakifanyi kazi	0
			Neema Dairies	500	Kinafanya kazi	300
			Kondiki Small Scale Dairy	5,000	Kinafanya kazi	3,000
10	Lindi	2	Lindi Dairy	500	Kinafanya kazi	200
			Narunyu Sisters	500	Kinafanya kazi	300
11	Manyara	1	Nasinya Dairy Ltd	400	Kinafanya kazi	200
12	Mara	9	Musoma Dairy	120,000	Hakifanyi kazi	0
			Baraki Sisters	250	Kinafanya kazi	100
			Nyuki Dairy	3,500	Kinafanya kazi	1,200
			Mara Milk	16,000	Hakifanyi kazi	0
			Kwetu milk	200	Kinafanya kazi	100
			Bwai Milk	300	Kinafanya kazi	100
			Mema Milk	500	Kinafanya kazi	150
			Musoma Milk Group	1,200	Kinafanya kazi	700
			AFRI Milk	400	Kinafanya kazi	100
13	Mbeya	4	Lwis Milk	300	Kinafanya kazi	150
			Sebadon Milk	500	Kinafanya kazi	300
			Mbeya Maziwa	1,000	Kinafanya kazi	800
			Malt Uyole	1,000	Kinafanya kazi	200
14	Morogoro	7	SUA	500	Kinafanya kazi	50
			Mazimbu Cheese	500	Kinafanya kazi	200
			Bakilana Dairy	500	Kinafanya kazi	300
			Morogoro Fresh	500	Kinafanya kazi	300

NA.	MKOA	IDADI YA VIWANDA	JINA LA KIWANDA	UWEZO ULIOSIMIKWA (*INSTALLED CAPACITY*) KWA SIKU (LITA)	HALI YA UZALISHAJI	USINDIKAJI HALISI KWA SIKU (LITA)
			Shamo Dairy	300	Kinafanya kazi	100
			Twawose	500	Kinafanya kazi	200
			Shambani Graduates	8,000	Kinafanya kazi	1,600
16	Mwanza	2	Mother Dairy-Sengerema	1,600	Kinafanya kazi	400
			Tukwamuane Dairy	500	Kinafanya kazi	200
17	Njombe	1	Njombe Milk factory	20,000	Kinafanya kazi	6,000
18	Pwani (coastal)	2	Chawakimu Cooperative	5,000	Kinafanya kazi	1,500
			Mother Dairy Ltd (Rufiji)	5,000	Kinafanya kazi	1,500
19	Rukwa	1	Motherland Dairy	5,000	Kinafanya kazi	800
20	Ruvuma	3	Gema Milk	300	Kinafanya kazi	100
			Peramiho Dairy	150	Kinafanya kazi	35
			Ruvuma Dairies	500	Kinafanya kazi	300
21	Shinyanga	2	Saweka Cooperative	200	Kinafanya kazi	150
			Propavet Dairies	500	Kinafanya kazi	200
22	Simiyu	2	Lamadi Milk (Busega)	400	Kinafanya kazi	100
			Meatu Milk	1,000	Kinafanya kazi	200
23	Singida	3	Taishi Farm	1,000	Kinafanya kazi	350
			Singida Milk	500	Kinafanya kazi	200
			Singidani Dairy (Mama Habiba Sengaso)	500	Kinafanya kazi	300
24	Songwe	1	Ushirika wa maziwa wa Vwawa	5,000	Kinafanya kazi	500
25	Tabora	3	Uhai Mazingira (Sikonge)	200	Hakifanyi kazi	-
			Neema brands	1,000	Kinafanya kazi	400

NA.	MKOA	IDADI YA VIWANDA	JINA LA KIWANDA	UWEZO ULIOSIMIKWA (*INSTALLED CAPACITY)* KWA SIKU (LITA)	HALI YA UZALISHAJI	USINDIKAJI HALISI KWA SIKU (LITA)
			New /Tabora Dairies	5,000	Kinafanya kazi	1,000
26	Tanga	4	Tanga Fresh Ltd	120,000	Kinafanya kazi	56,000
			Bidernan Dairy	500	Kinafanya kazi	100
			Ammy Brothers Ltd	1,000	Kinafanya kazi	250
			Irente Farm	1,000	Kinafanya kazi	200
27	Unguja	1	Azam Dairy	150,000	Kinafanya kazi	20,000
	Jumla	**99**		**862,100**		**194,335**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 7

Idadi ya Mifugo iliyokaguliwa Wakati wa Operesheni Nzagamba II

Na.	Mkoa	Ng'ombe	Mbuzi/Kondoo	Nguruwe
1.	Dar es Salaam, Pwani na Tanga	13,218	10,555	144
2.	Mwanza, Simiyu na Mara	56,009	72,426	-
3.	Arusha na Kilimanjaro	4,330	107,553	268
4.	Dodoma na Singida	21,171	25,111	240
5.	Shinyanga na Tabora	11,601	19,234	60

6.	Morogoro	22,450	4,648	46
7.	Kagera na Geita	35,894	3,557	420
8.	Manyara	7,729	18,606	100
9.	Katavi na Rukwa	20,245	3,408	51
10.	Kasulu, Uvinza na Kibondo	15,259	2,950	-
Jumla		**207,906**	**268,048**	**1,356**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 8

Idadi ya Vitalu vilivyopangishwa kwa Muda Mfupi (Mwaka mmoja)

Na	RANCHI	VITALU VYA MUDA MFUPI	UKUBWA WA ENEO LILILO TENGWA (HEKTA)	IDADI YA VITALU WAFUGAJI WALIOINGIA	IDADI YA NG'OMBE WALIOINGIA	IDADI YA VITALU VILIVYOBAKIA	IDADI YA NG'OMBE WANAOWEZA KUINGIA
1.	WEST KILIMANJARO	16	8,000	7	520	9	2,680
2.	RUVU	30	7,000	30	3,676	0	PAMEJAA

3.	KALAMBO	20	10,000	13	2,700	7	3,300
4.	KONGWA	22	11,000	22	11,000	0	PAMEJAA
5.	MISENYI	11	8,400	11	6,920	0	PAMEJAA
6.	KIKULULA	3	2,240	3	1,860	0	PAMEJAA
7.	MABALE	3	2,500	3	2,080	0	PAMEJAA
8.	KAGOMA	3	3,150	3	2,600	0	PAMEJAA
9.	MKATA	14	7,000	0	0	14	2,800
	JUMLA	**122**	**59,290**	**92**	**31,356**	**30**	**8,780**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na.9a

Mauzo ya Ngozi na bidhaa zake Nje ya nchi katika mwaka 2017/18 na 2018/2019

Na	Aina ya Bidhaa za Ngozi	2017/2018			2018/2019		
		Uzito (Kg)	Thamani (TSh)	Maduhuli (TSh) (TRA)	Uzito (Kg)	Thamani (TSh)	Maduhuli (TSh) (TRA)
1.	Ngozi zilizochakatwa (crust/leather)	12.00	25,625.55	-	16,594.00	40,185,479.50	-
2.	Bidhaa za Ngozi	56,764.99	197,170,858.27	-	20,985.54	146,177,818.00	-

3.	Ngozi ghafi za Ngombe	3,474,604.78	4,581,938,643.71	4,023,861,476	3,636,700.06	4,687,562,544.21	4,293,399,582
4.	Ngozi ghafi za Mbuzi/kondoo	174,324.31	583,908,875.74	199,366,280	274,234.69	535,852,749.70	320,445,920
5.	Wet blue za Ng'ombe	3,017,968.50	4,523,317,549.96	450,959,958	935,286.50	1,808,412,620.41	196,661,378
6.	Wet blue za Mbuzi/kondoo	1,822,257.08	4,270,380,028.17	424,658,909	386,135.00	788,964,283.46	78,896,435
7	Wet blue Punda				114,800	157,201,000	
Jumla		**8,545,931.65**	**14,156,741,581.14**	**5,098,846,623**	**5,384,735.79**	**8,165,356,495.28**	**4,889,403,315**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 9b

Orodha ya Viwanda vya Kusindika Ngozi

Jina la Kiwanda /Kampuni		**Uwezo wa kiwanda kwa mwaka (Vipande)**		**Uwezo katika futi za mraba**	**Bidhaa**	**Hali Halisi**
		Ng'ombe	**Mbuzi/kondoo**			
1	Afro Leather Industries Ltd.	300,000	700,000	10,650,000	*Wet blue* kwa soko la nje.	Hakifanyi kazi
2	Lake Trading Co. Ltd,	90,000	420,000	4,260,000	*Wet blue* kwa soko la nje. *finished*	Hakifanyi kazi

Jina la Kiwanda /Kampuni		Uwezo wa kiwanda kwa mwaka (Vipande)		Uwezo katika futi za mraba	Bidhaa	Hali Halisi
		Ng'ombe	Mbuzi/kondoo			
					leather kwa soko la ndani	
3	Himo Tanners and Planters Ltd,	90,000	900,000	6,300,000	*Wet blue* kwa soko la nje. *finished leather* kwa soko la ndani	Kinafanya kazi
4	SAK International,	450,000	900,000	15,300,000	Wet blue kwa soko la nje.	Kinafanya Kazi
5	Moshi Leather Industries Ltd,	180,000	1,200,000	9,900,000	*Wet blue* kwa soko la nje. *finished leather* kwa soko la ndani	Kinafanya Kazi
6	ACE Leather Tanzania Ltd,	1,200,000	3,600,000	48,000,000	*Wet blue* kwa soko la nje.	Kinafanya Kazi
7	SALEX Ltd,	624,000	1,500,000	8,310,000	*Wet blue* kwa soko la nje.	Kinafanya Kazi
8	Xing Hua Investment Co. Ltd,	900,000	2,100,000	12,700,000	*Wet blue* kwa soko la nje.	Hakifanyi kazi
9	Huacheng International Ltd.	900 000	1,500,000	9,000,000	*Wet blue* kwa soko la nje.	Hakifanyi kazi
	JUMLA	**3,834,900**	**12,820,000**	**124,420,000**		

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 9c

Uzalishaji wa Viatu katika Viwanda Vya Ndani

KAMPUNI	MAHALI ILIPO	UZALISHAJI KWA SIKU	UZALISHAJI KWA MWAKA
Bora Industries Ltd	Dar es Salaam	400	120,000
Wazalishaji wadogo	Tanzania nzima	2,400	720,000
Woiso Shoes	Dar es Salaam	400	120,000
Ital Shoe Ltd	Dar es Salaam	400	120,000
Karanga Prison	Moshi	400	120,000
Jumla			**1,200,000**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 10

Uzalishaji wa Hei kwenye Mashamba ya Serikali kwa Mwaka 2018/2019

Na.	Shamba	Eneo lililolimwa (Hekta)	Hei iliyozalishwa na kuuzwa (Marobota)
1	Langwira	55	16,830
2	LMU-Mabuki	90	27,270
3	LMU-Sao Hill	57	22,230
4	Mivumoni	88	39,600
5	LMU-Ngerengere	5	1,432
6	TALIRI-Tanga	35	11,550
7	TALIRI-Kongwa	80	26,400

Na.	Shamba	Eneo lililolimwa (Hekta)	Hei iliyozalishwa na kuuzwa (Marobota)
8	Vikuge	250	28,080
9	TALIRI-Mpwapwa	125	55,000
10	TALIRI-Uyole	55	21,175
11	TALIRI-West Kilimanjaro	60	19,800
12	Magereza Farm Bagamoyo	298	107,280
13	Mkata Ranch	100	39,200
14	Mzeri Ranch	130	49,140
15	Kongwa Ranch	150	65,484
16	LITA-Tengeru	40	16,129
17	LITA-Madaba	10	1,244
18	LITA-Buhuri	20.7	2,375
19	LITA-Mpwapwa	6	700
		1,654.74	**550,919**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 11

Orodha ya Viwanda vya Vyakula vya Mifugo vilivyosajiliwa

NA.	JINA LA KIWANDA	AINA YA KIWANDA	MAHALI KILIPO
1.	International Tan Feed	Kikubwa	Morogoro
2.	Vet Feeds Co. Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
3.	CPF Tanzania Ltd	Hakifanyi Kazi	Dar es Salaam

NA.	JINA LA KIWANDA	AINA YA KIWANDA	MAHALI KILIPO
4.	Silver Lands Tanzania Ltd	Kikubwa	Iringa
5.	Organia Co. Ltd	Kikubwa	Pwani
6.	Falcon Animal Feeds	Kikubwa	Dar es Salaam
7.	Ben Feeds Co.	Chakati	Dar es Salaam
8.	Shaloom Animal Feeds	Chakati	Dar es Salaam
9.	Tanbreed Poultry Co. /Interchick	Kikubwa	Dar es Salaam
10.	Mkiu Poultry Farm	Kikubwa	Pwani
11.	Brand Poultry Feed	Kikubwa	Pwani
12.	Farm Access Co. Ltd	Chakati	Arusha
13.	Pil Animal Feed Co	Kikubwa	Dar es Salaam
14.	Kigoma Posho Supplier Co. Ltd	Chakati	Pwani
15.	Salibaba Pellet Co. Ltd	Kikubwa	Pwani
16.	Nine Hills(T) Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
17.	Akim Glitters Co. Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
18.	Real World Ltd	Kikubwa	Ruvuma
19.	Mkojera Animal Feed	Chakati	Dar es Salaam
20.	Canan Animal Feeds	Chakati	Dar es Salaam

NA.	JINA LA KIWANDA	AINA YA KIWANDA	MAHALI KILIPO
21.	Seasalt Ltd	Chakati	Pwani
22.	Harsho Milling	Kikubwa	Kilimanjaro
23.	Magito Animal Feeds	Kikubwa	Dar es Salaam
24.	Backbone Tz. Company Ltd.	Kikubwa	Pwani
25.	Joshi Feed Meal Ltd	Kikubwa	Kilimanjaro
26.	Kimvuli Animal Feeds	Kikubwa	Pwani
27.	Marenga Millers's	Kikubwa	Kilimanjaro
28.	Morning Fresh Farm Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
29.	Farm Access Ltd	Kikubwa	Arusha
30.	Xi Wang Group Co. Ltd	Kikubwa	Pwani
31.	Kiluvia Millers	Kikubwa	Pwani
32.	Bioagro Trading Ltd	Chakati	Arusha
33.	Jm Animal Feeds	Chakati	Dar es Salaam
34.	Abcon Chemical Area	Chakati	Dar es Salaam
35.	Kerege General Trading Co.Ltd	Chakati	Dar es Salaam
36.	Animal Care Company Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
37.	Animal Care Company Ltd	Kikubwa	Pwani

NA.	JINA LA KIWANDA	AINA YA KIWANDA	MAHALI KILIPO
38.	Animal Care Company Ltd	Kikubwa	Pwani
39.	Leng'esia Animal Feeds	Chakati	Pwani
40.	Best Chicken Feeds	Chakati	Dar es Salaam
41.	Nine Hills Tanzania Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
42.	Biotech Labratories	Kikubwa	Dar Es Salaam
43.	Mkiu Poultry Farm	Kikubwa	Dar Es Salaam
44.	Jenga Quality Animal Feeds	Chakati	Dares Salaam
45.	Shamba Kilimo Agrovet	Chakati	Arusha
46.	Neema Animal Feeds	Chakati	Arusha
47.	Meak Farm Co. Ltd	Chakati	Arusha
48.	Mateves Animal Feeds	Kikubwa	Arusha
49.	Best Animal Feeds	Chakati	Arusha
50.	Samali Feeds	Chakati	Arusha
51.	Revi Animal Feeds	Chakati	Arusha
52.	Pokea Investment Ltd	Kikubwa	Arusha
53.	Tengeru Feeders	Chakati	Arusha
54.	Zion Vet Care Animal Feeds	Kikubwa	Arusha

NA.	JINA LA KIWANDA	AINA YA KIWANDA	MAHALI KILIPO
55.	Dhariwal Trading Co.	Kikubwa	Arusha
56.	Moshono Mill & Animal Feeds	Chakati	Arusha
57.	Jora Animal Feeds	Chakati	Arusha
58.	Chicken and Chicks Usariver	Kikubwa	Arusha
59.	Kaneta Transport Co.Ltd	Chakati	Arusha
60.	Dk Danicrops Care	Kikubwa	Arusha
61.	Moshi Animal Feeds	Kikubwa	Kilimanjaro
62.	Biotec Laboratories Ltd	Kikubwa	Pwani
63.	Isacha Feedrs Intretrade & Co.Ltd	Kikubwa	Kilimanjaro
64.	Jenga Quality Animal Feeds	Chakati	Dar es Salaam
65.	Miserani Agri Services Ltd	Chakati	Mwanza
66.	Themi Agrivet And General Supply	Chakati	Dar es Salaam
67.	Mpete Agrovet Centre	Kikubwa	Njombe
68.	Nzua Enterprises	Chakati	Dar es Salaam
69.	Keneta Transport Co. Ltd	Chakati	Arusha
70.	Shosma Animal Feeds	Chakati	Dar es Salaam
71.	Magelan Sakinoi Trading	Chakati	Dar es Salaam

NA.	JINA LA KIWANDA	AINA YA KIWANDA	MAHALI KILIPO
72.	Rich Super Feeds & Agrovet Tanzania Ltd	Chakati	Dar es Salaam
73.	Makilo Mills	Chakati	Dar es Salaam
74.	Ground Level Investment Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
75.	Huatan Investment Group Co. Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
76.	Ifura Godfrey Ukio	Chakati	Arusha
77.	Samali Feeds	Chakati	Arusha
78.	Multivet Farm Ltd	Kikubwa	Pwani
79.	Mkuza Chicks Company	Kikubwa	Pwani
80.	New Jitihada Agrovet Enterprices	Kikubwa	Pwani
81.	Hussen Omary Ngondo	Chakati	Dar es Salaam
82.	Tanbreed Poultry Ltd	Kikubwa	Dar es Salaam
83.	Sianga Intertrade Co. Ltd	Chakati	Arusha
84.	Star Animal Feed Company	Chakati	Arusha
85.	Cosia Animal Feeds	Chakati	Arusha
86.	Ken Feeders Ltd	Chakati	Arusha
87.	Delish Foods Ltd	Kikubwa	Mwanza
88.	Smj Poultry Farm	Kikubwa	Mwanza

NA.	JINA LA KIWANDA	AINA YA KIWANDA	MAHALI KILIPO
89.	Prime Farm	Kikubwa	Mwanza
90.	Vera Animal Feeds/Jaymo Feeds	Chakati	Mwanza
91.	Kuku Poa Ltd	Kikubwa	Mwanza
92.	Uledi Ally Kimbavala	Kikubwa	Pwani
93.	Rowisa Animal Feeds	Chakati	Dar es Salaam
94.	E & E Agrovet Co. Ltd	Chakati	Arusha

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 12

Maeneo ya Malisho ya Serikali ambayo Wafugaji Watapangishwa kwa Utaratibu Maalum

a) Vituo vya Kupumzishia Mifugo (Holding Grounds) vilivyopo

NA.	JINA	MAHALI ILIPO		ENEO WATAKALOPANGISHWA WAFUGAJI (Ha)
		MKOA	WILAYA	
1.	Themi	Arusha	Arumeru	1,200
2.	Buhemba	Mara	Butiama	8,000

NA.	JINA	MAHALI ILIPO		ENEO WATAKALOPANGISHWA WAFUGAJI (Ha)
		MKOA	WILAYA	
3.	Kinyangiri	Singida	Mkalama	5,000
4.	Mkwese	Singida	Manyoni	2,000
5.	Kitaraka	Singida	Manyoni	10,500
6.	Kinyamwe	Tabora	Uyui	2,000
7.	Ipala	Tabora	Tabora	4,000
8.	Nzubuka	Tabora	Nzega	10,000
9.	Nsalala	Mbeya	Mbeya	1,000
	Jumla Ndogo			**43,700**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

b) Maeneo ya Ranchi za Taifa (NARCO)

Na.	JINA	MAHALI ILIPO		ENEO WATAKALOPANGISHWA WAFUGAJI (Ha)
		MKOA	WILAYA	
1.	Kongwa	Dodoma	Kongwa	2,000
2.	Ruvu	Pwani	Kibaha	2,000

Na.	JINA	MAHALI ILIPO		ENEO WATAKALOPANGISHWA WAFUGAJI (Ha)
		MKOA	WILAYA	
3.	Kalambo	Rukwa	Nkasi	29,298.53
4.	West Kilimanjaro	Kilimanjaro	Siha (Kilimanjaro), Arumeru na Longido (Arusha)	2,000
5.	Mzeri	Tanga	Handeni na Korogwe	25,177.52
6.	Usangu	Mbeya	Mbarali	33,157.00
7.	Uvinza	Kigoma	Uvinza	49,221.85
8.	Dakawa	Morogoro	Mvomero	7,499.50
9.	Mkata	Morogoro	Mvomero na Kilosa	29,151.65
10.	Kikurula Complex	Kagera	Karagwe	1,000.00
11.	Mwisa II	Kagera	Muleba/Karagwe	123,000.00
	Jumla Ndogo			**303,506.05**

c) Maeneo ya LMU's

Na.	JINA	MAHALI ILIPO	ENEO

		MKOA	WILAYA	WATAKALOPANGISHWA WAFUGAJI (Ha)
1.	Mabuki	Mwanza	Misungwi	1,000
2.	Nangaramo	Mtwara	Masasi	1,000
	Jumla Ndogo			**2,000**

d) Mashamba ya TALIRI

Na.	JINA	MAHALI ILIPO		ENEO WATAKALOPANGISHWA WAFUGAJI (Ha)
		MKOA	WILAYA	
1.	Mpwapwa	Dodoma	Mpwapwa	320
2.	Mabuki	Mwanza	Misungwi	50
3.	Kongwa	Dodoma	Kongwa	200
4.	Tanga	Tanga	Tanga	100
5.	West Kilimanjaro	Kilimanjaro	Siha	700
	Jumla Ndogo			**1,370**
	Jumla Kuu			**350,576.05**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 13

Maeneo yaliyopatikana kwa ajili ya Malisho ya Mifugo kutoka Kwenye Halmashauri

Na	Eneo	Mkoa	Halmashauri	Ukubwa wa eneo (Hekta)	Ukubwa wa eneo (Ekari)
1.	Eneo lililotengwa kwa ajili ya Vitalu vya wafugaji.	Ruvuma	Tunduru	39,000.00	96,330.00

Na	Eneo	Mkoa	Halmashauri	Ukubwa wa eneo (Hekta)	Ukubwa wa eneo (Ekari)
2.	Bonde la ufugaji Siina	Kagera	Kyerwa	843.64	2,083.79
3.	Kijiji cha Wafugaji Ibanda I			637.66	1,575.02
4.	Kijiji cha Wafugaji Ruhita Katabe			2,500	6,175
5.	Eneo la Kampuni ya KADA (Kagera Agricultural Development Association)		Muleba	2,000.00	4,940.00
6.	Vijiji vya Nyabugombe (Ha 3,500), Mihongora (Ha 2,400) Lusahunga/ Nyambale (Ha 3,600)		Biharamulo	9,500	23,465
7.	Eneo lililotengwa kwenye vijiji 24 kwa ajili ya kutengeneza vitalu vya malisho ya mifugo	Katavi	Mpanda	102,346	252,794.62
8.	Eneo la Malisho - Kijiji cha Luega			30,000	74,100
9.	Eneo la uwekezaji Luhafwe			13,000	32,110
	Jumla			**199,827.3**	**493,573.43**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 14

Maeneo yaliyotengwa kwa ajili ya Ufugaji katika Vijiji Nchini Mwaka 2018/2019

Na.	Mkoa	Wilaya	Idadi ya Vijiji	Eneo Lililotengwa (Ha)
1.	Iringa	Iringa	Weru	729.55
			Lwato	116.37

Na.	Mkoa	Wilaya	Idadi ya Vijiji	Eneo Lililotengwa (Ha)
			Udumika	187.00
			Ilandutwa	1,288.00
			Kitisi	629.22
			Nyamihuu	2,254.23
			Isele	3,339.80
			Usengelindete	1,416.61
			Mlanda	115.81
			Chamindimi	2,019.68
			Igangidungu	201.95
			Ikuvilo	89.42
			Kitapilimwa	124.03
			Lupembelwasenga	344.04
			Mfukulembe	86.70
			Kising'a	592.43
			Kisanga	2,025.90
			Kiwere	580.20
			Malagosi	193.15
			Mwambao	698.26
			Ngano	116.37
			Manuka	2,738.97

Na.	Mkoa	Wilaya	Idadi ya Vijiji	Eneo Lililotengwa (Ha)
			Ihomasa	401.60
		Mufindi	Ngea	1,610.00
			Ugesa	1,135.80
			Makungu	561.60
			Magunguli	430.00
2.	Tanga	Korogwe	Mkomazi	991.89
3.	Manyara	Babati	Vilia Vitatu	46,930.00
4.	Pwani	Rufiji	Mloka	1,001.15
5.	Lindi	Kilwa	Mchakam	473.00
			Pungutini	283.00
6.	Mara	Serengeti	Nyiberekera	EU786.62
			Motukeri	1,236.02
			Nyamisingisi	224.40
7.	Njombe	Ludewa	Mkongobaki	2,140.70
			Ntumbati	1,108.25
			Kipangala	386.25
		Makete	Kisaatu	612.77
			Ugabwa	341.40
			Utengule	281.12
Jumla				**80,823.26**

Kiambatisho Na.15a

Orodha ya Majosho yaliyokarabatiwa na Wizara

Na.	Kanda	Mkoa	Wilaya	Kata	Kijiji	Gharama
1	Kanda ya Kaskazini	Manyara	Kiteto	Loolera	lembapuli	150,000
2	Kanda ya Kaskazini	Manyara	Kiteto		Ngipa	1,800,000
3	Kanda ya Kaskazini	Manyara	Kiteto		Songambele	1,700,000
4	Kanda ya Kaskazini	Manyara	Kiteto		Loorela	1,700,000
5	Kanda ya Kaskazini	Manyara	Simanjiro	Naberera	Naberera	1,700,000
6	Kanda ya Kaskazini	Manyara	Simanjiro	Naberera	Namalulu	1,700,000
7	Kanda ya Kaskazini	Manyara	Hanang'		Dawar	1,900,000
8	Kanda ya Kaskazini	Manyara	Hanang'		Gendabi	1,950,000
9	Kanda ya Kaskazini	Tanga	Korogwe DC	Kalalani	Mtoni bombo	250,000
10	Kanda ya Kaskazini	Tanga	Korogwe DC	Mswaha	Kwaluma	300,000
11	Kanda ya Kaskazini	Tanga	Korogwe DC	Mkalamo	Makayo	300,000
12	Kanda ya Kaskazini	Tanga	Korogwe DC	Mswaha	Kwaluma	300,000
13	Kanda ya Kaskazini	Tanga	Korogwe DC	Magamba Kwalukonge	Changalikwa	350,000
14	Kanda ya Kaskazini	Tanga	Mkinga	Daluni	Ng'ombeni	700,000
15	Kanda ya Kaskazini	K/njaro	Same		Ruvu -Muungano	1,800,000
16	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Bariadi DC	Ihusi	Ihusi	300,000
17	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Bariadi DC	Dutwa	Majengo	500,000
18	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Bariadi DC	Sakwe	Ngulyati	1,500,000
19	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Busega	Lutubiga	Mwasamba	1,000,000
20	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Busega	Ngasamo	Ngasamo	1,000,000

Na.	Kanda	Mkoa	Wilaya	Kata	Kijiji	Gharama
21	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Maswa	Nguliguli	Mwabalogi	1,200,000
22	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Maswa	Lalago	Lalago	1,200,000
23	Kanda ya Ziwa	Kagera	Ngara	Nyakisasa	Kashinga	420,000
24	Kanda ya Ziwa	Kagera	Ngara	Mugoma	Muruvyagira	704,000
25	Kanda ya Ziwa	Kagera	Ngara	Keza	Keza	280,000
26	Kanda ya Ziwa	Kagera	Muleba	Ruhanga	Makongora	1,000,000
27	Kanda ya Ziwa	Kagera	Muleba	Ruhanga	Ruhanga	1,000,000
28	Kanda ya Kati	Singida	Manyoni	Muhalala	Muhalala	500,000
29	Kanda ya Kati	Singida	Manyoni	Makanda	Makanda	500,000
30	Kanda ya Kati	Singida	Manyoni	Kintinku	Kintinku	500,000
31	Kanda ya Kati	Singida	Manyoni	Maweni	Ngaiti	500,000
32	Kanda ya Kati	Singida	Singida DC	Msange	Msange	1,700,000
33	Kanda ya Kati	Singida	Singida DC	Kinyagigi	Kinyagigi	1,700,000
34	Kanda ya Ziwa	Geita	Geita DC	Nyakagomba	Luhuha-Magereza	1,265,000
35	Kanda ya Ziwa	Geita	Nyanhwale	Kafita	Kayenze	1,043,000
36	Kanda ya Ziwa	Geita	Geita DC	Magenge	Sobola -Magenge	1,675,000
37	Kanda ya Ziwa	Geita	Geita DC		Nyamboge	1,700,000
38	Kanda ya Ziwa	Geita	Geita DC		Nyakaduha	1,700,000
39	Kanda ya Ziwa	Geita	Geita DC		Isurwabutundwe	1,700,000
40	Kanda ya Ziwa	Geita	Geita DC		Rwenge	1,700,000
41	Kanda ya Ziwa	Mwanza	Misungwi	Mamaye	Magaka	1,409,200
42	Kanda ya Ziwa	Mwanza	Buchosa DC	Nyanzenda	Nyamabano-Nyanzenda	800,000
43	Kanda ya Ziwa	Mara	Serengeti	Kenyamonta	Hekwe	1,310,000
44	Kanda ya Ziwa	Mara	Serengeti	Manchira	Bwitengi	1,350,000

Na.	Kanda	Mkoa	Wilaya	Kata	Kijiji	Gharama
45	Kanda ya Ziwa	Mara	Serengeti	Kisaka	Nyiboko	1,200,000
46	Kanda ya Ziwa	Mara	Serengeti	Nyambureti	Monuna	1,400,000
47	Kanda ya nyanda za juu kusini	Songwe	Ileje	Kata	MLALE	1,700,000
48	Kanda ya nyanda za juu kusini	Songwe	Ileje		MBEBE	1,700,000
49	Kanda ya Mashariki	Morogoro	Kilosa DC	Msowero	GODES	1,700,000
50	Kanda ya Mashariki	Morogoro	Kilosa DC	Parakuyo	Twatwatwa	1,700,000
51	Kanda ya Mashariki	Morogoro	Kilosa DC	Mikumi	Mfilisi (Ihombwe)	1,700,000
52	Kanda ya Mashariki	Morogoro	Kilosa DC	Mtumbatu	Kitange	1,700,000
53	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Msalala	Mwanase	Mwanase-Kabondo	1,500,000
54	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Msalala	Chela	Chela	1,600,000
55	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Shinyanga DC	Imesela	Maskati	1,650,000
56	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Msalala	Lunguya	Lunguya	1,800,000
57	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Msalala	Mega	Mega-Masabi	1,400,000
58	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Kishapu	Mwamalasa	Magalata	1,500,000
59	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Kishapu	Ngofila	Mwamanota	1,500,000
60	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Kishapu	Lagana	Mwamadulu	1,500,000
61	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Kishapu	Mwamalasa	Mwamalasa	1,500,000
62	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Kishapu	Seke Bugoro	Mipa	1,500,000
63	Kanda ya nyanda za juu kusini	Rukwa	Kalambo DC	Mkowe	Mkowe	1,500,000
64	Kanda ya nyanda za juu kusini	Rukwa	Sumbawanga DC	Muze	Uzia	1,200,000
65	Kanda ya Magharibi	Tabora	Urambo	Ugalla	Ugalla	1,500,000

Na.	Kanda	Mkoa	Wilaya	Kata	Kijiji	Gharama
66	Kanda ya Magharibi	Tabora	Urambo	Kiyungi	Fundikira	1,500,000
67	Kanda ya Magharibi	Tabora	Sikonge	Kisanga	Kisanga-Sogea B	1,500,000
68	Kanda ya Magharibi	Tabora	Uyui	Lutende	Mwisole	1,600,000
69	Kanda ya Magharibi	Tabora	Urambo	Uyumbu	Usoke Mlimani-Ichencha	1,000,000
70	Kanda ya Magharibi	Tabora	Sikonge	Misheni	Misheni	1,000,000
71	Kanda ya Magharibi	Tabora	Sikonge	Igigwa	Igigwa	1,000,000
72	Kanda ya Magharibi	Tabora	Nzega DC	Nata	Mwamala	1,000,000
73	Kanda ya Magharibi	Tabora	Kaliua	Ichemba	Mgelela	1,800,000
74	Kanda ya Magharibi	Tabora	Kaliua	Milambo	Kaswa-Barabara ya 10	1,800,000
75	Kanda ya nyanda za juu kusini	Iringa	Mufindi DC		Ugesa	1,767,000
76	Kanda ya nyanda za juu kusini	Iringa	Mufindi DC	Nyololo	Kisanyo	1,140,000
77	Kanda ya nyanda za juu kusini	Iringa	Mufindi DC	Idunda	Mkangwe	1,900,000
78	Kanda ya nyanda za juu kusini	Iringa	Mufindi DC		Kitelewasi	1,900,000
79	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Longido	Kimokouwa	Kimokouwa	1,500,000
80	Kanda ya nyanda za juu kusini	Ruvuma	Tunduru DC	Mchangani	Ngalinje	1,500,000

Na.	Kanda	Mkoa	Wilaya	Kata	Kijiji	Gharama
81	Kanda ya nyanda za juu kusini	Ruvuma	Tunduru DC	Namasakata	Namasakata	1,800,000
82	Kanda ya nyanda za juu kusini	Ruvuma	Tunduru DC	Marumba	Molandi	1,300,000
83	Kanda ya Kaskazini	Kilimanjaro	Mwanga	Kwakoa	Kwakoa	1,800,000
84	Kanda ya Kaskazini	Kilimanjaro	Mwanga	Lang'ata	Kagongo	1,800,000
85	Kanda ya Magharibi	Kigoma	Buhigwe	Buhigwe	Nyankoronko-Nyakibingo	1,000,000
86	Kanda ya Magharibi	Kigoma	Buhigwe	Kajana	Kasumo-Mihesabu	500,000
87	Kanda ya Magharibi	Kigoma	Kakonko	Nyamtukuza	Nyanzige	1,800,000
88	Kanda ya Magharibi	Kigoma	Kakonko	Gwarama	Kabare	1,800,000
89	Kanda ya Magharibi	Kigoma	Kigoma DC	Simbo	Kaseke	1,200,000
	Jumla Ndogo					**115,113,200**

MAJOSHO YATAKAYOKARABATIWA NA TASISISI – TVLA						
Na.	**Kanda**	**Mkoa**	**Wilaya**	**Kata**	**Kijiji**	**Gharama**
1	Kanda ya Kati	Dodoma	Chamwino	Segala	Segala	1,850,000
2	Kanda ya Kati	Dodoma	Chamwino	Haneti	Haneti	1,700,000
3	Kanda ya Kati	Dodoma	Chamwino	Membe	Membe	1,700,000

4	Kanda ya Kati	Singida	Singida DC	Ntonge	Igauri	1,800,000
5	Kanda ya Kati	Singida	Singida DC	Kinyeto	Kinyeto	1,800,000
6	Kanda ya Kati	Singida	Ikungi	Ikungi	Ighuka	1,800,000
7	Kanda ya Kati	Singida	Ikungi	Kituntu	Kituntu	1,800,000
8	Kanda ya Kati	Singida	Ikungi	Sepuka	Msungua	1,800,000
9	Kanda ya Ziwa	Mwanza	Sengerema DC		Nyampande	1,800,000
10	Kanda ya Ziwa	Mwanza	Sengerema DC		Kasungamile	1,800,000
11	Kanda ya Kati	Singida	Manyoni	Chikola	Chikola	1,800,000
12	Kanda ya Kati	Singida	Singida MC	Uhamaka	Uhamaka	1,900,000
13	Kanda ya Magharibi	Tabora	Uyui	Lutende	Mwisole	1,700,000
14	Kanda ya Pwani	Pwani	Mkuranga	Mkuranga	Mkwalia Litumbo	1,900,000
15	Kanda ya Pwani	Pwani	Mkuranga	Nyamato	Mkiu	1,900,000
16	Kanda ya Pwani	Pwani	Mkuranga	Bupu	Mamdimpera	1,900,000
17	Nyanda za juu kusini	Mbeya	Ileje	Ikinga	Bwipa	250,000
18	Nyanda za juu kusini	Mbeya	Ileje	Itale	Itale	800,000
	Jumla ndogo MCHANGO WA TVLA					**30,000,000**
MAJOSHO YATAKAYOKARABATIWA NA TAASISI – NARCO						
1	Kanda ya Kaskazini	Manyala	Kiteto		Makame	1,800,000
2	Kanda ya Ziwa	Mara	Serengeti	Majimoto	Majimoto	1,700,000
3	Kanda ya Ziwa	Mara	Serengeti	Mbalibali	Kitunguruma	1,700,000
4	Kanda ya Ziwa	Mara	Rorya	Kirogo	Kirogo	1,800,000
5	Kanda ya Ziwa	Mara	Bunda		Mwitende	1,760,000
6	Kanda ya Ziwa	Mara	Bunda		Kasuguti	1,800,000
7	Kanda ya Ziwa	Mara	Bunda		Kasahunga	1,500,000
8	Kanda ya Ziwa	Mara	Bunda		Namhula	1,700,000
9	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Shinyanga DC	Nyamalogo	Nyamalogo	1,890,000

10	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Shinyanga DC	Mwenge	Ipango	1,800,000
11	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Shinyanga DC	Iselamagazi	Iselamagazi	1,800,000
12	Kanda ya Ziwa	Shinyanga	Shinyanga DC	Masengwa	Masengwa	1,800,000
13	Kanda ya Ziwa	Mwanza	Ilemela	Sangabuye	Igumamoyo	1,850,000
14	Kanda ya Ziwa	Mwanza	Kwimba		Sumve	1,950,000
15	Kanda ya Ziwa	Mwanza	Kwimba		Mwandu	2,000,000
16	Kanda ya Ziwa	Mwanza	Kwimba		Shilanona	1,900,000
17	Kanda ya Ziwa	Geita	Nyanhwale	Shabaka	Nyamgogwa	1,700,000
18	Kanda ya Ziwa	Geita	Chato		Kibale	1,900,000
19	Kanda ya Ziwa	Geita	Chato		Ilemela	1,900,000
20	Kanda ya Ziwa	Geita	Chato		Buziku	1,850,000
21	Kanda ya Ziwa	Kagera	Bukoba DC	Butulage	Nyakaka	1,700,000
22	Kanda ya Ziwa	Kagera	Bukoba DC	Butulage	Nyakaka	1,700,000
23	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Meatu	Lubiga	Lubiga	1,800,000
24	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Meatu	Itinje	Mwagai	1,800,000
25	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Meatu	Mwanjolo	Mwanjolo	1,800,000
26	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Meatu	Mwamalole	Usiulize	1,800,000
27	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Meatu	Tindabuligi	Longalonhiga	1,800,000
28	Kanda ya Ziwa	Simiyu	Meatu	Ng'hoboko	Minyanda	1,500,000
	Jumla ndogo MCHANGO WA NARCO					**50,000,000**
MAJOSHO YATAKAYOKARABATIWA NA TAASISI – LITA						
1	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Longido	Kamwanga	Kitendeni	1,850,000
2	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Longido	Engikaret	Engikaret	1,850,000
3	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Longido	Olmolog	Elerai	1,850,000
4	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Ngorongoro	Ololosokwan	Emanyata	1,850,000

5	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Ngorongoro	Maalon	Mao	1,850,000
6	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Ngorongoro	Ololonyasambu	Ololonyasambu	1,850,000
7	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Ngorongoro	Samunge	Samunge	1,850,000
8	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Simamnjiro	Endonyangip	Orkesumet	1,850,000
9	Kanda ya Kaskazini	Arusha	Simamnjiro	Terrat	Terrat	1,850,000
10	Kanda ya Kaskazini	Manyala	Hanang'		Gitting	1,750,000
11	Kanda ya Kaskazini	Manyala	Hanang'		Mureru	1,600,000
	Jumla ndogo MCHANGO WA LITA					**20,000,000**
	MAJOSHO YATAKAYOKARABATIWA NA TAASISI - BODI YA NYAMA					
1	Nyanda za juu kusini	Katavi	Mpanda DC	Kamjela	Kamjela	1,600,000
2	Nyanda za juu kusini	Katavi	Mpanda DC	Ikola	Ikola	1,650,000
3	Nyanda za juu kusini	Katavi	Mpanda DC	Kabungu	Kabungu	1,650,000
4	Nyanda za juu kusini	Rukwa	Nkasi DC	SongambeleAzimio	SongambeleAzimio	1,650,000
5	Nyanda za juu kusini	Rukwa	Kalambo DC	Mkali	Kizombwe	1,700,000
6	Nyanda za juu kusini	Rukwa	Nkasi DC	Kirando	Mtakuja	1,700,000
7	Nyanda za juu kusini	Rukwa	Kalambo DC	Ulumi	Kale	1,650,000
8	Nyanda za juu kusini	Rukwa	Nkasi DC	Kaengesa	Kaengesa	400,000
9	Nyanda za juu kusini	Rukwa	Kalambo DC	Mwazye	Mwazye	500,000
10	Nyanda za juu kusini	Rukwa	Kalambo DC	Manzi	Manzi	600,000
11	Nyanda za juu kusini	Rukwa	Sumbawanga DC	Ikozi	Ikozi	800,000
12	Nyanda za juu kusini	Iringa	Kilolo DC	Ukumbi	Ukumbi	1,600,000
13	Nyanda za juu kusini	Ruvuma	Songea Dc		Mpandangindo	1,500,000
14	Nyanda za juu kusini	Ruvuma	Songea Dc		Peramiho	1,500,000

15	Nyanda za juu kusini	Ruvuma	Songea Dc		Ndongosi	1,500,000
	Jumla ndogo MCHANGO WA BODI YA NYAMA					**20,000,000**
Jumla Kuu Majosho ya Taasisi						**120,000,000**

Kiambatisho Na.15b

Orodha ya Idadi ya Majosho yaliyokarabatiwa na Halmashauri na Halmashauri zitakazozuiwa kukusanya maduhuli yatokanayo na Mifugo

Kanda	**Mkoa**	**Mahitaji**	**Yaliyopo**	**Mazima**	**Mabovu**	**Karabatiwa**	**Idadi ya Halmashauri zilizoandikiwa barua**	
Kanda ya Kati	Singida	309	143	54	86	3	4	Manyoni, Ikungi, Itigi na Mkalama
	Dodoma	210	149	65	84	2	5	Mpwapwa, Chemba, Kondoa Dc, Kondoa TC na Bahi DC
Kanda ya Kaskazini	Arusha	207	152	78	89	11	5	Ngorongoro, Monduli, Meru, Longido na Arusha DC
	Kilimanjaro	70	62	62	45	0	6	Siha, Hai, Moshi DC, Rombo, Same na Mwanga
	Manyara	231	124	73	64	0	7	Babati DC , Babati TC, Hanang, Simanjiro, Mbulutc, Mbuli DC na

Kanda	Mkoa	Mahitaji	Yaliyopo	Mazima	Mabovu	Karabatiwa	Idadi ya Halmashauri zilizoandikiwa barua	
								Kiteto
	Tanga	147	101	66	45	0	10	Kilindi, Korogwe DC, Korogwe TC, Lushoto, Mkinga, Handeni DC, Handeni TC, Muheza, Pangani na Bumbuli
Kanda ya Mashariki	Morogoro	68	115	63	45	0	8	Morogoro MC, Morogoro DC, Kilombero, Kilosa, Mvomero, Ulanga, Malinyi na Gairo
	Pwani	45	163	73	36	0	6	Kibaha, Kisarawe, Bagamoyo, Mafia, Mkuranga na Rufiji
	DSM	0	1	0	0	0	0	
Kanda ya Ziwa	Mwanza	146	171	115	55	19	3	Buchosa, Sengerema na Misungwi
	Simiyu	343	108	41	67	0	6	Itilima, Bariadi DC, Bariadi TC, Busega, Maswa na Meatu
	Kagera	219	129	71	58	34	2	Biharamuro na Kyerwa
	Geita	43	57	17	40	6	2	Nyanhwale na Mbogwe
	Mara	174	162	90	74	2	3	Rorya, Bunda na Serengeti

Kanda	Mkoa	Mahitaji	Yaliyopo	Mazima	Mabovu	Karabatiwa	Idadi ya Halmashauri zilizoandikiwa barua	
	Shinyanga	187	71	17	54	1	3	Shinyanga DC, Shinyanga TC na Kishapu
Kanda ya Nyanda za juu kusini	Mbeya	136	99	61	48	9	2	Rungwe na Mbeya DC
	Iringa	165	124	102	10	6	1	Iringa MC
	Ruvuma	89	81	45	36	11	2	Mbinga na Namtumbo
	Njombe	144	93	70	16	10	2	Makete na Wanging'ombe
	Songwe	68	54	38	1	0	4	Songwe DC, Momba, Tunduma TC, Ileje na Mbozi DC
Kanda ya Kusini magharibi	Rukwa	80	75	73	52	0	4	Nkasi, Sumbawanga DC, Sumbawanga MC na Kalambo
	Katavi	73	19	17	12	0	5	Mlele, Mpanda MC, Mpanda DC Nsimbo na Mpimbwe
Kanda ya Kusini	Mtwara	30	17	2	16	3	6	Nanyumbu, Newala DC, Newala TC, Tandahimba, Masasi TC na Masasi DC
	Lindi	64	14	6	12	1	5	Ruangwa, Liwale, Kilwa, Lindi MC na Nachingwea

Kanda	Mkoa	Mahitaji	Yaliyopo	Mazima	Mabovu	Karabatiwa	Idadi ya Halmashauri zilizoandikiwa barua	
Kanda ya Magharibi	Tabora	413	121	60	63	19	3	Igunga, Kaliua na Uyui
	Kigoma	127	56	50	16	14	3	Kakonko ,Buhigwe na Kasulu DC
Jumla kuu		**3,788**	**2,533**	**1,486**	**1,047**	**151**	**107**	

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 15c:

Idadi ya Majosho yenye Akaunti Benki na yasiyo na Akaunti mwaka 2018/2019

Kanda	Majosho yanayofanya kazi	Idadi ya Kamati	Majosho yasiyo na Kamati	Majosho Yaliyovamiwa
Nyanda za Juu Kusini Magharibi	33	17	16	2
Kanda ya Ziwa	313	223	90	17
Kanda ya Magharibi	98	63	35	4
Kanda ya Kaskazini	196	98	98	28
Nyanda za Juu Kusini	340	251	89	15
Kanda ya Kusini	3	3	0	0
Kanda ya Kati	119	114	5	6

Kanda ya Mashariki	98	78	20	12
Jumla Kuu	**1,409**	**847**	**562**	**84**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na.16

Hali ya Utoaji wa Chanjo kwa mwaka 2018/2019

Aina ya Mifugo	**Ugonjwa/Chanjo**	**Lengo la Kuchanja**	**Idadi waliochanjwa 2018/2019**	**Asilimia**
Ng'ombe	Ugonjwa wa Homa ya Mapafu	24,082,000	2,043,314	8.5
	Ugonjwa wa Miguu na Midomo	4,200,000	629	0.015
	Kimeta	7,330,000	1,846,600	25.1
	Ugonjwa wa kutupa mimba	5,000,000	0	0
	Ndigana kali	1,000,000	542	
Jumla ya ng'ombe		**41,612,000**	**3,891,085**	**9.6**
Mbuzi/Kondoo				
	Homa ya mapafu	13,336,000	501,457	3.7
	Sotoka ya mbuzi na kondoo	17,336,000	1,798,943	10.4
Jumla ya mbuzi na kondoo		**30,672,000**	**2,300,400**	**7.8**
Mbwa na Paka				
	Kichaa cha mbwa	4,000,000	300,496	7.5
Jumla ya mbwa na Paka		**4,000,000**	**300,496**	**7.5**

Kuku X 3 kwa mwaka				
Kuku wa asili	Mdondo	112,497,000	46,911,249	41.7
Jumla ya kuku wa asili		**112,497,000**	**46,911,249**	**41.7**
Kuku wa kisasa	Mdondo (x3 kwa mwaka)	121,817,900	121,817,900	100
	Gumburo (x2 mwaka)	130,000,000	75,000,000	57
	Mareck (x 1 mwaka)	1,816,000	1,816,000	100
Jumla ya kuku wa kisasa		**253,633,900**	**198,633,900**	**78.3**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na.17

Wafugaji waliopata elimu na kutembelewa katika Halmashauri 24 zinazotekeleza Mradi wa ADGG

Halmashauri	**Idadi ya wafugaji**
Arusha CC	425
Arusha DC	458
Bumbuli DC	256
Hai DC	305
Iringa MC	62
Iringa DC	211
Korogwe TC	257
Korogwe DC	244
Lushoto DC	304
Mafinga TC	250
Makambako TC	274

Halmashauri	Idadi ya wafugaji
Mbeya CC	302
Mbeya DC	390
Mbozi DC	252
Meru DC	567
Moshi DC	856
Mufindi DC	261
Muheza DC	568
Njombe TC	287
Njombe DC	205
Rombo DC	398
Rungwe DC	610
Siha DC	352
Tanga CC	253
Jumla	**8,347**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na.18

Wingi wa Samaki nchini Mwaka 2018

Maji	Ukubwa wa Eeo (Km2)	Eneo la Tanzania (Km2)	Umiliki (%)	Kiasi cha Samaki kwenye Maji	Mwaka wa Utafiti
Ziwa Victoria	68,000	35,088	51	2,210,000	2018
Ziwa Tanganyika	32,900	13,489	41	295,000	1998
Ziwa Nyasa	30,800	5,760	20	168,000	1994
Maji Madogo (Maziwa ya kati na madogo, Mito, na Maeneo oevu)	5,000	5,000	100	30,000	1970

Maji ya Kitaifa ya Bahari	64,000	64,000	100	100,000	1970
Ukanda wa Uchumi wa Bahari (EEZ)	223,000	223,000	100	Haijulikani	
Jumla				**2,803,000**	

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2018

Kiambatisho Na. 19

Nguvu ya Uvuvi na Uvunaji wa samaki (2018/2019)

Maji	Idadi		Makisio ya Mavuvi na Thamani	
	Wavuvi	Vyombo	Samaki (tani)	Thamani (Tshs '000)
Ziwa Victoria	109,397	31,773	248,604.87	1,168,442,889.00
Ziwa Tanganyika	26,612	11,506	59,170.30	278,100,410.00
Ziwa Nyasa	5,550	2,632	10,240.78	48,131,666.00
Ziwa Rukwa	3,428	1,786	4,546.49	21,368,503.00
Bwawa la Mtera	2,369	1,238	6,321.89	29,712,883.00
Bwawa la Nyumba ya Mungu	783	432	4321.67	20,311,849.00
Maji madogo (minor waters)	879	321	576.32	2,708,704.00
Maji ya Kitaifa, Bahari ya Hindi	53,035	9,242	55,677.08	261,682,272.81
JUMLA	**202,053**	**58,930**	**389,459.40**	**1,830,459,176.81**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Marekebisho ya Kanuni ya Uvuvi 2019 Tangazo la Serikali Na.383 ya Mwaka 2019

GOVERNMENT NOTICE NO. 383 published on 10/5/2019

THE FISHERIES ACT
(CAP. 279)

REGULATIONS

(Made under section 57)

THE FISHERIES (AMENDMENT) REGULATIONS, 2019

Citation G. N. No. 308 of 2009

1. These Regulations may be cited as the Fisheries (Amendment) Regulations, 2019 and shall be read as one with the Fisheries Regulations, 2009 hereinafter referred to as the "principal Regulations".

Amendment of regulation 13

2. The principal Regulations are amended in regulation 13(13) by deleting the words "the jurisdictions of that authority" and substituting for them the words "for that water body".

Amendment of regulation 58

3. The principal Regulations are amended in regulation 58(1) by deleting the words "and above eighty five centimetres" appearing at the end of paragraph (a).

Amendment of regulation 59

4. The principal Regulations are amended in regulation 59(1) by deleting the words "five hundred" appearing in paragraph (b) and substituting for them the words "four hundred and fifty".

Amendment of regulation 66

5. The principal Regulations are amended in regulation 66 by-

(a) deleting the words "ten millimetres" appearing in subregulation (1)(s) and substituting for them the words "eight millimetres";

(b) adding immediately after paragraph (x) the following:

"(y) use hooks with sizes 1, 2, 3 and above size 9 for Nile perch fishery in Lake Victoria"; and

(c) deleting the words "six inches or 152.4 millimetres" appearing immediately after the words "mesh size less than" in subregulation (3) and substituting for them the words "seven inches or 177.8 millimetres".

Dodoma,
5th May, 2019

LUHAGA JOELSON MPINA
Minister for Livestock and Fisheries

Kiambatisho Na. 21

Mwenendo wa uvunaji wa Rasilimali za Uvuvi kuanzia Julai 2018 hadi Machi 2019

Maeneo ya Maji	2018						2019			Jumla
	Julai	Agosti	Septemba	Oktoba	Novemba	Desemba	Januari	Februari	Machi	
Ziwa Victoria	17,463.49	23,108.77	27,762.56	31,669.20	31,307.42	35,690.67	25,402.16	28,134.60	28,066.00	248,604.87
Ziwa Tanganyika	5,717.85	3,247.25	4,084.25	4,806.94	6,018.77	5,541.06	4,661.33	10,052.37	15,040.48	59,170.30
Ziwa Nyasa	893.03	1,200.31	1,348.42	1,198.35	1092.86	1231.83	884.27	1,118.52	1,273.19	10,240.78
Ziwa Rukwa	353.80	315.84	363.14	410.11	266.66	447.72	547.25	1,020.81	821.16	4,546.49
Bwawa la Mtera	418.08	393.97	395.42	293.03	338.66	560.77	1,155.31	1,098.86	1,667.78	6,321.89
Bwawa la Nyumba ya Mungu	253.80	229.69	231.14	128.75	174.38	396.49	1,025.65	932.90	948.87	4,321.67
Maji Bahari	4,298.50	4,619.62	4,529.86	4,555.14	4,358.86	4,418.53	8,328.53	10,252.91	10,315.12	55,677.08
Maziwa madogo na mito	57.97	94.61	59.42	79.25	79.57	88.75	47.24	41.11	28.40	576.32
Jumla	**29,456.53**	**33,210.06**	**38,774.21**	**43,140.78**	**43,637.18**	**48,375.82**	**42,051.74**	**52,652.08**	**58,161.00**	**389,459.40**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Mauzo ya Samaki na Mazao ya Uvuvi nje ya nchi kwa kipindi cha Julai, 2018 hadi Machi, 2019

Zao	Uzito (Tani)	Samaki hai wa Mapambo	Thamani		Mrabaha
			FOB ($)	FOB (TSH)	
Aquarium Fin Fish Fresh/Sea Water		46,098	0.00	0.00	53,488,076.73
Crabs Live	132.52		1,154,681.44	2,633,816,127.44	320,704,535.70
Cuttle Fish Frozen/Chilled	0.92		9,150.00	20,990,100.00	583,518.56
Dried chips	45.55		17,095.00	39,077,287.05	6,807,426.00
Dried Dagaa/L.Tang.	101.69		366,296.32	1,004,172,662.51	274,231,794.43
Dried Dagaa/L.Vict.	5,332.61		54,708,270.56	125,902,710,458.30	1,703,333,436.33
Dried Dagaa/marine	9.93		17,022.20	35,650,642.60	22,600,000.00
Dried Fish (Mgebuka)/L.Tang.	21.08		53,475.89	114,463,655.50	25,119,152.25
Dried Fish/L.Rukwa	46.25		135,797.80	309,759,057.00	7,470,000.00
Dried Furu/L.Vict	815.1		414,568.69	1,298,153,094.91	235,205,925.68
Dried Maws	596.0		64,708,420.4	148,206,440,137.6	1,787,395,555.5
Dried Sangara/Kayabo	556.94		401,925.76	1,017,532,096.11	408,117,543.08
Dried Uduvi/L.Vict	25.0		5,415.0	8,753,181.55	5,736,436.37
Farmed prawns	83.02		913,268.40	2,079,483,225.60	10,749,466.70
Fish frames	5,065.86		696,734.43	1,601,148,273.19	278,545,664.51
Fish Meal	1,523.13		58,911.25	135,113,996.27	69,900,098.10
Fish skin	32.00		6,300.00	14,385,317.00	1,870,000.00
Fresh Fillets	5,799.06		18,346,366.74	41,925,405,987.96	2,494,941,904.62
Fresh Fish Chest	214.38		65,669.00	150,207,037.74	29,901,476.00
Fresh Fish/L.Rukwa	56.53		169,053.30	386,851,984.10	3,360,000.00
Fresh Fish/L.Tang.	79.98		215,155.23	449,903,141.14	50,415,184.00
Fresh H&G	1,869.7		1,597,314.58	3,645,673,123.70	376,858,630.33
Fresh maws	7.36		73,650.00	168,295,981.50	18,925,500.00
Frozen Chests	118.10		73,985.00	169,912,478.55	15,729,226.00
Frozen Fillets	4,725.92		25,627,816.46	59,027,941,848.85	2,282,960,124.26
Frozen Fish Chests	313.5		345,335.67	789,089,456.60	71,368,577.42

Zao	Uzito (Tani)	Samaki hai wa Mapambo	Thamani		Mrabaha
			FOB ($)	FOB (TSH)	
Frozen Fish Fillets	4,803.3		20,449,989.75	46,510,500,784.58	1,687,348,775.10
Frozen Fish Heads	763.3		145,431.00	331,135,396.27	61,404,145.63
Frozen Fish Offcuts	1,347.3		659,784.59	1,505,427,135.84	268,894,560.96
Frozen H&G	2,427.9		4,156,680.05	11,509,397,274.98	709,542,802.53
Frozen Heads	8.00		3,200.00	7,333,664.00	366,683.20
Frozen Maws	280.86		12,497,716.00	29,937,539,474.72	1,060,118,048.94
Frozen sand lobster whole	4.25		20,400.00	46,406,880.00	10,079,913.39
Live-Lobsters	37.85		681,347.38	1,555,355,528.57	148,738,656.56
Lobsters-Whole Frozen	5.36		18,796.89	42,326,421.27	11,545,542.67
Lobster-Tails 5-6cm	0.14		6,502.19	14,916,020.73	172,189.58
Octopus Frozen/Chilled	756.12		3,629,373.17	8,278,414,598.11	1,005,220,662.15
Others	29.98		24,830.89	56,406,286.70	34,758,584.47
Prawns Headless (tails) Above 104	32.22		16,111.50	36,860,400.00	24,673,962.62
Prawns Head-on 1-24	0.95		16,116.00	36,970,104.00	3,815,007.56
Prawns Head-on 25-60	2.98		20,846.00	47,820,724.00	9,815,007.56
Prawns Head-on 61 and above	27.98		13,990.00	31,991,810.00	20,264,055.95
Squids Frozen/Chilled	14.05		30,202.89	68,915,812.74	16,880,853.67
Jumla Kuu	**38,114.72**	**46,098**	**212,572,997.36**	**491,152,648,669.28**	**15,629,958,705.12**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 23

Mwenendo wa Uuzaji wa mazao ya Uvuvi Nje ya Nchi kwa Mwaka 2018/2019

Mwezi	Uzito (Tani)	Samaki hai wa Mapambo	Thamani		Mrahaba
			FOB ($)	FOB (TSH)	
Julai	3,509.18	1,678.00	14,733,831.36	33,535,025,381.42	949,980,234.85
Agosti	5,162.39	1,000.00	69,549,813.40	158,862,423,336.22	1,003,467,353.28
Septemba	5,932.64	250.00	16,585,869.15	38,195,748,292.56	1,361,118,448.30
Oktoba	4,424.32	4,064.00	10,440,977.22	24,407,070,605.07	2,196,660,713.84
Novemba	4,117.53	11,967.00	45,785,371.84	105,372,752,405.52	2,403,247,108.43
Desemba	3,076.61	10,480.00	10,656,814.94	24,827,081,670.23	1,776,244,467.90
Januari	4,097.31	450.00	22,634,858.65	54,164,879,395.78	2,014,229,258.66
Februari	3,792.58	5,442.00	10,491,348.89	24,898,065,491.34	1,760,369,209.87
Machi	4,002.16	10,767.00	11,694,111.91	26,889,602,091.14	2,164,641,909.97
Jumla Kuu	**38,114.72**	**46,098.00**	**212,572,997.36**	**491,152,648,669.28**	**15,629,958,705.12**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na.24a

Mauzo ya Samaki Ziwa Victoria (Julai, 2018 - Machi, 2019)

Zao	Uzito (Tani)	Thamani		Mrahaba
		FOB ($)	FOB (TSH)	
Dried chips	45.55	17,095.00	39,077,287.05	6,807,426.00
Dried Dagaa/L.Vict.	5,332.61	54,708,270.56	125,902,710,458.30	1,703,333,436.33
Dried Furu/L.Vict	815.11	414,568.69	1,298,153,094.91	235,205,925.68
Dried Maws	596.04	64,708,420.4	148,206,440,137.6	1,787,395,555.5
Dried Sangara/Kayabo	556.94	401,925.76	1,017,532,096.11	408,117,543.08
Dried Uduvi/L.Vict	25.00	5,415.0	8,753,181.55	5,736,436.37
Fish frames	5,065.86	696,734.43	1,601,148,273.19	278,545,664.51
Fish Meal	1,523.13	58,911.25	135,113,996.27	69,900,098.10
Fish skin	32.00	6,300.00	14,385,317.00	1,870,000.00
Fresh Fillets	5,799.06	18,346,366.74	41,925,405,987.96	2,494,941,904.62
Fresh Fish Chest	214.38	65,669.00	150,207,037.74	29,901,476.00
Fresh H&G	1,869.73	1,597,314.58	3,645,673,123.70	376,858,630.33
Fresh maws	7.36	73,650.00	168,295,981.50	18,925,500.00
Frozen Chests	118.10	73,985.00	169,912,478.55	15,729,226.00
Frozen Fillets	4,725.92	25,627,816.46	59,027,941,848.85	2,282,960,124.26
Frozen Fish Chests	313.55	345,335.67	789,089,456.60	71,368,577.42
Frozen Fish Fillets	4,803.29	20,449,989.75	46,510,500,784.58	1,687,348,775.10
Frozen Fish Heads	763.28	145,431.00	331,135,396.27	61,404,145.63
Frozen Fish Offcuts	1,347.30	659,784.59	1,505,427,135.84	268,894,560.96
Frozen H&G	2,427.87	4,156,680.05	11,509,397,274.98	709,542,802.53
Frozen Heads	8.00	3,200.00	7,333,664.00	366,683.20
Frozen Maws	280.86	12,497,716.00	29,937,539,474.72	1,060,118,048.94
Jumla Kuu	**36,670.93**	**205,060,579.88**	**473,901,173,487.26**	**13,575,272,540.57**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 24b

Mauzo ya Sangara na Mazao yake Nje ya Nchi Mwaka 2018/2019

Zao	Uzito (Tani)	Thamani		Mrabaha
		FOB ($)	FOB (Tshs)	
Dried chips	45.55	17,095.0	39,077,287.1	6,807,426.0
Dried Maws	596.04	64,708,420.4	148,206,440,137.6	1,787,395,555.5
Dried Sangara/Kayabo	556.94	401,925.8	1,017,532,096.1	408,117,543.1

Zao	Uzito (Tani)	Thamani		Mrabaha
Fish frames	5,065.86	696,734.4	1,601,148,273.2	278,545,664.5
Fish skin	32.00	6,300.0	14,385,317.0	1,870,000.0
Fresh Fillets	5,799.06	18,346,366.7	41,925,405,988.0	2,494,941,904.6
Fresh Fish Chest	214.38	65,669.0	150,207,037.7	29,901,476.0
Fresh H&G	1,869.73	1,597,314.6	3,645,673,123.7	376,858,630.3
Fresh maws	7.36	73,650.0	168,295,981.5	18,925,500.0
Frozen Chests	118.10	73,985.0	169,912,478.6	15,729,226.0
Frozen Fillets	4,725.92	25,627,816.5	59,027,941,848.9	2,282,960,124.3
Frozen Fish Chests	313.55	345,335.7	789,089,456.6	71,368,577.4
Frozen Fish Fillets	4,803.29	20,449,989.8	46,510,500,784.6	1,687,348,775.1
Frozen Fish Heads	763.28	145,431.0	331,135,396.3	61,404,145.6
Frozen Fish Offcuts	1,347.30	659,784.6	1,505,427,135.8	268,894,561.0
Frozen H&G	2,427.87	4,156,680.1	11,509,397,275.0	709,542,802.5
Frozen Heads	8.00	3,200.0	7,333,664.0	366,683.2
Frozen Maws	280.86	12,497,716.0	29,937,539,474.7	1,060,118,048.9
Jumla Kuu	**28,975.08**	**149,873,414.4**	**346,556,442,756.2**	**11,561,096,644.1**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 25

Mauzo ya Samaki Nje ya Nchi Mwaka 2018/2019 kutoka Ukanda wa Bahari

Zao	Uzito (Tani)	Thamani		Mrahaba
		FOB ($)	FOB (TSH)	
Crabs Live	132.52	1,154,681.44	2,633,816,127.44	320,704,535.70
Cuttle Fish Frozen/Chilled	0.92	9,150.00	20,990,100.00	583,518.56
Dried Dagaa/marine	9.93	17,022.20	35,650,642.60	22,600,000.00

Zao	Uzito (Tani)	Thamani		Mrahaba
Farmed prawns	83.02	913,268.40	2,079,483,225.60	10,749,466.70
Frozen sand lobster whole	4.25	20,400.00	46,406,880.00	10,079,913.39
Live-Lobsters	37.85	681,347.38	1,555,355,528.57	148,738,656.56
Lobsters-Whole Frozen	5.36	18,796.89	42,326,421.27	11,545,542.67
Lobster-Tails 5-6cm	0.14	6,502.19	14,916,020.73	172,189.58
Octopus Frozen/Chilled	756.12	3,629,373.17	8,278,414,598.11	1,005,220,662.15
Others	29.98	24,830.89	56,406,286.70	34,758,584.47
Prawns Headless (tails) Above 104	32.22	16,111.50	36,860,400.00	24,673,962.62
Prawns Head-on 1-24	0.95	16,116.00	36,970,104.00	3,815,007.56
Prawns Head-on 25-60	2.98	20,846.00	47,820,724.00	9,815,007.56
Prawns Head-on 61 and above	27.98	13,990.00	31,991,810.00	20,264,055.95
Squids Frozen/Chilled	14.05	30,202.89	68,915,812.74	16,880,853.67
Jumla Kuu	**1,138.27**	**6,572,638.94**	**14,986,324,681.77**	**1,640,601,957.14**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 26

Mwenendo wa Uingizaji Samaki Nchini (2012-2018) na Uingizaji wa Samaki Nchini kwa mwaka 2017/2018 na 2018/2019

Mwaka	Uzito (Tani)	Thamani		Mrahaba
		US $	TSHS	
2012	4,885.69	3,512,976.00	5,507,054,266.00	1,681,166,953.00

2013	6,642.40	5,718,245.60	9,027,183,853.10	2,649,611,644.00
2014	6,792.26	6,009,654.90	9,889,823,440.20	2,818,169,085.90
2015	16,743.96	15,338,684.90	32,211,238,339.30	7,247,564,250.00
2016	13,971.66	12,749,582.82	26,774,123,924.68	8,519,807,734.03
2017	22,961.67	25,065,355.98	56,121,332,048.16	12,869,006,181.43
2018	22,752.38	19,571,180.05	44,896,287,034.70	12,929,314,630.85
July 2017/June 2018	23,806.11	20,477,578.34	46,975,564,722.67	8,803,225,176.35
July 2018/March 2019	7,760.12	6,675,111.96	15,312,706,835.07	4,397,977,860.19

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 27

Matokeo ya Zana za Uvuvi, Samaki na Vifaa Vilivyokamatwa Katika Operesheni na Doria Mbalimbali zilizofanyika mwaka 2018/2019

Na	MATOKEO	ZIWA VICTORIA	ZIWA TANGANYIKA	BAHARI YA HINDI-MATT	BWAWA LA NYUMBA YA MUNGU	BWAWA LA MTERA	DORIA ZA KAWAIDA	JUMLA
1	Nyavu za Makila	61,254	5,820	157	2,445	1,020	98,012	**168,708**
2	Nyavu za kokoro	611	192	254	201	1,169	1,288	**3,715**
3	Nyavu za Dagaa/Drift net	456	6953	257	-	-	1,402	**9,068**
4	Nyavu za Timba	6,034	180	48	1	21	9,631	**15,915**
5	Katuli	21	-	-	-	-	33	**54**

Na	MATOKEO	ZIWA VICTORIA	ZIWA TANGANYIKA	BAHARI YA HINDI-MATT	BWAWA LA NYUMBA YA MUNGU	BWAWA LA MTERA	DORIA ZA KAWAIDA	JUMLA
6	Nyavu za Mtando	-	313	135	-	325	30	**803**
7	Nyavu za Gonga	-	-	-	-	226	-	**226**
8	Magari	2,202	30	-	16	13	2228	**4,489**
9	Nyavu za Kimia	5	-	-	51	21	-	**77**
10	Pikipiki	253	18	-	19	-	84	**374**
11	Kamba za Kokoro	142,982	-	-	39,400	-	343,402	**525,784**
12	Nyavu aina ya Kumbakumba	38	-	-	-	-	87	**125**
13	Nyavu aina ya Dudu	83	-	-	-	-	-	**83**
14	Ndoano	176,774	-	-	-	-	392,184	**568,958**
15	Samaki wachanga (Kilo)	18,912	8,915	1,094	5,095	13,377	62,788	**110,181**
16	Samaki Wazazi (Kilo)	2,490	-	-	-	-	6,468	**8,958**
17	Kaa wachanga (kilo)	-	-	1,094	-	-	-	**1,094**
18	Kamba miti	-	-	200	-	-	-	**200**
19	Pweza wasioruhusiwa (Kilo)	-	-	18	-	-	-	**18**
20	Majongoo Bahari	-	-	26	-	-	-	**26**
21	Makome (Shells) (Kilo)	-	-	60	-	-	-	**60**
22	Samaki Kutoka nje ya Nchi (Kilo)	-	-	15,550	-	-	-	**15,550**
23	Mitumbwi/boti	645	303	-	50	367	926	**2,291**

Na	MATOKEO	ZIWA VICTORIA	ZIWA TANGANYIKA	BAHARI YA HINDI-MATT	BWAWA LA NYUMBA YA MUNGU	BWAWA LA MTERA	DORIA ZA KAWAIDA	JUMLA
24	Mabondo	286	-	-	-	-	348.01	**634.01**
25	Injini za Mitumbwi	483	70	10	-	15	-	**578**
26	Mitungi ya gesi	-	-	236	-	-	-	**236**
27	Watuhumiwa	1,188	482	258	301	430	2,054	**4,713**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 28

Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki Mwaka 2018/2019

NA	KITUO	IDADI YA VIFARANGA
A.	**Vituo vya Serikali**	
1	KINGOLWIRA	337,220
2	RUHILA	120,080
3	MWAMAPULI	21,000
Jumla ndogo		**478,300**

B. Vituo vya binafsi		
1.	RUVU FISH FARM	1,413,000
2.	EDEN AGRI AQUA	561,700
3.	SAFINA BIG FISH	1,105,000
4.	JANS AQUA	110,000
5.	JUDASA FISH FARM	234,190
6.	SHAZAIN FISH FARM	351,810
7.	GADDAFI FISH FARM	810,000
8.	ROFACOL COMPANY LTD	400,055
9.	SOUL FISH FARM	250,000
10.	INDIAN OCEAN FISH FARM	110,000
11.	BUZIRAYOMBO	317,021
12.	GREENFISH INVESTMENT	80,000
13.	PRAWNTO	80,000
14.	ALPHAKRUST	11,000,000
Jumla ndogo		**16,822,776**
JUMLA KUU		**17,301,076**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na.29

Mauzo ya Mabondo Nje ya Nchi Kuanzia Julai 2018 hadi Machi, 2019

JULAI - SEPTEMBA, 2018				
Zao	**Uzito (tani)**	**Thamani**		**Mrabaha**
		FOB ($)	**FOB (Tsh)**	
Dried Maws	413.56	12,245,617.30	27,969,455,055.72	418,771,091.65
Frozen Maws	122.22	5,828,440.00	13,318,898,295.98	248,807,658.80

Jumla Ndogo	535.77	**18,074,057.30**	**41,288,353,351.70**	**667,578,750.45**
OKTOBA, 2018 - MACHI, 2019				
Zao	**Uzito (tani)**	**Thamani**		**Mrabaha**
		FOB ($)	**FOB (Tsh)**	
Dried Maws	182.48	52,462,803.06	120,236,985,081.88	1,368,624,463.84
Frozen Maws	166.05	6,742,926.00	16,786,937,160.24	830,235,890.14
Jumla Ndogo	348.53	**59,205,729.06**	**137,023,922,242.12**	**2,198,860,353.98**
Jumla Kuu	884.30	**77,279,786.36**	**178,312,275,593.82**	**2,866,439,104.43**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 30

Wadau wa Sekta ya Mifugo na Mifugo pamoja na Mashirika ya Maendeleo waliotembelewa na waliotembelea Dawati na Dawati la Sekta Binafsi

Na.	Wadau	Idadi
1.	Viwanda vikubwa vya Kusindika Maziwa	5
2.	Viwanda vya kati vya Kusindika Maziwa	2
3.	Viwanda vidogo vya Kusindika Maziwa	1
4.	Viwanda vikubwa vya Kusindika Nyama	2
5.	Viwanda vya kati vya Kusindika Nyama	1
6.	Viwanda vya Kusindika Kuku	2
7.	Viwanda vikubwa vya Kusindika Ngozi	5
8.	Viwanda vya Kutengeneza Madawa ya Mifugo	1
9.	Watengenezaji wa Bidhaa za Ngozi	21
10.	Vitalu vya Wawekezaji Mzeri Ranchi- NARCO	10
11.	Ushirika wa Wafugaji wa Ng'ombe wa Maziwa	1
12.	Mashamba ya Mifugo	4
13.	Taasisi za Serikali	9
14.	Taasisi za Fedha	4
15.	Wadau wa Maendeleo	7
16.	Mikoa	8
17.	Wadau waliotembelea Dawati	79
JUMLA		**213**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 31:

Idadi ya Wataalam wa Mifugo Waliopo katika Mikoa na Halmashauri - Tanzania Bara (2019)

NA	MKOA	WALIOPO	PhD	MSc	BSC	DIPL.	CERT.	PLO	SLO	LO	PLFO	SLFO	LFO
1	ARUSHA	268	0	8	54	167	40	3	3	31	70	27	134
2	DSM	118	0	11	29	73	5	8	2	6	41	17	44
3	DODOMA	231	0	12	65	145	9	2	2	32	46	15	134
4	GEITA	91	0	4	21	62	4	1	5	15	15	5	43
5	IRINGA	104	0	4	21	67	12	1	2	8	23	9	61
6	KAGERA	162	0	11	24	112	15	3	2	10	19	17	111
7	KATAVI	25	0	1	6	16	2	4	0	3	8	0	10
8	KIGOMA	88	0	4	15	58	11	2	1	8	19	7	51
9	KILIMANJARO	219	0	10	54	137	18	9	3	15	41	13	138
10	LINDI	101	1	5	16	69	10	2	1	10	22	3	63
11	MANYARA	139	0	11	22	97	9	5	4	9	28	17	76
12	MARA	186	1	4	38	128	15	5	3	21	27	9	121
13	MBEYA	178	0	5	39	119	15	9	4	14	29	17	105
14	MOROGORO	234	1	20	47	155	11	11	4	22	48	8	141
15	MTWARA	72	0	8	16	39	9	4	0	6	13	0	49
16	MWANZA	180	0	8	38	115	19	19	13	1	15	23	6
17	NJOMBE	101	0	4	20	63	14	1	4	9	16	3	68
18	PWANI	223	0	9	41	169	4	6	1	15	56	12	133
19	RUKWA	81	0	9	24	46	2	1	3	12	12	4	49
20	RUVUMA	123	0	4	39	61	18	2	0	19	12	7	82
21	SIMIYU	117	0	4	19	87	7	3	1	8	42	7	56

22	SHINYANGA	159	0	3	27	121	8	2	0	17	28	5	105
23	SINGIDA	105	0	0	15	63	27	2	0	14	19	9	61
24	SONGWE	61	0	5	15	7	7	6	1	7	11	1	35
25	TABORA	134	0	3	24	91	16	4	3	16	36	5	70
26	TANGA	295	0	8	51	195	41	16	6	19	74	11	169
JUMLA		**3,795**	**3**	**175**	**780**	**2,462**	**348**	**131**	**68**	**347**	**770**	**251**	**2,115**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na. 32

Idadi ya Wataalam wa Uvuvi waliopo katika Mikoa na Halmashauri - Tanzania Bara (2019)

NA	MKOA	WALIOPO	PhD	MSc	BSC	DIPL.	CERT.
1	ARUSHA	6	-	-	4	2	0
2	DSM	26	-	1	12	11	2
3	DODOMA	8	-	1	4	3	-
4	GEITA	12	-	1	3	8	-
5	IRINGA	10	-	1	2	6	1
6	KAGERA	26	-	-	10	11	5
7	KATAVI	33	-	-	13	14	6
8	KIGOMA	20	-	2	8	9	1
9	KILIMANJARO	11	-	-	-	2	9
10	LINDI	16	-	1	4	9	2
11	MANYARA	8	-	-	3	4	1
12	MARA	37	-	2	8	17	10
13	MBEYA	11	-	-	5	6	-
14	MOROGORO	15	-	1	9	4	1
15	MTWARA	9	-	1	4	4	-

16	MWANZA	85	-	4	12	65	4
17	NJOMBE	3	-	-	1	2	-
18	PWANI	3	-	-	3	-	-
19	RUKWA	14	-	-	5	1	8
20	RUVUMA	10	-	-	2	6	2
21	SHINYANGA	3	-	-	2	1	-
22	SIMIYU	10	-	1	5	3	1
23	SINGIDA	2	-	-	1	1	-
24	SONGWE	10	-	-	4	3	3
25	TABORA	3	-	-	-	3	-
26	TANGA	28	-	2	7	17	2
JUMLA		**419**	**-**	**18**	**131**	**212**	**58**

Kiambatisho Na.33

Gawio la Taasisi kwa Serikali

Na.	**Taasisi**	**Gawio**
1.	NARCO	300,000,000
2.	LITA	50,000,000
3.	TVLA	30,000,000
4.	Bodi ya Maziwa	20,000,000
5.	Bodi ya Nyama	30,000,000
6.	TALIRI	10,000,000
7.	TAFIRI	10,000,000
8.	FETA	20,000,000
9.	MPRU	50,000,000
	Jumla	**520,000,000**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na.34:

Michango ya Taasisi katika shughuli za Kijamii

Na.	Taasisi	Kiasi (Tshs)
1.	NARCO	50,000,000
2.	LITA	20,000,000
3.	TVLA	30,000,000
4.	Bodi ya Maziwa	20,000,000
5.	Bodi ya Nyama	10,000,000
6.	TALIRI	10,000,000
7.	TAFIRI	88,000,000
8.	FETA	10,000,000
9.	MPRU	173,793,383
	Jumla	**411,793,383**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019

Kiambatisho Na.35:

NA.	AINA YA CHANZO CHA MAPATO	KIFUNGU	LENGO KWA MWAKA 2018/19	KIASI KILICHOKUSANYWA
1.	*Abattoir slaughter service fee*	14220176	4,386,998,826.00	3,317,444,890
2.	*Fish Auction fee*	14220191	5,919,622,092.00	4,981,523,860
3.	*Fish landing facilities fee*	14220192	3,882,448,619.00	2,939,362,483
4.	*Fish vessel license fee*	14220193	657,794,312.00	2,767,195,452
5.	*Livestock dipping service fee*	14220114	657,794,312.00	143,735,730
6.	*Livestock market fee*	14220175	12,557,472,628.00	10,830,964,177
7.	*Livestock Movement Permit*	14220174	251,048,000.00	108,360,727
8.	*Meat Inspection charges*	14220113	2,806,128,268.00	1,034,587,746
9.	*Stray animals penalty*	14220195	141,740,000.00	8,381,500
	JUMLA		**31,261,047,057**	**26,131,556,564**

Mapato ya Halmashauri Yatokanayo na Sekta ya Mifugo na Uvuvi

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2019